

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

**BURDUR İLİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN GEZİ VE SEYAHAT
KÜLTÜRÜNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ**

Uğur TOZKOPARAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yıldırım ATAYETER

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2013

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İlköğretim Anabilim Dalı

**BURDUR İLİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN GEZİ VE SEYAHAT
KÜLTÜRÜNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ**

Uğur TOZKOPARAN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yıldırım ATAYETER

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2013

KABUL VE ONAY SAYFASI

**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY
FORMU**

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 04.01.2013 tarih ve 26/1 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 18.04.2013 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Uğur TOZKOPARAN'ın "**Burdur İlindeki Öğrencilerin Gezi ve Seyahat Kültürüne Yönelik Düşünceleri**" konulu tez çalışması İlköğretim Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) : Doç. Dr. Yıldırım ATAYETER

ÜYE : Doç. Dr. Zafer GÖLEN

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve

...../..... sayılı kararı.

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

18.04.2013

Uğur TOZKOPARAN

ÖZET

Burdur İlindeki Öğrencilerin Gezi ve Seyahat Kültürü Üzerine Düşünceleri

Uğur TOZKOPARAN

Eğitim; hedeflenen amaçlara ulaşmak ve öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla öğretim faaliyetleri ve öğretim yöntemlerini kullanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda eğitim için öğrenciye verilen her dersin, konunun öğretilmesinde, öğrenilmesinde, konunun yapısına ve özelliklerine göre farklı öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Burada bahsi geçen çok farklı öğretim yöntemlerinden bir tanesi de içerisinde gezi ve seyahat kültürünü de barındıran gezi gözlem yöntemidir.

Öğretmenler tarafından yaygın olarak bilinen ve imkânlar el verdiği ölçüde kullanılan gezi gözlem yöntemi, sosyal bilgiler derslerinde konuların kavranması yönünden kullanılan en etkili yöntemlerin başında gelmektedir.

Bu araştırmada; Burdur il'indeki ilköğretim okullarında, sosyal bilgiler derslerinde gezi gözlem yönteminin kullanımı ve bu yöntemin öğrenci başarısı üzerine etkisi ile birlikte öğrencilerin gezi ve seyahat kültürüne yönelik düşünceleri araştırılmıştır.

Araştırma kapsamında ilköğretim sosyal bilgiler öğrencilerine ve sosyal bilgiler öğretmenlerine birer anket formu uygulanarak gezi gözlem yöntemine dair görüşleri alınmıştır. Çalışmanın ilk etabında, konuyla ilgili kaynaklar taranmış, bu konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar da incelenmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde, çalışmanın amacı ortaya konulmuş, araştırmanın önemi, sayılları, sınırlılıkları, temel kavramları ve konumuzla ilgili daha önce yapılmış araştırmalar değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde eğitim, öğretim gibi temel kavramlar açıklanarak, sosyal bilimler ile bir nevi sosyal bilimlerin birleşiminden oluşmuş olan sosyal bilgilerin temelleri ve sosyal bilgiler öğretiminin amaçları hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde gezi gözlem yönteminin tanımı yapılarak bu yöntemin sosyal bilgiler dersi içinde ki coğrafya konularının öğretimi ve seyahat kültürü açısından önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise gezi gözlem yönteminin sosyal bilgiler dersi açısından faydaları, sınırlılıkları ve

öğretmenler tarafından etkili kullanımının sağlanması için rehber ilkeler açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde gezi gözlem uygulamasının bütün safhalarını ayrıntılı bir şekilde açıklayarak, bu yöntem kapsamında sosyal bilgiler programında yer alan konuların nasıl işleneceğine dair etkinlikleri örnekleri ile birlikte ortaya koymaya çalıştık.

Araştırmanın dördüncü bölümünde; araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmanın beşinci bölümünde ise çalışmalarımızın sonucunda anketlerden elde ettiğimiz bilgi ve bulguların yorumu yapılmıştır.

En son olarak çalışmanın altıncı bölümünde ise tüm araştırmalardan elde ettiğimiz bilgilerin ışığında ortaya çıkan sonuçlardan, gezi gözlem yöntemi ile öğrencilerin gezi ve seyahat kültürlerine ilişkin düşünceleri irdelenmeye çalışılmış ve çeşitli öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar sözcükler: Sosyal Bilgiler, Gezi Gözlem Yöntemi, Eğitim. Öğretim

ABSTRACT

Students' Thoughts on Travel and Tourism Culture In Burdur

Uğur TOZKOPARAN

Education, is to use the teaching activities and teaching methods on the purpose of reaching the targeted goals and ensuring the realization of learning. In line with this purpose, different teaching methods are used for training given to students for each course, subject teaching, learning according to structure and properties of matter. One of many different teaching methods mentioned here is trip and observation method in which has also the trip and travel culture.

Widely known by teachers and used within the bounds of possibility the trip and observation method is the leading one of the most effective methods in terms of understanding the issues at the Social studies classes.

In this study, at the Social studies courses at the primary schools in Burdur, the usage of the method of trip and observation, the effects on the students' achievement of this method and their thoughts about touring and journey culture was also investigated.

Within the context of the study, by making a survey to social studies students and the teachers of social studies at the primary schools, the opinions are received. At the first stage of this study, the literature related topic is reviewed, previous studies are examined.

In the first part of our study, with presenting the aim of our study; importance, premises, limitations, basic concepts of research and the researches related to this made before are evaluated.

In the second part of our research, with explaining basic concepts such as education, instruction; information about foundations of social studies, which formed a sort of combination of the social sciences and social studies and aims of teaching social studies are given.

In the third part of our study, with defining the method of the observation and trip, it is tried to explain the importance of the teaching geography matters in social studies and travel culture. In this part, in the terms of social studies; benefits, limitations of method of observation and trip and the guiding principles in order to ensure effective usage by teacher are tried to explain.

In the third part of this study, with explaining in detail all phases of the application of observation and trip, within the scope of this method, we have tried to show how to handle the subjects in social studies with examples of the activities.

In the fourth part of our research, the information about the model, the universe, sample, data collection instruments, data collection, and data analysis of the

research is given. As a result of our research, in the fifth chapter, comments are made about the information and findings from the surveys.

As the latest part of the study, in the sixth section, in the light of all the results from our own researches and method of trip and observation and thoughts of students related to their trip and travel culture is tried to scrutinized and put forward various suggestions.

Key words: Social Studies, Trip and Observation Method, Education and teaching

TEŞEKKÜR

Eğitim öğretimde, hedeflenen kazanımlara ulaşmak için çeşitli öğretim etkinlikleri uygulanır. Bir dersin veya konunun, eğitim öğretimi rastgele, plansız, programsız yapılamaz. Bir dersi öğretirken, ulaşmak istediğimiz hedefleri gerçekleştirebilmemiz için bir yöntem izleriz. Bir konunun öğretiminde özellikle yöntem kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü yöntem konuların nasıl öğretileceğine, kavratılacağına dair öğreticiye yol göstermektedir. Yöntemler, öğretmenin ders konularını kavratmasında birçok yol sunmaktadır. Yöntemler, yani dersi işlerken izlenecek yollar bir tane değildir. Her derste olduğu gibi, sosyal bilgiler öğretmeni de sosyal bilgiler dersinde çeşitli öğretim yöntemleri kullanmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenin yapması gereken, hangi konunun, hangi yöntemle öğretilbileceğini belirleyerek, derste belirlediği konuları işlerken belirlediği yöntemleri kullanmaktır. Sosyal bilgiler programında yer alan, konuların öğretiminde birçok yöntemin kullanılmasıyla birlikte, kuşkusuz bu yöntemlerin en önemli olanlarından biri gezi gözlem yöntemidir. Çünkü sosyal bilgiler programında yer alan konular birçok farklı alandan oluşmakta ve de en önemlisi hayatın bizzat içinden olan konulardır.

Yeryüzünde meydana gelen, olay ve nesnelere arasındaki ilişkileri, öğrenciye en iyi şekilde göstererek, gözleterek, inceleyerek öğretmenin en etkili yolu gezi gözlem yöntemidir. Çünkü öğrenciler bu yöntem sayesinde, çevrede meydana gelen olay ve nesnelere arasındaki ilişkileri, kültürel ve toplumsal hayatı hayal ederek değil, yerinde görerek öğrenirler. Bu yüzden öğretmenler, yeri ve zamanı geldiğinde ilköğretim sosyal bilgiler derslerinde gezi gözlem yöntemini mutlaka kullanmalıdırlar.

Biz bu çalışmamızda, Burdur ilinde bulunan ilköğretim okullarında öğrenim görmekte olan 300 sosyal bilgiler öğrencisine ve onların derslerine giren 16 sosyal bilgiler öğretmenine, gezi gözlem yönteminin ne ölçüde kullanıldığını ve gezi gözlem yönteminin öğrenci başarısına olan etkilerini, ortaya koymak amacıyla anket formu uyguladık. Elde ettiğimiz bulgulardan yola çıkarak, Burdur ilindeki ilköğretim okullarında bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem yöntemini ne kadar uyguladıklarını ve bu yöntemin öğrencilerin başarıları üzerinde ki etkilerini hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem de bu dersi alan öğrencilerin gözünden değerlendirmeye çalıştık.

Araştırmamız, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinatörlüğü (B.A.P) Tarafından, 0145-YL-11 Numaralı Proje** olarak desteklenmiştir. Başta yüksek lisans tezimi proje olarak kabul edip destekleyen Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinatörlüğüne ve bu birimin çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

İlk olarak lisans eğitimime başladığım günden bugüne kadar yetişmemde çok büyük emekleri olan, düşünceleri ile bana ve meslek hayatıma yön veren, her şeyden değerli ve çok kıymetli danışmanım Doç. Dr. Yıldırım ATAYETER' e ve Doç. Dr. Zafer GÖLEN' e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Beni bugünlere kadar getiren, okumamda büyük emekleri olan çok kıymetli annem Aysel TOZKOPARAN' a ve çalışmalarım sırasında bana yardımlarını esirgemeyen, canımdan çok sevdiğim kardeşim Sibel TOZKOPARAN' a da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Uygulamış olduğum anket çalışmaları ile ilgili daima fikirlerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN' e ve Öğr. Gör. Mustafa YELER' e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, çalışmalarım sırasında SPSS paket programı konusunda bana yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen kıymetli hocalarım, Yrd. Doç. Dr. Cevat SİPAHİ' ye, Yrd. Doç. Dr. Gülcan MIHLADIZ' a ve Yrd. Doç. Dr. Pelin KANTEN' e teşekkürlerimi sunarım.

Uğur TOZKOPARAN

Nisan, 2013

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİLDİRİM.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ 1	
1.1.1. Alt Problemler	4
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3.Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayımlar	7
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Araştırmanın Temel Kavramları.....	8
1.7. İlgili Araştırmalar.....	9
BÖLÜM II	16
2.Temel Kavramlar	16
2.1. Eğitim Kavramı	16
2.2.Öğretim Kavramı	17
2.3. Öğretme ve Öğrenme.....	18
2.4. Eğitim-Öğretim ve Öğrenme İlişkisi.....	19
2.5. Eğitim ve Öğretim Kurumlarının Toplumdaki Yeri ve Önemi	19
2.5.1. Okulların Toplumdaki Yeri.....	19
2.5.2. Okulların Görevleri ve Ortaokulların Amaçları	20

2.6. Sosyal Bilimler Nedir?	22
2.7. Sosyal Bilgiler Nedir?	23
2.8. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı	25
2.8.1. Evrensel Amaçlar.....	27
2.8.2. Milli Amaçlar	28
BÖLÜM III.....	31
3.Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Konuların Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemi	31
3.1. Yöntem nedir?	31
3.2.Gezi Gözlem Yöntemi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	32
3.3.Gezi Gözlem Nedir?	34
3.3.1.Gözlem Çeşitleri	36
3.3.1.1.Yapılış şekillerine göre gözlem.	36
3.3.1.2. Yapıldığı yere göre gözlem.....	36
3.3.1.3.Mevcuda göre gözlem.	36
3.3.1.4.Süreye göre gözlem.	37
3.4. Gezi Gözlem Yönteminin Faydaları	37
3.5.Gezi Gözlem Yönteminin Sınırlılıkları	41
3.6. İlköğretimde Coğrafya Öğretiminin Önemi	43
3.6.1.Gezi Gözlem Yönteminin Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Öğretimi Açısından Önemi.....	46
3.7. Sosyal Bilgiler Kapsamındaki Coğrafya Konularının Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemini Planlama ve Uygulama.....	48
3.7.1.Türkiye’de Gezi Gözlem Ve İnceleme İle İlgili Prosedür	50
3.7.2. Gözlem Gezisini Etkili Kullanım İçin Rehber İlkeler	52
3.7.3.Gezi Gözlemin Plan, Program ve Hazırlıklar Aşaması	53
3.7.4. Gezi gözlemin Uygulama Aşaması	55
3.7.5. Gezi Gözlemin Sonuç Aşaması.....	57
3.8.Sosyal Bilgiler Dersi İçin Uygulanacak Olan Gezi Gözlem Yöntemi Uygulamasında Yapılabilecek Etkinlikler ve Değerlendirme	58

BÖLÜM IV	61
4.1. Araştırmanın Yöntemi	61
4.2.Araştırmanın Modeli	61
4.3.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	61
4.4.Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	62
4.5.Verilerin Toplanması	63
4.6.Verilerin Analizi.....	63
BÖLÜM V	64
5.1. Sosyal Bilgiler Öğrencilerine Yönelik Bulgular	64
5.1.1. Sosyal Bilgiler Öğrencilerinin Demografik Özellikleri	64
5.1.2.Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yaklaşımları.....	65
5.1.3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Yaklaşımları	67
5.1.4. Öğrencilerin Gezi Gözlem Yöntemi Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri	68
5.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Bulgular	74
5.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri	74
5.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları	75
5.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Durumları.....	76
5.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntemlerini Kullanma Durumları	78
5.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemi Hakkındaki Bilgi, Görüş ve Uygulamaları	80
5.1.6.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yönteminin Öğrenci Başarısına Olan Etkilerine Dair Görüşleri.....	89
BÖLÜM VI	92
6.Sonuç ve Öneriler	92
6.1.Sonuç.....	92
6.2.Öneriler	97
KAYNAKÇA	98

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	64
2. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Olan İlgilerine Göre Dağılımları.	65
3. Ankete Katılan Öğrencilerin Almış Oldukları Sosyal Bilgiler Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımları.	65
4. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Ders Saatinin Konuların Kavranması Açısından Yeterliliği Konusundaki Görüşleri.....	66
5. Ankete Katılan Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımı.	67
6. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal bilgiler Dersi Kapsamındaki Konuları Kavrama Yönünden Öğretim Yöntemlerine Yaklaşımları.	67
7. Ankete Katılan Öğrencilerin Daha Önce Gezi ve Gözlem Uygulamasına Katılım Durumlarının Dağılımları.	68
8. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İşlemiş Oldukları Konularla İlgili Bir Geziye Katılma İsteklerinin Dağılımı.	69
9. Ankete Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Gezi Gözlem Yöntemi Uygulamalarına Karşı Tutumları.	70
10. Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamalarına Çıkmadan Önce Hazırlık Yapma Durumlarının Dağılımı.....	70
11. Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamalarında Kullanmak Amacıyla Araç Gereç Götürme Durumlarının Dağılımı.	71
12. Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamaları Sırasında Öğretmenlerinin Yaptıkları Açıklamaların Yeterliliğine Yönelik Görüşleri.....	72
13. Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamaları Sırasında Not Almalarına Yönelik Dağılımları.....	72
14. Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi İçinde Gezi Gözlem Yöntemi İle İşlemek İstedikleri Konuların Dağılımı.	73
15. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları.	74
16. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları.	74

17. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezuniyet Durumlarının Dağılımı.	75
18. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleklerine Karşı İlgilerinin Dağılımı.	76
19. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branşlarına Karşı İlgilerinin Dağılımı.	76
20. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Açından Yeterliliklerinin Dağılımı.	77
21. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Alanları İle İlgili Yayınları Takip Etme Durumları.	77
22. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntemlerine Yaklaşımlarına Ait Bulgular.	78
23. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İşlenecek Konulara Göre Öğretim Yöntemlerinin Değiştirilmesine Yönelik Görüşleri.	79
24. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Daha Önce Kendi Öğrencilik Yıllarında Gezi Gözlem Uygulamalarına Katılma Durumlarının Dağılımı.	80
25. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulama Durumlarının Dağılımı.	80
26. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulama Sıklıkları ve Gezileri Uyguladıkları Mesafelerin Dağılımı.	81
27. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Diğer Öğretmenlerle Birlikte Uygulama Durumlarının Dağılımı.	82
28. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulamada Herhangi Bir İdari Sorunla Karşılaşma Durumlarının Dağılımı.	82
29. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi gözlem Yöntemini Uygulamada Velilerden Kaynaklanan Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumlarının Dağılımı.	83
30. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düzenlemiş Oldukları Gezi Gözlem Uygulamalarına Öğrencilerin Katılımlarının Dağılımı	84
31. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düzenlemiş Oldukları Gezi Gözlem Uygulamaları Sırasında Karşılaştıkları Dört Önemli Sorunun Dağılımı.	84
32. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Uygulamamalarından Sonra Uygulama Konuları İle İlgili Öğrencilere Çalışma Yaptırmalarının Dağılımı.	85

33. Ankete Katılan Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulamama Nedenlerinin Dağılımı.....	86
34. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Kullanabilecekleri En Etkili Öğretim Yöntemi Hakkındaki Görüşleri.....	86
35. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Konularının Gezi Gözlem yöntemi Dışındaki Yöntemlerle de Yeterince Anlaşılabileceğine Dair Görüşleri.	87
36. Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini İle İlgili Teorik ve Uygulama Yönlerinden Bilgilerinin Dağılımı.....	88
37. Ankete Katılan Öğretmenlerin Ders Konularının Gezi Gözlem Yöntemi İle İşlendiğinde Konuların Kavranması Açısından Ortaya Çıkabilecek Sonuçlara Dair Görüşleri.	89
38. Ankete Katılan Öğretmenlerin Gezi Gözlem Yönteminin Öğrenme Öğretme ve Öğrenci Başarısına Etkilerine Dair Görüşleri.....	90

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu çalışmada, ilköğretim sosyal bilgiler programında yer alan konuların işlenişinde, gezi gözlem yönteminin ne ölçüde kullanıldığı araştırılmıştır. Çalışmada, gezi gözlem yönteminin öğrenci başarıları üzerine etkisi değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, Burdur ili ilköğretim okullarında, sosyal bilgiler dersi konularının öğretiminde öğretmenlerin gezi gözlem yöntemini ne ölçüde kullandıkları, uygulanan öğretmen ve öğrenci anketleriyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ilk etabında, konuyla ilgili kaynaklar taranmış, daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Bu ilk bölümümüzde, çalışmanın amacı ortaya konarak, araştırmanın önemi, sayıltıları, sınırlılıkları, temel kavramları ve konumuzla ilgili daha önce yapılmış araştırmalar değerlendirilmiştir.

1.1.Problem

Yeni yapılan ilköğretim programı, öğrenci merkezli yaklaşımı temel almaktadır. Yapılandırmacılığa dayanan yeni ilköğretim programında, öğrencilerin ön plana çıkması esas alınmıştır. Öğrenci merkezli eğitimde, öğrencilerin ve onların ihtiyaçlarının ön plana alınması son derece önemlidir. Öğrencilerin ihtiyaçlarının ve beklentilerinin ön plana alınması, kuşkusuz öğrencileri aktif kılan öğretim yöntemlerinin de önemini artırmıştır. Yeni ilköğretim programının öğrenci merkezli eğitimi ön plana almasından dolayı okullarımızda, öğrencilerin derslere aktif katılımını ve onların yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak, yöntemlerin uygulanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Öğrencileri merkeze alan ve onların konuyu uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlayan yöntemler, öğrenmenin daha etkili, anlamlı ve kalıcı olmasını sağlamaktadırlar. Y yaparak yaşayarak öğrenmenin, kalıcılığının ve anlamlı olmasının sağlanmasında öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması çok önemlidir.

Öğrencileri ön plana çıkararak, onların derste işlenen kavramları birinci elden görerek, inceleyerek öğrenmelerini sağlayan öğrenci merkezli yaklaşımlardan biri de gezi gözlem yöntemidir. Gezi gözlem yöntemi, kısaca öğrencilerin sınıf içinde öğrendikleri teorik bilgileri, yerinde somut bir şekilde inceleyerek kavramalarını sağlayan, öğrenci merkezli bir yaklaşımdır.

Gezi gözlem yöntemi, sınıfa taşınamayacak olan birçok bilginin, yerinde somut olarak incelenmesine imkân tanımaktadır. Bu durum öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Gezi gözlem yöntemi, iyi planlanarak uygulandığı takdirde öğretmenlere ve öğrencilere birçok fayda sağlayacaktır. Sosyal bilgiler dersi için faydalı olması beklenen gezi gözlem yöntemi, ne yazık ki bazı faktörlerden dolayı yaygın olarak kullanılamamaktadır. Bu yöntemin öğretmenler tarafından uygulanamamasının nedenleri arasında, başta öğretmenlerin yöntem bilgilerinin eksik olmasının yanında, farklı nedenler de etkili olmaktadır.

Yapılan araştırmalar; yürürlükte olan mevzuatın zorlukları, maddi yetersizlikler, öğretmenlerin sorumluluk almak istememeleri gibi nedenlerin, yöntemin kullanılmamasında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca gezi gözlem yönteminin hazırlık ve uygulama aşamasının çok zaman ve gayret gerektirmesi, okul ile öğretmenlere güvenlik ile ilgili ek sorumluluklar yüklemesi, gezi için mülki amirler, okul yönetimi ve velilerden izin alınması gerekliliği gibi nedenlerin de, bu yöntemin yaygın olarak kullanılmasını etkilediğini göstermektedir.

Öğretmenlerin gezi gözlem yöntemi ile ilgili, bilgi, beceri ve istek yönünden yeterli düzeyde bilgiye sahip olmamaları sorunun önemli kısmını oluşturmaktadır. Öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlayacak, yeni ilköğretim programına uygun, öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde etkili bir yöntem olduğu düşünülen gezi gözlem yönteminin öncelikle öğretmenlere tavsiye edilmesi, uygun şartlarda gerçekleştirilmesinin sağlanması doğru bir yaklaşım olacaktır.

Tarih, coğrafya, antropoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi ve psikoloji disiplinlerini de içinde barındıran sosyal bilgiler dersi hayata ve uygulamaya dönük bir derstir. Buna rağmen, ilgili dersin öğretiminde aktifliği sağlayacak en önemli yöntemlerden birisi olan gezi gözlem yöntemi sosyal bilgiler dersinde tam anlamıyla kullanılmamaktadır (Safran, 2009). Sosyal bilgiler dersinin önemini kavrayamayan, bu dersi öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre işlemeyen öğretmenler, bu dersi ezberci bir yaklaşımla ele alarak çocukların dersten soğumalarına neden olmaktadır. Öğretmenler, günümüzde öğrenci merkezli yaklaşım temel alınması

beklentisine rağmen hâlâ eski, her konunun yapısına uygun olmayan geleneksel yöntemleri uygulamaya devam etmektedirler. Esas itibarıyla sosyal bilgiler derslerinde öğretmenler çoğunlukla, düz anlatım, soru cevap ve not tutturma gibi öğrencileri aktif kılmayan yöntemleri tercih ettikleri için öğrencilere derslerde verilmek istenen kazanımlara tam anlamıyla ulaşılamamaktadır.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunları genel olarak şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sosyal bilgiler ders kitapları, yeni programa göre görsel açıdan oldukça zenginleştirilmiş olsalar da, öğrenciler için fazla çekici unsur içermemektedirler.
2. Sosyal bilgiler öğretimi konusundaki, teknolojik gelişmeler, yeteri kadar uygulamaya yansıtılamamaktadır.
3. Güncel hayata yakın konulardan oluşan ve görsel unsurlar bakımından incelemeye elverişli olan sosyal bilgiler dersi, sınıf dışı etkinliklerden uzak bir şekilde genellikle sınıflarda işlenmektedir. Bunun sonucu olarak istenilen hedeflere tam olarak ulaşılamamaktadır.
4. Sosyal bilgiler dersi öğretimine, çok büyük katkılar sağlayabilecek olan gezi gözlem yöntemi yeterince uygulanamamaktadır.
5. Gezi gözlem yöntemi, hem MEB yönetmeliklerinde, hem de okul yönetimlerinde yeterince desteklenmediği için dersin öğretiminde, çok büyük katkılar yapması muhtemel bu yöntem yeterince uygulanamamaktadır.
6. Sosyal bilgiler öğretmenleri, gezi gözlem yönteminin önemini bildikleri halde, özellikle bu yöntemin uygulanmasının, diğer yöntemlere göre daha fazla özveri gerektirmesinden dolayı, gezi gözlem yöntemini yeteri kadar uygulamamaktadırlar.

Yukarıda ana hatlarıyla saydığımız gerekçelerden dolayı, böyle bir çalışma yapmaya karar verilmiştir. Bu çalışmayla, tamamen, sosyal bilgiler öğretimi ele alınmış ve bu öğretim programı içerisinde, gezi gözlem yönteminin sosyal bilgiler öğretimi açısından önemi araştırılmıştır.

Gezi gözlem yönteminin önemini belirtmek ve bu yöntemin uygulanmasına yönelik bulgulardan yola çıkarak çözüm önerileri ortaya koymak amacıyla bu çalışmayı yapmaktayız. Araştırmamızda, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve bu dersi alan

öğrencilere anket uygulanarak, gezi gözlem yöntemine ilişkin görüşleri alınmış, buna göre değerlendirmeler yapılmıştır.

1.1.1. Alt Problemler

1. Gezi gözlem yönteminin öğrenci başarısı üzerine etkileri.
2. Burdur ilinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim durumları ve mesleki durumlarına yönelik değerlendirmeler.
3. Burdur ilinde bulunan ilköğretim okullarında görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem yöntemine ilişkin bilgileri, görüşleri ve uygulamalarını değerlendirmek.
4. Burdur ilinde bulunan ilköğretim okullarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin gezi gözlem yöntemine ilişkin bilgilerini ve görüşlerini değerlendirmek.
5. Burdur ilinde öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğrencilerinin ve bu öğrencilerin öğretmenliğini yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, görüşlerinin ışığında, Burdur ilindeki okullarda gezi gözlem yönteminin uygulanma durumlarını değerlendirmek.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Burdur ili merkez ilçesinde bulunan ilköğretim okullarında, sosyal bilgiler programının içerisinde yer alan bazı konuların öğretiminde gezi gözlem yönteminin uygulanma durumlarını, öğretmen ve öğrenci anketleri uygulayarak tespit etmek ve gezi gözlem yönteminin, sosyal bilgiler öğretimi açısından önemini ortaya koymaktır.

Araştırma kapsamında, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve sosyal bilgiler dersi alan öğrencilere uygulayacağımız anketlerin sonuçlarından yola çıkarak gezi gözlem yönteminin okullarda ne oranda uygulandığını ortaya koymaya çalışacağız. Çalışmada, anket verilerinin dışında, konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmaların bulgularından da faydalanarak sosyal bilgiler öğretiminde gezi gözlem yönteminin

önemini ortaya koyarak, bu yöntemin uygulanma durumlarını tespit etmeye çalışacağız.

Yukarıda genel hatlarıyla belirtmiş olduğumuz amaçlara ulaşmak amacıyla uygulanan öğretmen ve öğrenci anketlerinde şu sorulara yer verilmiştir;

1. Gezi gözlem yöntemi, hem öğrencilerden hem de öğretmenlerden alınan cevaplar doğrultusunda sosyal bilgiler dersi kapsamında ne ölçüde uygulanmaktadır?
2. Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin gezi gözlem yöntemine ilişkin düşünceleri nelerdir?
3. Araştırmaya katılan öğretmenler, gezi sonrası konuyla ilgili öğrencilere etkinlikler yaptırmakta mıdır?
4. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında, gezi gözlem yöntemi ile ilgili bilgi ve beceri yönünden fark var mıdır?
5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarına, cinsiyetlerine ve meslekte geçirdikleri zamana göre gezi gözlem yöntemini kullanma durumları arasında önemli bir fark var mıdır?
6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleklerini ve branşlarını sevip sevmeme durumları arasındaki fark araştırılmıştır.
7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal bilgiler programını nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır.
8. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, derslerinde hangi yöntemleri ne sıklıkla kullandıkları araştırılmıştır.
9. Araştırmaya katılan öğretmenlerin; gezileri ne sıklıkla hangi çevreye yaptıkları, gezi öncesi ne gibi hazırlıklar yaptıkları, gezi yaparken idari problemlerle veya velilerle ilgili bir problemle karşılaşılıp karşılaşmadıkları ve gezi sırasında karşılaştıkları zorluklar araştırılmıştır.
10. Araştırmaya katılan öğrencilerin, hangi yöntemle işlenen dersi daha iyi anladıkları araştırılmıştır.
11. Araştırmaya katılan öğrencilerin gezi gözlem yöntemine ilişkin düşünceleri araştırılmıştır.

12. Araştırmaya katılan öğrencilerin gezi gözlem uygulamalarına daha önceki katılım durumları ve gezi gözlem ile hangi konuları işlemek istedikleri araştırılmıştır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler dersi, hayata daha dönük bir ders olduğundan derslerin uygulama merkezli işlenmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü bu ders öğrenciyi toplum yaşamına hazırlayan, ona toplumsal değerleri, görüş birliğini kazandıran bir derstir. Bu derste, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlamak dersin hedeflerine ulaşma konusunda büyük önem taşımaktadır.

Sosyal bilgiler programındaki tarih, coğrafya ve vatandaşlık konuları sıkıcı, ezber konuları olmaktan çıkarılmalı, başta gezi gözlem yöntemi olmak üzere, çeşitli öğretim yöntemleri kullanılarak bu konuların öğretimi daha zevkli hale getirilmelidir. İlköğretim kurumlarımızda, sosyal bilgiler dersinin öğretiminde gezi gözlem yöntemine daha çok yer verilmelidir. Böylece, sosyal bilgiler dersinin hedeflerine daha kolay ulaşılabacaktır.

Öğrencilerin derslerde, teorik olarak öğrendikleri bazı bilgileri, somut bir şekilde görerek, birinci elden incelemelerine olanak sağladığı için bu derslerde gezi gözlem yönteminin uygulanmasının, çok büyük yarar sağlaması muhtemeldir. En son yapılan ilköğretim sosyal bilgiler programında yer alan ‘‘öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar’’ ifadesi gezi gözlem yönteminin önemini de ortaya koymaktadır (2005).

Sosyal bilgiler öğretiminde, gezi gözlem yönteminin kullanılması öğrencilerin aktif olmalarını sağladığı için öğrenmelerin daha anlamlı, kalıcı ve hedeflenen düzeyde gerçekleşmesini sağlar. Bu durum, programın hedeflerine ulaşmada olumlu yönde faydalar sağlayacaktır. Bu nedenlerden dolayı, gezi gözlem yönteminin ayrıntılı bir şekilde incelenerek sosyal bilgiler öğretiminde ne kadar etkili bir yöntem olduğunun ortaya konularak, bu yöntemin sosyal bilgiler öğretiminde yaygınlaştırılmasının sağlanmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

Biz bu çalışmada, gezi gözlem yöntemini, sosyal bilgiler öğretimi açısından çok önemli bir yöntem olarak gördüğümüz için ve bu yöntemin, diğer yöntemlere nazaran daha az kullanıldığını düşündüğümüzden dolayı, gezi gözlem yöntemini

daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeye çalıştık. Sosyal bilgiler programında, gezi gözlem yönteminin kullanımı hakkındaki değerlendirmelerimiz, kuşkusuz bu yöntemi kullanacak değerli sosyal bilgiler öğretmenlerine yol gösterecektir. Bu araştırma ile eğitim sistemine yön veren kişi ve kuruluşların, sosyal bilgiler eğitimi hakkında daha iyi bilgi sahibi olacaklarını düşünmekteyiz.

1.4. Varsayımlar

1. Uygulanan anket formunun, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini saptamada ve gerçek durumu belirlemede yeterli olduğu varsayılmıştır.
2. Bilgi toplamak amacıyla kullanılan, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
3. Öğretmenlerin ve öğrencilerin, anketlerdeki sorulara samimi ve dürüst bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.
4. Kullanılan istatistiksel teknikler, amaca uygun olarak seçilmiş ve uygulanmaya çalışılmıştır.
5. Bu araştırmanın evreni Burdur İli merkez ilçede bulunan ilköğretim okullarıdır.
6. Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak için taranan kaynakların güvenilir ve yeterli bilgi verdiği kabul edilmektedir.
7. Uygulama sırasında kullanılan ölçme araçlarının, güvenilirliği konusunda başvurulan uzman görüşlerinin yeterli olduğu kabul edilmektedir.
8. Gezi gözlem yönteminin, öğretimi etkili kılan, öğrenciyi aktif hale getiren bir yöntem olduğu düşünülmektedir.
9. Gezi gözlem yönteminin sosyal bilgiler dersinde, uygulanmasının bu dersin hedeflerine ulaşılması konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Anket uygulaması, Burdur ili merkez ilçede bulunan 15 ilköğretim okulunda yapılmıştır. Araştırma bu evrenle sınırlıdır.
2. Bu araştırmanın sonuçları, bilgi toplama aracı olarak kullanılan öğretmen ve öğrenci anketi ve literatür taraması ile elde edilen bulgularla sınırlıdır.
3. Araştırmanın sonuçları, örneklem grubu ile sınırlıdır.

4. Araştırma sonuçları, katılım açısından Burdur ili merkez ilçede bulunan 15 ilköğretim okulundan toplam 16 sosyal bilgiler öğretmeni (Bay:10 Bayan:6) ve 300 ilköğretim sosyal bilgiler öğrencilerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Temel Kavramları

Coğrafya: Doğal, beşeri ve ekonomik özellikleri inceleyen bunlar arasında neden, sebep sonuç ve bağlantı kuran, insanla kolerasyon oluşturan bilimdir (Meydan, 2010, s. 75).

Ders Programı: Bir disiplinin, (dersin) amaç, muhteva, (içerik) öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirmeden oluşan programdır (Büyükkaragöz, Çivi, 1994, s.185).

Eğitim: Eğitim, kişinin toplumsal yeteneklerinin ve optimum kişisel gelişmesinin sağlanması için, seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan sosyal bir süreçtir (Hesapçıoğlu, 2011, s.43).

Eğitim Programı: Bireyde istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla yapılan tüm faaliyetleri gösteren plandır (Akt: Güven, 2010, s.17).

Gezi: Önceden hazırlanmış bir plan dâhilinde öğrencilerin gerçek hayat içinde yer alan, sınıfa getirilemeyen olguları, araçları, olayları, nesnelere ve insanları sınıf dışında izlemeleri ve anlamalarına fırsat sağlayan bir yöntemdir (Yel, Taşdemir, Yıldırım, 2008, s.68).

Gözlem: Gerçek yaşamdaki olayların, nesnelere, canlıların bir plan dâhilinde izlenmesidir (Erciyeş, 2010, s.309).

Hedef Davranış-Kazanım: Kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özelliklerdir (Sönmez, 1998, s.14).

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin temel bilgi ve becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağıdır (T.D.K., 2012).

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve

toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümüdür (T.D.K., 2012).

Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür (Güngördü, 2006, s.7).

Öğrenme: Öğrenme, genel anlamda davranışta meydana gelen nispeten kalıcı izli değişimler olarak tanımlanabilir (Oral, 2010, s.404).

Öğretim Programı: Eğitim programının amaçlarına uygun olarak öğrenciye kazandırılmak istenen bilgi, beceri, tutum ve davranışların ders kümeleri olarak planlı bir biçimde düzenlemesidir (Akt: Güven, 2010, s.18).

Plan: Öğretmenlere sınıfta veya dışarıda, neyi, niçin, ne zaman, nasıl ve ne kadar yapacağını gösteren taslaktır (Akt: Özdemir ve Ünal, 2008, s.124).

Sosyal Bilimler: Sosyal bilimler, insan tarafından gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 1998, s.2).

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilimlerin pedagojik ilkeler çerçevesinde özel bir kitle olan öğrenciler için basitleştirilmiş biçimidir (Kabapınar, 2007, s.2).

Tarih: Geçmişten bugüne insan topluluklarının incelenmesi, toplumlar arası benzerlik ve farklılıkların nasıl gelişip, değiştiğini gösteren bir disiplindir (Turan, Ulusoy, 2010, s.48).

Yöntem: Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem, prosedür, politika (T.D.K., 2012).

1.7. İlgili Araştırmalar

Araştırma kapsamında, gezi gözlem yöntemi ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Özellikle sosyal bilgiler öğretimi alanında, gezi gözlem yöntemiyle ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu durum sosyal bilgiler öğretimi alanında önemli faydalar sağlayacak olan gezi gözlem yöntemiyle ilgili böyle bir çalışmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Sosyal bilgiler öğretiminde, gezi gözlem yöntemi ile ilgili daha önce yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlara aşağıda değinilmiştir;

Ballı (2009), " 9. Sınıf Fiziki Coğrafya Konuları Öğretiminde Gezi Gözlem Yönteminin Önemi (Bağcılar Örneği) " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Coğrafya öğretmenlerinin çoğu, coğrafya öğretiminde gezi gözlem yönteminin önemini bilmektedirler ancak bazı nedenlerden dolayı, bu yöntemi yeteri kadar uygulayamamaktadırlar.
2. Araştırmaya göre, gezi gözlem yöntemini kullanmayan öğretmenlerin büyük çoğunluğu ekonomik nedenlerden şikâyetçi olmaktadır.
3. Araştırma sonuçlarına göre, coğrafya öğretmenleri uygulamada yetersiz kalmaktadırlar.
4. Öğretmenler, fiziki coğrafya konularında, çok az inceleme gezisi düzenlemektedirler. Öğretmenler genellikle, beşeri coğrafya konularında gezi düzenlemektedirler.

Kayağ (2009), " Sosyal Bilgiler Dersinin Etkilliliği Açısından Materyal Kullanımı ve Gezi Gözlem Metodunun Uygulanması " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Bayan öğretmenler, okul idarecilerinin geziler konusunda olumsuz tutuma sahip olduklarını, erkek öğretmenlere göre daha çok düşünmektedirler.
2. İlköğretim birinci kademe öğretmenleri, sınıfların kalabalık olmasının gezi gözlem yönteminin, uygulanmasını zorlaştırdığı düşüncesine ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerine göre daha fazla sahiptirler.
3. Öğretmenler, gezilerin sosyal bilgiler dersinin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve programda geziler için ayrı bir zamanın ayarlanması gerektiğini düşünmektedirler.
4. Lisansüstü eğitim almış öğretmenler, sanal ortamda geziler yaptırma ve gezi esnasında öğrencilerin, etkin katılımını sağlamak amacıyla etkinlikler yapma düşüncesine diğer öğretmenlere göre daha fazla sahiptirler.

Meydan (2009), " Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem ve Doğa Eğitimi " adlı çalışmasında; gezi gözlem yönteminin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında sosyal bilgiler ve coğrafya öğretiminde uygulanabilecek çok yararlı bir teknik olduğunu belirtmektedir. Meydan, çalışmasında gezi gözlem yönteminin öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanmasında yönteminin önemini ortaya koymuş ve bir sulak alan gözlem gezisi için öneri belirtmiştir.

Özkan (2009), " Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ülkemizin Kaynakları Ünitesindeki Öğrenci Başarılarına Etkisi " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, öğrencilerin gezi gözlem yöntemiyle öğretilen konularda, geleneksel öğretim yöntemleriyle öğretilen konulara göre, daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, Özkan gezi gözlem ve inceleme yöntemi kullanılarak işlenen dersin başarıyı artırması bakımından, geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Erdem (2007), " Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemine İlişkin Görüşleri " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Bay ve bayan öğretmenler, gezilerin yasal sorumluluğunun oldukça ağır olduğu görüşüne katılmakla birlikte, bay öğretmenler, bayan öğretmenlere göre gezilerin yasal sorumluluğunu daha ağır bulmaktadırlar.
2. Çalışmada gezi esnasında, kaza ve tehlikelere karşılaşma olasılığı karşısında, öğretmenlerin tedirgin olması görüşünde kıdem bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur.
3. Çalışmada gezileri planlama ve kendilerini yeterli görme açısından, öğretmenlerin görüşleri arasında kıdeme göre anlamlı bir fark bulunmuştur
4. Bay öğretmenler, yakın çevre ile ilgili sosyal bilgiler konularının, en iyi gezi gözlem yöntemi ile öğrenilebileceği hususuna, bayan öğretmenlerden daha fazla katılmaktadırlar.
5. Çalışmada öğretmenlerin gezi planını yaparken, öğrencilerin fikirlerini de göz önünde bulundurma görüşüne katılma düzeyleri arasında, kıdem bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışmada öğretmenlerin, gezi esnasında öğrencilerin fikirlerini dikkate alma görüşüne katılma düzeyleri arasında kıdem bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur.

Erdem'e göre genel olarak, gezi gözlem yönteminin, sorun, kullanım ve yeterlik boyutlarında bay ve bayan öğretmenler birbirine yakın görüş bildirmişlerdir.

Mazman (2007), "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Gezi Gözlem Metodunun Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma (Tokat Örneği) " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetersiz bilgilerinden dolayı, geleneksel eğitim metotlarından vazgeçemediklerinin ve gezi gözlem yöntemi başta olmak üzere aktif öğrenme yöntemlerinin birçoğunu kullanmadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Tunç (2006), " Gezi-Gözlem Yönteminin Coğrafya Eğitim-Öğretimindeki Önemi, Öğrenci Başarılarına Etkisi ve Diğer Öğretim Yöntemleriyle Karşılaştırılması " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Yöneticilerin büyük çoğunluğu (%80) gezi gözlem yönteminin coğrafya dersinde öğrenci başarısı üzerinde çok önemli bir etken olduğunu düşünmekte ve %40' ı yakın mesafelere sık sık, %40'ı uzak mesafelere bazen gezi yapılması gerektiğini savunmaktadır.
2. Coğrafya öğretmenleri genellikle ders işlerken en çok anlatım ve soru cevap yöntemlerini kullanmaktadırlar. Coğrafya öğretmenlerinin %71'i çalıştıkları kurumlarda daha önce gezi gözlem yöntemine bir defa da olsa başvurmuşlardır. Öğretmenlerin %40'ı gezileri zümre branş öğretmeni ve diğer öğretmen arkadaşlarıyla yaparken, yapılan gezilerin hepsi yakın mesafeli geziler olmuştur.
3. Coğrafya öğretmenlerinin %86'sı, gezi gözlem yönteminin coğrafyada kullanılabilir en etkili yöntem olduğuna inanmaktadırlar.
4. Öğrencilerin % 83' ü (319 kişi) coğrafya derslerinin gezi gözlem yöntemiyle işlenmesini istemektedir. Öğrenciler böylece, bilgilerin daha kalıcı olacağına ve yaparak yaşayarak öğreneceklerine inanmaktadırlar. Daha önce, okullarında gezi gözlem uygulamasına katılanların oranı çok düşüktür (% 7).

Açıkgöz (2006), " Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi Gözlem ve İnceleme Yönteminin Etkililiğinin İncelenmesi " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Araştırma sonucunda, geleneksel öğretim yöntemleriyle öğrenim gören öğrencilerle, gezi gözlem yöntemi ile öğrenim gören öğrencilerin arasında başarı yönünden önemli bir fark bulunmuştur.
2. Gezi gözlem ve inceleme yönteminin kullanımı, sosyal bilgiler ve diğer derslerde de başarıya ivme kazandırıcı bir rol oynamaktadır. Gezi gözlem ve inceleme yöntemi kullanılarak yapılan öğretim, hemen hemen tüm duyu organlarına hitap ettiğinden, hem öğrencinin konuyu hatırlama oranı artmakta, hem de ders daha renkli hale geldiği için, sosyal bilgiler dersi, bir ezber dersi olmaktan kurtulmaktadır. Bu da başarıyı artırmaktadır.

Batır ve Mater (2005), gezi gözlem yönteminin ve sosyal bilgiler öğretiminde çevre gezilerinin önemini belirtmek amacıyla yaptıkları çalışmada, hem İlköğretim Sosyal bilgiler öğretmenlerine hem de öğrencilere bir anket çalışması uygulamışlardır. Anket sonucunda, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yılda iki kez gezi yaptıkları sonucuna ulaşımlardır. Ayrıca öğrencilerden bazılarının derslere takviye olarak çevre gezilerinin yapılmasını istedikleri sonucuna ulaşımlardır

Çağlıyan ve Özan (2004), Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümünde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmada teorik olarak yürütülen bazı derslerin, gezi gözlem yöntemi uygulanarak yapılması sonucunda, gezi gözlem yönteminin, öğrencilerin ders konularını daha kalıcı öğrenmelerini sağlamada etkili olduğu sonucuna ulaşımlardır.

Tomal (2004), liselerde görev yapan coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretiminde uyguladıkları öğretim metotlarını araştırmak amacıyla, Ankara'nın farklı ilçelerinde bir anket çalışması yapmıştır. Çalışma sonunda, liselerde görev yapan coğrafya öğretmenlerinin çok az bir kısmının derslerinde gezi gözlem yöntemini uyguladıkları sonucuna ulaşımlardır.

Turan (2004), sınıf öğretmenlerinin buldukları okullarda, yapmış oldukları yakın çevre gözlemlerini, İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler dersinde ne ölçüde kullanabildikleri, bunların öğrencilere nasıl aktarıldığı ve bu alanda yapılabilecek etkinlikleri incelemiştir.

Güleç ve Alkış (2003), "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin İletişimsel Boyutu" adlı makalelerinde, var olan araştırma ve kitapların içeriği ile hemen hemen aynı olan bilgiler ve verilerden bahsetmişlerdir.

Kızılçaoğlu (2003), yaptığı çalışmayla, Sosyal bilgiler 6. Sınıf Türkiye'miz ünitesindeki Yurdumuzdaki Kırsal Yerleşmeler konusuna ilişkin, uygulamalı bir gezi planı ortaya koymuştur.

Özay (2003), " Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi ve Öğretiminde Gezi- Gözlem Metodunun Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi ve Diğer Öğretim Metotlarıyla Karşılaştırılması " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında genel olarak şu sonuca ulaşımlardır:

1. Bugün, liselerimizde gezi gözlem yöntemi yeteri kadar uygulanmamaktadır. Bu metodun, teori ve uygulamada birçok zorluklar içermesi, maddi masraflara sebep olması ve diğer yöntemlere göre daha fazla emek ve zaman gerektirmesi bu yöntemin uygulanmasını engellemektedir.

Serin (2003), " İlköğretim II. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Gezi-Gözlem ve İnceleme Yönteminin Uygulanma Durumu. " adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin, gezi gözlem yöntemine ilişkin bilgi ve becerileri yetersizdir.
2. Gezi gözlem yöntemi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde çok az kullanılmaktadır.
3. Gezi gözlem yöntemini, azda olsa uygulayan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin, uygulamada birtakım eksiklikleri vardır.

Garipağaoğlu (2001), yaptığı makale çalışmasında gezi gözlem yönteminin uygulanmasına yönelik pratik bilgilere yer vermiştir. Bu çalışma, gezi gözlem yöntemini uygulayacak öğretmenlere, rehberlik etme noktasında faydalı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kalaycı ve Büyükalın (2000), çalışmalarında ilköğretim 4.sınıflara yönelik Pazar Yeri ve 8. sınıflara yönelik Anıtkabir gözlem gezisi taslak planları hazırlamış ve bu planlar söz konusu sınıflara uygulanmıştır. Uygulama sonuçlarına göre öğretmenlere rehberlik edecek iki gezi planı örneği oluşturulmuştur.

Öztaş'ın (2000), "İlköğretim Altıncı Sınıflar Sosyal Bilgiler Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri" adlı yüksek lisans tezinde, diğer öğretim yöntemlerinin yanında gezi gözlem ve inceleme yönteminin nasıl kullanıldığına yer vermiştir.

Kaptan (1999), "Din Öğretiminde Gezi-Gözlem Metodu" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

1. Gezi ve gözlem yöntemi en eski öğretim metotlarından biridir.
2. Gezi gözlem yöntemi daha çok, duyu organını harekete geçirdiği için oldukça faydalıdır
3. Gezi gözlem yöntemi, bilgi ve becerilerin gelişimi noktasında birçok faydalar sağlamaktadır.

Özey (1998), Özey, Türkiye üniversitelerinin genelinde uyguladığı anket çalışmasıyla, öğrencilerin gezi gözlem yöntemi ile eğitim öğretime ne derece yatkın olduklarını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu amaçla, öğrencilere yöneltilen “seyahat etmeyi seviyor musunuz?” sorusuna toplam 2739 öğrenci cevap vermiştir. Yapılan araştırmada 1006 kız öğrencinin % 94’ünün, 1733 erkek öğrencinin ise % 93’ünün seyahat etmeyi sevdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Safran’ın (1993), Ankara merkezde bulunan 15 lise ve dengi okulda, 536 öğrenciye uyguladığı bir anketin sonuçlarına göre, öğrencilerin % 91’i tarih derslerinde gezi gözlem yönteminin hiç kullanılmadığını belirtirken, öğrencilerden sadece % 2’si gezi gözlem yönteminin sık sık kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu ankette lise ve dengi okullardaki öğrenciler “genellikle gerçeklik hissini verdiği, grup içi dinamiği, bilgi ve anlayışlarını geliştirdiği için gezileri yararlı ve anlamlı bulmuşlardır. ”

Safran’ın (1993), Ankara il merkezinde 20 lise ve dengi okuldaki 80 tarih öğretmenine uyguladığı ankette, öğretmenlerin % 67’ sinin gezi gözlem yöntemini hiç kullanmadığı, öğretmenlerin sadece % 3’ünün yöntemi sık sık kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca aynı ankette, tarih öğretmenlerinin mesleğe başladıkları ilk yıllarda gezi gözlem yöntemini daha sık kullandıkları, ilerleyen yıllarda ise bu yöntemi kullanma sıklıklarının azaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

BÖLÜM II

2. Temel Kavramlar

2.1. Eğitim Kavramı

Bireyde, kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği oluşturma süreci olarak tanımlanan eğitim kavramı, en genel anlamıyla bireyleri belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir (Güven, 2010, s.2).

Eğitim, her felsefi sisteme ve psikolojik yaklaşıma göre değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımların pek çoğu, eğitime bir amaç yüklemiştir. **İdealistler**, eğitimi Tanrı'ya ulaştırma süreci için yapılan etkinlikler, **Realistler**, insanı toplumun başat değerlerine göre yetiştirme süreci, **Marxistler**, çelişkiyi en aza indirip üretimde bulundurma süreci, **Pragmatistler**, yaşantılar yoluyla kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci, **Varoluşçular** ise insanı sınır durumuna getirme süreci olarak ele almışlardır. (Sönmez, 1998, s.13).

Eğitim kavramının literatürde çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Örneğin, Ertürk (1993), eğitimi bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı ve istendik yönde değişme meydana getirme süreci olarak tanımlarken, Demirel (1999), bu süreçteki kasıtlı kültürleme ifadesine dikkat çeken benzer bir tanım yapmıştır. Gürkan (1999) da, eğitim kavramına ilişkin yaptığı tanımda bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamının eğitim olarak adlandırılması gerektiğini vurgulamaktadır (Güven, 2010, s.2).

İnsanın sosyal bir varlık oluşu onu toplu yaşamın gerektirdiği davranışları öğrenmeye yöneltmektedir. İlk çağlarda insanlar, daha çok gözlem yöntemi ile ve taklit ederek öğrenmekteydiler. Ancak ilerleyen çağlar ve gelişen medeniyetlerle toplumsal değerlerin aktarımı ve davranışların gelişimi için farklı kurumların ve bu kurumlarla ilgili kuralların zorunluluğu ortaya çıkmıştır. İşte bununla beraber eğitim kavramının ve okul kurumunun gerekliliği de belirmiştir.

Eğitim, kendi içinde formal ve informal eğitim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır;

Planlı ve kasıtlı bir biçimde, eğitim ortamının düzenlendiği eğitim sürecine formal eğitim denmektedir (Güven, 2010). Formal eğitim süreci baştan sona kadar planlı

olarak, okullarda öğretim süreci ile gerçekleşmektedir. Formal eğitim sadece okullarda öğretim hizmeti ile planlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Bir plana bağlı olmaksızın insan yaşamı içerisinde çeşitli şekillerde kendiliğinden oluşan eğitim etkinliklerine informal eğitim denir(Güven, 2010, s.4). İnfomal eğitimin iki önemli öğrenme süreci gözlem ve taklittir. İnfomal eğitim, aile içerisinde, televizyon izlerken, arkadaş gruplarında vb. kazanılan bilgi, beceri ve davranışları kapsamaktadır. İnfomal eğitim evde, okulda her yerde gerçekleşebilmektedir.

2.2.Öğretim Kavramı

Öğretim kavramı içinde, eğitim kavramında olduğu gibi, değişik tanımlar yapılmıştır. Öğretim daha çok, teknolojik bir olaydır ve burada önemli olan, tanımlardan çok, öğretim ile neyin anlaşılması gerektiğinin ve bunun koşullarının belirtilmesidir (Hesapçioğlu, 2011, s. 44). Öğretim ve eğitim kavramı, çoğu kez birbirinin yerine kullanılmaktadır. Fakat bu iki kavram kapsam olarak birbirinden farklıdır. Eğitim her yerde gerçekleşebilirken, öğretim ise sadece okullarda gerçekleştirilebilir. Okullarda öğretim etkinlikleriyle, öğrencilere okulun eğitim programında öngörülen ve çeşitli derslerin özel amaçlarını oluşturan bilişsel yeterliklerin, duyuşsal özelliklerin ve devinimsel becerilerin kazandırılmasına çalışılır (Güven, 2010).

Öğretim kavramını daha iyi anlamak açısından, aşağıdaki tanımları incelememiz yararlı olacaktır (Güngördü, 2006, s.7).

1. Öğretim; öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür.
2. Öğretim deyince en kısa ifade ile pedagojik formasyonu olan kişilerin (öğretmenlerin) bilgi ve maharetler kazandırmak veya bilgi ve maharet kazanmalarına yardım etmek sureti ile öğrenim müesseselerinde bulunan öğrencilerin fiziki ve zihni gelişmelerini hayat şartlarına kolayca intibak etmelerini sağlamak için yaptıkları etkinlikler anlaşılır.
3. Öğretim; öğretmenin, herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir.
4. Öğretim; herhangi bir eğitim kurumunda bir küme öğrenciye belirli konularda bilgi verme işidir.

5. Öğretim; resmi ve gayri resmi durumlarda öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gerekli araç ve gereçleri sağlama ve rehberlikte bulunma eylemidir.

6. Öğretim; belli bir şeyi öğretme, bilgi verme, bilgi ile donatmadır.

2.3. Öğretme ve Öğrenme

Öğrenme, amaçların gerçekleştirilmesi için kurulan etkileşim, öğretme ise öğrenmeyle iç içe gerçekleşen etkinliktir (Güven, 2010, s.6). Eğitim süreci sonunda kazandırılmak istenen amaçlar öğrenme yoluyla gerçekleştirilir. Öğrenmenin içeriğini amaçlar belirler, fakat toplumun değerleri içeriği etkileyebilir. İçerik, her toplumun kazandırmayı amaçladığı hedefler farklı olduğu için, toplumdan topluma farklılık gösterir.

Amaçların-hedeflerin kazanılması için, öğrencilerin öğrenme faaliyetinde bulunmaları gerekmektedir. Öğretme ve öğrenme kavramları, birbirleriyle yakından ilişkili kavramlardır.

Öğretme, okulda öğretmenler, ailede anne – babalar, işyerinde ustalar, akran gruplarında arkadaşlar, sokaktaki insanlar ve kitle iletişim araçları tarafından sürekli gerçekleştirilmektedir. Bu kişi veya araçların gönderdiği mesajlarla sürekli etkileşimde bulunan bireyin davranışları değişmektedir. Bu davranış değişimleri çoğu zaman istenilen yönde olduğu gibi bazen de istenmeyen davranışların kazanılması şeklinde de olabilir. Bir etkinliğin öğretme olarak kabul edilmesi için öğrenmenin olması gerekir. Yani öğrenmenin olmadığı yerde öğretme de yoktur. Öğretme ancak bireyde öğrenmenin oluşumuna yardım ediyorsa geçerlilik kazanır(Özay, 2003).

Öğretimde, öğretmen gibi bazı öğretim tekniklerinde öğrencide aktiftir. Öğretmen konuyu anlatır, sorular sorar, ses ve mimiklerle sunum yapar. Öğrenci de konuyu algılar, sorulara cevap verir ve böylelikle öğretme – öğrenme ilişkisi içerisinde etkileşimler oluşur.

2.4. Eğitim-Öğretim ve Öğrenme İlişkisi

Eğitim, öğretim, öğrenme gibi kavramları açıkladıktan sonra bazı tespitlerde bulunabiliriz. Eğitim süreci, öğretim ve öğrenme süreçlerini içine alır ve onlardan daha geniş kapsamlıdır (Hesapçioğlu, 2011, s.46). Eğitim, zaman ve mekân yönünden kapsamlı, süreli ve çok boyutludur (Akt: Hesapçioğlu, 2011, s.46). Eğitimde, bilgi dâhil her türlü yaşantı üzerinde durulmaktadır. Öğretim ise, güdümlü, programlı ve planlıdır. Öğretimde, öğrencinin öğretmeniyle sağladığı etkileşim önemlidir. Eğitim yaşantısının en geniş halkasını oluştururken öğretim bu halkanın içinde yer alır ve belli bir plan çerçevesinde gerçekleştirilir (Özay, 2003).

Eğitim sürecinin devamını sağlamak için, öğretim ve öğrenme etkinliklerinin gerçekleşmesi gerekir. Kısaca eğitim – öğretim ve öğrenme birbiriyle iç içe girmiş ilişkili kavramlardır. Bu kavramlardan eğitim daha kapsamlı ve çok boyutlu iken, öğretim ve öğrenme ise, eğitimin kapsamı içinde yer almaktadır. Ancak bu üç terimde bir süreci içine alır ve birbiriyle yakından ilişkilidirler.

2.5. Eğitim ve Öğretim Kurumlarının Toplumdaki Yeri ve Önemi

2.5.1. Okulların Toplumdaki Yeri

Günümüzde okul kavramından, ders faaliyetlerinin müesseseleşmiş formları ve bu formları oluşturan yapı elemanları anlaşılmalıdır. Okul genel anlamda; belli bir mekânda, belli bir süre devam eden planlı programlı eğitim ve öğretim faaliyetlerini düzenleyen kurumlardır, şeklinde de tanımlanabilir (Özay, 2003, s.23).

Okullar, eğitim ve öğretimi düzenli bir şekilde gerçekleştirebilmek amacıyla kurulmuştur. Birey ailesinden, arkadaşlarından ve çevresinden de birçok şey öğrenebilir. Ancak bu yollarla öğrenilenler, bir plana ve programa bağlı olmadığı için verimliliği tartışmalıdır. Günümüz modern toplumlarında, toplumun değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılması ve ortak görüşlere sahip, toplumun bütünlüğünü sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi için plansız, programsız gelişigüzel yapılan eğitim yeterli değildir. Bu nedenle planlı programlı eğitim öğretimin yapılabilirdiği mekânlara ihtiyaç olduğu açıktır.

Medeniyetin İlk dönemlerindeki toplumların, okul ihtiyacı ile modern toplumun okul ihtiyacı arasında büyük farklar vardır. Tarım toplumlarında bireyler, ailelerinin yanında ve sosyal çevrelerinde, toplumsal değerleri öğreniyorlardı. Özellikle toplumlar gelişerek sanayileşmeye başlayınca, sadece ailelerinin yanında ve sosyal çevrelerinin içerisinde toplumsal değerleri öğrenmek bireylere yeterli gelmemeye başlamıştır ve buda okulların önemini artırmıştır. Özellikle Sanayi devrimiyle birlikte toplumlarda, bilgi yeterli gelmemeye başlamış, beceri ve sosyal yönden gelişmiş olan insanlara, daha çok ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu nedenle sanayi devrimi sonrasında okulların önemi giderek artmaya başlamış, insanlar tarım toplumlarında verilen eğitime göre çok farklı bir eğitim programıyla eğitime başlanmıştır. Bilgi toplumunda ise, okullarda yaparak yaşayarak öğrenme ve öğrenmeyi öğrenme, insanların eğitimi bir ihtiyaç olarak görmeleri, eğitim öğretim faaliyetlerinin okulun duvarlarını aşması, yetişkinlerin eğitimi, yaşam boyu öğrenme gibi yeni konular da ön plana çıkmaya başlamıştır.

Okulların, tarihi süreç içerisinde yapılarının ve amaçlarının farklılaştığını görmekteyiz. Günümüzde, okullarda öğrenci merkezli eğitim ön plana çıkmış ve buna bağlı olarak eğitim programları da değişikliğe uğramıştır. Bu durum, önümüzdeki dönemlerde, okullarda öğrencileri aktif kılan, hayata dönük yöntem ve tekniklerin daha yaygın bir şekilde uygulanacağını düşündürmektedir.

Çağımızın okulları, toplumun geleceğine yön veren, toplumdaki bireylerin aynı değerler etrafında yetişmesini sağlayan önemli kurumlardır.

Okullar, toplumda bireyleri bir arada yaşatma konusunda çimento görevi gören, toplumsal değerlerin aktarılmasında ve yaşatılmasında çok önemli bir yere sahiptirler. Bu nedenle günümüz toplumlarında, okulların fonksiyonu giderek önem kazanmaktadır. Bir başka ifade ile bireylerin okulu daha fazla önemsedikleri görülmektedir.

2.5.2. Okulların Görevleri ve Ortaokulların Amaçları

Büyük bir hızla gelişen ve değişen toplumlarda, kültürel birikimin çoğalması, kültürel değerlerin, toplumun yeni bireylerine aktarılmasını zorlaştırmıştır. Bu nedenle kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılması açısından okullara büyük görevler

düşmektedir. Okullar, öğrencilerin birçok özelliğini dikkate alarak, toplumun kültürel değerlerinin planlı programlı bir şekilde bireylere aktarılmasını sağlarlar.

Okullar, bireye, bilgi ile yaşamayı öğrenme, demokrasi değerleriyle bütünleşme; tahlil, sentez, araştırıcılık, girişimcilik, nesnellik, yaratıcı düşünce, sorun çözme, karar verme, etkili konuşma, rapor hazırlama ve sunma, bilgi ve beceri gibi vasıfları kazandırır. Bu vasıflarla donanmış olan bireylerin yeni hayat tarzını benimsemeleri ve sürdürmelerinde güçlük çekmeyecekleri açıktır. O halde burada bütün sorun yukarıda sözü edilen özelliklerin bireye kazandırılması çabasıdır(Özay, 2003, s.26).

Bir taraftan geniş bir toplum analizine, diğer taraftan bireyin gelişmesine göre formüle edilen eğitim amaçlarının gerçekleşmesi için çeşitli ders konularını ve faaliyetlerini en etkin yöntem ve tekniklerle öğretmek sonuçları değerlendiren ve gelişmeyi planlayan okulda, diğer toplumsal kurumlar gibi, içinde bulunduğu toplumun özelliklerini yansıtmaktadır (Varış, 1985, s.117).

Okulların programları, her toplumda, o toplumun hedefleri ve ihtiyaçları doğrultusunda belirlenir. Okullar, toplumların kendi kültürlerini, medeniyetlerini geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla yapılanmaktadır.

Okul ve toplum, birbirlerini mutlaka etkilerler. Okulun görevleri sosyal, politik ve ekonomik olarak gruplandırılabilir. Bize göre, okulun sosyal görevi çocuğa kültürel değerleri planlı ve programlı bir şekilde aktarmaktır. Böylelikle okul bu görevini yerine getirirken, hem kültürü korur hem de kültürün gelişmesine olumlu katkılarda bulunur. Bu sayede zamanın koşullarına göre toplumun ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilen bireyler yetiştirilebilir. Okulların siyasi amaçlarından birisi ise, yaşadığı devletin felsefesini benimsemiş, toplumdaki diğer bireylerle uyumlu bir şekilde yaşamayı arzulayan bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Okulların, ekonomik görevi ise ekonomiler için gerekli olan beyin ve insan gücü gereksinimini karşılamaktır.

Okulların faydalarını genel olarak, şu başlıklar altında sıralayabiliriz(Akt: Özay, 2003):

1. Okullar bireyde, insanlık şuurunu uyandırır.
2. Okullar bireyi geliştirir.
3. Okullar sosyal şahsiyet ve iyi bir vatandaş yaratma fonksiyonunu yerine getirir.
4. Okullar ekonomik fonksiyonu yerine getirir.
5. Okullar mesleki fonksiyonu yerine getirir.

6. Okullar öğrencilerin kendi toplumsal kültürlerini kazanmalarını sağlar.

İlköğretim okulları 7-15 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğretiminden sorumlu kurumlardır. İlköğretim okullarının amaçları, IX. Milli Eğitim Şurasında belirlenmiştir. İlköğretimin II. kademesi, temel eğitimin ikinci kademesi olarak, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri uyarınca şu görevleri yerine getirmektedir(Hesapçıoğlu, 2011, s.79):

1. Öğrencilerin, genel eğitimlerini yaş ve gelişim seviyelerini uygun surette sağlamak, onlara günlük yaşantıları ile yakından ilgili bilgi, beceri ve tavırları kazandırmak.
2. Öğrencilere ortaöğretim programlarına geçebilmek için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazandırmak.
3. Çevrenin coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerini de göz önünde tutarak, çeşitli iş ve uğraşı alanlarında ilgi ve kabiliyetlerini deneme ve geliştirme fırsatı vermek, böylece ileride işe yönelmede ve meslek seçiminde daha isabetli karar vermelerine yardımcı olmak.

2.6. Sosyal Bilimler Nedir?

Sosyal bilim, bilimler tasnifi içerisinde "insan bilimi" olarak nitelendirilmektedir. Bu haklı sınıflandırma içerisinde bazı tanımlar yapılmaktadır. Bu tanımlardan bazılarını bakacak olursak;

Sosyal bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda dirik bilgilerdir (Sönmez, 1998, s.2).

Sosyal bilimler, bir topluluğun üyesi olarak fertlerin faaliyetlerini ele alan fikri veya kültürel ilimlerdir.

Sosyal bilimler, insan ve toplumla ilgili bilimsel çalışmalar sonucu elde edilen bilginin heyet-i mecmuasıdır (Dönmez, 2003, s.31).

İnsanın, çeşitli etkileşimlerle oluşturduğu toplumsal ve doğal olmak üzere iki çevresi vardır. Bu nedenle temelde bilimi iki başlık altında toplamak mümkündür. İnsanın, doğa ve dünyanın fiziki özellikleri ile olan ilişkisini inceleyen doğa bilimleri ile diğer insan ve insan grupları ile olan ilişkilerini inceleyen sosyal bilimler başlıkları altında toplayabiliriz. Bu temel bilimlerin kendi içerisinde farklı ama az çok ilişkili alanları

bulunmaktadır (Dönmez, 2003). Bu iki çevre bir bakıma insanın var olmasını da sağlar. Bu her iki çevre bilimsel yöntemle ele alınmakta, neden sonuç ilişkileri saptanmaya çalışılmaktadır. Bu açıdan hem doğa bilimleri hem de sosyal bilimler birbirlerinden faydalanmaktadır (Sönmez, 1998, s.3).

Geçmişten günümüze toplumsal hayatta insanın, diğer insanlarla, çevresiyle ve değişik kurum ve kuruluşlarla ilişkilerini inceleyen birçok disiplin bulunmaktadır. Bu disiplinlerin hepsi ise sosyal bilimler şemsiyesi altında toplanmaktadır. Bu anlamda, sosyal bilimler bir üst kimlik durumundadır (Dönmez, 2003, s.31).

Sosyal bilim, tek başına bir bilim dalı olmayıp, çeşitli disiplinlerden oluşmaktadır. Sosyal bilimlerin hangi disiplinlerden oluştuğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır. Ülkemizde en yaygın olan görüş: sosyoloji, tarih, coğrafya, psikoloji, siyaset bilimi, ekonomi, hukuk, antropoloji, eğitim, halk bilim (folklor), iletişim, etnoloji, sanat tarihi ve arkeolojinin sosyal bilimleri oluşturduğu görüşüdür. Sosyal bilimler kavramı yerine bazen de "Toplum Bilimleri" kavramı kullanılmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'de "Toplum Bilimleri" yerine, "Davranış Bilimleri" teriminin kullanılması benimsenmiş, bu bilim kapsamına fiziki antropoloji, dilbilim ve psikoloji alınmıştır. Sosyal bilimler tek başına bir bilim dalı olmadığı için genel bir sosyal bilimler teorisi ve yöntemi kurulamamıştır. Bu yüzden, sosyal bilimleri oluşturan her disiplin kendi teorisi ve yöntemini oluşturmuştur. Sosyal olgunun bütünündeki bölümler arasındaki bağlantıları kurabilmek maksadıyla da disiplinler arası ilişki geliştirilmeye çalışılmıştır (Bilgili, 2010).

2.7. Sosyal Bilgiler Nedir?

Sosyal bilgiler kavramının, kısa ve herkes tarafından kabul edilebilir bir tanımını yapmak oldukça güçtür. Bunun en önemli nedeni, sosyal bilgilerin sosyal bilimlerin içinde yer alan birçok disiplinden oluşmasıdır. Sosyal bilgiler kavramı ile ilgili tanımlar aşağıdaki gibidir:

Sosyal bilgiler, sosyal bilim alanlarını, insan şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan demokratik bir toplumda bireyin rolünü inceleyen, sosyal olayları ve bunlarla insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır. Sosyal bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili

temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Akt: Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s.5-6).

Sosyal bilgiler pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş sosyal bilimlerdir (Akt: Öztürk, 2009, s.3).

Sosyal bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinler arası kaynaştırılmasıdır (Akt: Öztürk, 2009, s.3).

Sosyal bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında, bilgiye dayalı karar alıp problem zebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir ğretim programıdır (Öztürk, 2009, s.4).

Sosyal bilgiler, gençlerin toplumda aktif olarak yer alabilmeleri için gerekli olan bilgi, yetenek ve değerlerle donatılmalarıdır (Akt: Kılıçoğlu, 2009, s.4).

Sosyal bilgiler; hayat bilgisi ve vatandaşlık eğitimi programı, demokratik Türk toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevine uygun amaçlar üreten, içeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını ilişkilendirerek oluşturan ve yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerileri sunan bir eğitim planıdır (Akt: Kılıçoğlu, 2009, s.5).

Sosyal bilgiler, belirli sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin kullanılması için sosyal ve beşeri bilimlere ait kavramların disiplinler arası entegrasyonudur (Bilgili, 2010, s.5).

Sosyal bilgiler, kültürel mirası, onun günümüzdeki yaşayan özelliklerini ve bunların yaşamımıza etkilerini, insanların sosyal ve fiziki çevreleriyle ilişkilerini esas alan bir derstir (Güngördü, 2001, s.130).

Sosyal bilgiler, demokratik vatandaşlık için toplumsallaşma sürecidir (Akt: Safran, 2008, s.2).

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitimi programıdır (Akt: Akdağ, 2009, s.3).

Ülkemizde, yukarıda bahsettiğimiz tanımların dışında, sosyal bilgiler ile ilgili yapılmış olan tanımlardan en kapsamlısı, 2005 yılında değiştirilen sosyal bilgiler programını, hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır. Buna göre; sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla: tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (Safran, 2008, s.3).

Gerçekte sosyal bilgiler, eğitim alanının ortaya çıkardığı bir kavramdır. Sosyal bilgiler, disiplinler arası bir yaklaşımla, sosyal bilimler alanındaki kavramsal ve bilimsel gelişmelerin, eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini, yetiştirilmesini amaçlar.

Sosyal bilgiler; tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi gibi günümüzde ilköğretim programlarında yer alan, ancak gerçekte sosyal bilimler denilen sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji v.b. gibi disiplinlerden seçilerek o yaşlardaki öğrencilerin düzeyine uygun, daha somut ve daha yakın özelliklere sahip duruma getirilen konuları içerir. Temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilerek oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren, ilköğretim düzeyinde (bilişsel, duyuşsal) ve çocuğun algılama özelliğine uygun hale getirilmiş bir derstir (Dönmez, 2003).

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin bulgu ve araştırmalarının bir toplum için gerekli olan ortak öğelerini kapsamaktadır. Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler, çeşitli sosyal bilim dallarından seçilmiş, öğrencilerin seviyelerine göre düzenlenerek, ilköğretim okullarında okutulan bir derstir.

2.8. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı

Bir dersin öğretim yollarını incelemeye, o dersin amaçlarıyla başlamakta büyük fayda vardır. Dikkat edilecek olursa, okul programlarında da bu yoldan yürünmekte; ders konularının öğrencilere benimsetilmesinde göz önünde tutulacak esaslar verilmeden önce, bu dersleri okutmaktan ne gibi amaçlar güdüldüğü açıklanmaktadır. Bu şekilde hareketin sağlayacağı fayda kolaylıkla kestirilebilir.

Amaçlar; öğretim hizmetinde yolumuzu aydınlatan birer ışık gibidir. Bizler amaçlar sayesinde yolumuzu şaşırmadan, vakit kaybetmeden, emin adımlarla ilerleyebiliriz (Baymur, 1947).

İlköğretim okullarının genel olarak amacı, öğrencileri millet bilinci içerisinde iyi birer vatandaş olarak yetiştirmektir. Öğrencilerin, gerek sosyalleşmeleri, gerekse çağın gereklerine ayak uydurabilmelerini sağlamaktır. Ülkemizde sosyal bilgiler programı öncelikle etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. İlköğretimde bu amaçla, 1, 2 ve 3. sınıflarda hayat bilgisi, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler, 8. Sınıfta' da Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi adı altında öğrencilere dersler okutulmaktadır (Akdağ, 2009, s.6).

Sosyal bilgiler, Barr, Barth ve Shermis'in (1977) ortaya koyduğu üç geleneği de önemsemektedir. Bu gelenekler; vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgilerdir (Akt: Akdağ, 2009, s.7).

Sosyal bilgiler, toplumların geçmişteki, şimdi ve gelecekteki, politik ve ekonomik, kültürel ve çevresel yönlerinin incelenmesidir. N.C.S.S. (National Commission of Social Studies) Sosyal bilgiler Programına üç amaç tavsiye etmiştir. Bu amaçlar;

1. Değişen dünya ve toplumda kültür çeşitliliğinin nasıl olduğu bilgi ve anlayışının gelişmesi,
2. Her kültürün katkısını tanıtmak,
3. Kültürel değer sistemlerinin keşfidir (Akt: Akdağ, 2009, s.7).

Çeşitli kaynaklardan yaptığımız araştırmalar ışığında, sosyal bilgilerin amacının bireyin yani öğrencinin yaşadığı topluma uyumunu sağlamak olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal bilgiler bu amaca ulaşmak için, birçok araç kullanabilir. İlköğretimde, bir ders olarak tanımladığımız sosyal bilgiler amacına ulaşmak için eğitim programlarının yanında medya, kültür, sanat, güncel olaylar ve edebiyat gibi alanlardan da yararlanabilir.

2.8.1. Evrensel Amaçlar

Sosyal bilgiler öğretiminin genel amacı, etkin yurttaş veya birey yetiştirmektir. Etkin bireylerde bulunması gereken iki temel beceri, doğru, mantıklı karar alma ve problem çözmedir. Dünyanın hemen her yerinde öğretmenler, okullarda karar verme alışkanlığının nasıl geliştirileceği konusunda farklı görüşlere sahiptir. ABD' deki sosyal bilgiler öğretmenleri şurası, N.C.S.S, bu konuda bir uzlaşma sağlamak amacıyla hazırladığı müfredat kılavuzlarında, her sınıf düzeyinde gerçekleştirilen sosyal bilgiler öğretiminin, aşağıda değinilecek dört beceriyi geliştirmesini önermektedir. Bu dört beceri, vatandaşların bilgiyi entegre edebilmelerini vatandaşlık kararlarını alabilmelerini sağlayacaktır. Bu dört beceri; bilgi edinme, bilgiyi işleme, inanç ve değerleri inceleme ve katılımdır (Akt: Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s.8).

1. Bilgi edinme: Demokratik toplumda yaşayan bir bireyin, tek bir kaynaktan bilgi edinmekle kalmayıp, ihtiyaç duyduğu bilgiye farklı kaynaklardan ulaşabileceğini ve elde ettiği bilgiyi nasıl kullanacağını bilmesi gerekir. Verilen kararların sağlıklı, üretilen çözümlerin gerçekçi ve kalıcı olması için, bireylerde her şeyden önce bu becerilerin geliştirilmesi gerekir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s.8).
2. Bilgiyi işleme: Bu beceri, bilgi edinmeye göre daha zordur. Bilgiyi işleme becerisi kısaca, edinilen bilgiyi kullanabilmektir. (Öztürk ve Otluoğlu, 2011).
3. İnanç ve değerleri inceleme: Öğrencilerin neye inanıp değer verdiklerini bilmeleri ve bu değerlere sahip olmanın bedelinin farkında olmaları gerekir. Değerler insanların davranışlarına yön vermektedirler. Öğrenciler bu beceride kendilerini bilmeyi öğrenmektedirler (Öztürk ve Otluoğlu, 2011).
4. Katılım: Bilgiyi kazanma, bilgiyi işleme ve değerleri inceleme becerilerinin sonucunda birey, sosyal ve demokratik hayatta aktif rol alır. Okul bu konuda ilk deneyimlerin yaşandığı yer haline getirilmelidir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011).

2.8.2. Milli Amaçlar

Hızla değişen ve gelişen dünyamızda, her geçen gün ihtiyaçlar daha çok artmaktadır. Gelişen dünya ile birlikte, sosyal hayatımıza yeni sorunlarda eklenmektedir. Diğer bilim dallarında olduğu gibi, sosyal bilimlere de bireylerin ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasında dengeyi sağlamada, insanlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma konusunda önemli görevler düşmektedir. Sosyal bilgiler, bu sorumlulukları yerine getirme konusunda disiplinler arası ve çok yönlü bir yaklaşım izleyerek, kişilere bilgi edinme yollarını ve belli becerileri kazandırma amaçlarına öncelik vermektedir (Dönmez, 2003).

Yukarıda bahsettiğimiz gibi sosyal bilgiler öğretimi, her demokratik toplumda bireyleri, evrensel bir takım bilgi, beceri ve tutumlara sahip kılmayı amaçlamaktadır. Fakat her ülkede, inanç ve değerlere bağlı olarak, sosyal bilgiler öğretimine bazı duyuşsal hedeflerde yüklenmiştir. Bunların başında, milli gurur ve yurtseverlik duygusunun geliştirilmesi gelmektedir. Milli gururun güçlendirilmesi, ülkeyi daha güçlü kılmak için özverili çalışma ve dayanışma, vatandaşlık eğitiminin temel unsurlarıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011).

Sosyal bilgiler öğretiminin ulusal amaçları, ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen ilkeler ve amaçlara göre oluşturulmaktadır. 1973 yılından beri Türk milli eğitim sistemi de, bu tarihte çıkan Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılanmaktadır. Bu bağlamda, tüm öğretim programlarının da bu yasada belirtilen amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Nitekim bu yasada yer alan genel amaçlar, bundan öncekilerde olduğu gibi, 2005 yılında yapılmış olan, Sosyal Bilgiler Programına da aynen alınmıştır (Öztürk, 2009, s.11).

Buna göre; Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk ilke ve İnkılâplarına ve anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâki, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
3. İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,
4. Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011, s.9-10).

Yukarıda belirttiğimiz Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları esas alınarak hazırlanan ilköğretim okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçlarına baktığımızda şu anahtar ifadeler ön plana çıkmaktadır;

1. Özgür bir birey,
2. Fiziksel, duyuşsal özellikler,
3. Vatanını milletini seven,
4. Haklarını bilen ve kullanan,
5. Sorumluluklarını yerine getiren,
6. Milli bilince sahip bir vatandaş,
7. Lâik, demokratik, milli ve çağdaş değer,
8. Sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınma,
9. Atatürk ilke ve inkılâpları,
10. Tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit,
11. Türk kültürü ve tarihi,
12. Milli bilincin oluşması,
13. Kültürel mirasın korunması,
14. Yaşadığı çevre ve dünyanın coğrafi özellikleri,
15. İnsanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşim,
16. Bilim, bilgi ve iletişim teknolojileri,
17. Bilimsel düşünme,
18. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişki,

19. Kişisel ve toplumsal sorunların çözümü,
20. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramları,
21. Toplumlararası siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşim,
22. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konular v.b. (Akdağ, 2009, s.9-10).

Sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler dersinin evrensel amaçlarını gerçekleştirirken, bu dersin milli amaçlarını da ihmal etmemelidirler. Günümüzde, dünya her alanda olduğu gibi kültürel alanda da küreselleşmeyi yaşamaktadır. Küreselleşme, gelişen teknolojinin de etkisiyle toplumsal değerleri hızla değiştirmektedir. Bu süreçte en önemli tehlike güçlü kültürün, zayıf kültürü yok etmesidir. Bu yüzden, sosyal bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi ulusal kültürün yaşatılması ve geliştirilmesi bakımından çok önemli bir işleve sahiptir. Toplumların değerlerini yaşatabilmeleri ve millet bilincini koruyabilmeleri açısından öğretmenlerin milli hedeflere gereken önemi vermeleri oldukça faydalı olacaktır.

BÖLÜM III

3.Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Konuların Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemi

3.1. Yöntem nedir?

Sözlük anlamı olarak metot (yöntem) uyulması gereken yol, yordam, tarz, usul gibi anlamlara gelmektedir. Lâtince methodos, yani meta ve odos sözcüklerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Günümüzde, Türkçe 'de metot terimi, yöntem şeklinde de kullanılmaktadır. Metot (yöntem), herhangi bir amaca ulaştıran, uyulacak düzenli ve sistemli yol şeklinde de tanımlanabilir (Doğanay, 1993, s.3).

Yöntem kavramı, bugüne kadar farklı şekillerde açıklanmıştır. Bunlara kısaca baktığımızda, genel olarak şu tanımlar dikkati çekmektedir;

Yöntem, bir gayeye en çabuk ve en emin bir surette ulaştırmayı mümkün kılan vasıtaların heyeti mecmuasıdır (Antel, 1952, s.73).

Yöntem; bir sorunu çözmek bir deneyi sonuçlandırma, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yoldur (Güngördü, 2006, s.10).

Ders yöntemi derste, onun amacını ve görevini emin ve en iyi yolla yerine getirmek için düzenlenmiş hareket biçimidir (Hesapçioğlu, 2011, s.207).

Yöntem, öğrenme ünitesinin hedeflerine ulaşmak için izlenen en kısa yol ya da bir konuyu öğrenmek için seçilen düzenli yoldur (Erciyeş, 2010, s.256).

Yöntem, bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yoldur (Akt:Tokcan ve Demirkaya, 2009, s.436).

Kavram olarak, yöntemin eğitim bilimleri içinde kazandığı anlama baktığımızda, yöntem; genel olarak, herhangi bir varlığın veya olayın mahiyetini tanımak için yapılması gereken türlü etkinliklerden en az zaman ve enerji sarfıyla azami randıman alınmasına yardım ettiği tecrübe ile anlaşılması bulunan doğru hareket tarzlarıdır (Köstüklü, 2006, s.33).

Bir ders için en iyi yöntem yoktur. Çünkü öğretmenlerin yöntem seçimini etkileyen birçok faktör vardır. Yöntem seçimini etkileyen faktörleri kısaca belirtirsek bu faktörler şunlardır;

1. Kazanımlar (Hedefler).
2. İçeriğin, konunun özelliği.
3. Öğretmenin yönetime yatkınlığı ve kişiliği.
4. Zaman ve fiziksel imkânlar.
5. Maliyet.
6. Öğrenci grubunun büyüklüğü.
7. Öğrenci grubunun özelliği ve tutumları (Yel, Taşdemir, Yıldırım, 2008, s. 59).

Her bir öğretim yöntemi, farklı ders amaçları için aynı ölçüde uygun değildir. Öğretmenler ve öğrenciler, öğretim yöntemlerinden söz ettiklerinde bu genel ilke çoğu kez gözden kaçırılmaktadır. Dersin amaçları belirlenmediği sürece, hangi yöntemin en iyi yöntem olduğu sorusu cevaplandırılmaz (Hesapçioğlu, 2011, s.208).

Öğretim yöntemi her derse göre değiştiği gibi, okul türlerine göre de değişmektedir. Yöntemler dersler için değil, bu yöntemleri derslerde kullanacak öğretmenlerimiz için gereklidirler. Bilgi seviyesi çok derin ve geniş olan öğretmenler iyi bir yöntem bilgisine sahip olmadıkları sürece, öğrencileri yeteri kadar onların bilgilerinden istifade edemezler (Güngördü, 2001). Eğitim öğretim hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için uygun bir yöntemin seçilmesi gerekmektedir. Bu yüzden her derste aynı yöntemi kullanmak yerine, konunun durumuna ve diğer faktörlere göre uygun öğretim yöntemleri seçilmelidir. Bu şekilde yapılan öğretim faaliyetleri, öğrenci açısından daha kalıcı olmaktadır.

3.2.Gezi Gözlem Yöntemi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi

Bilgi çağı olarak adlandırdığımız 21. yy bilgiyi üreten, uygulayan ve değerlendiren ülkelerin yüzyılıdır. Bilginin çok önemli olduğu günümüz toplumlarında asıl önemli mesele bilgiye nasıl ulaşılabileceği ve bilgi sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu yüzden günümüzde, bilgiye ulaşma yolları ve ulaşılan bilgilerin içselleştirilmesi daha da ön

plana çıkmıştır. Günümüz eğitim öğretim sisteminde, gelinen noktada öğrencilerin derslerde daha aktif olmaları ve yaparak yaşayarak öğrenmeleri çok önem kazanmıştır. Öğretmenler, ders kitaplarındaki konuları öğrencilere ezberletmekten daha ziyade, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenecekleri, öğrendikleri bilgileri diğer alanlara transfer edebilecekleri ve bu bilgileri diğer alanlarda da kullanabilecekleri öğretim yöntemleri esas almalıdırlar.

Diğer birçok dersin öğretiminde olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de farklı öğretim yöntem ve stratejilerinin kullanılması öğrencilerin öğrenmeleri, öğrenilenlerin kalıcılığı ve hayata uygulanması açısından çok önemlidir. Bu bakımdan sosyal bilgiler programı içinde yer alan tarih ve coğrafya konularının öğretiminde gezi gözlem yöntemi son derece faydalı bir yöntemdir (Köstüklü, 2006).

Sosyal bilgiler öğretiminin amaçlarından biri öğrencilerin çevrelerindeki mekânsal sorunları analiz edebilmeleri ve çözüm önerileri üretebilmeleridir. İşte bu açıdan gezi gözlem yöntemi bu amaçlara ulaşabilmek amacıyla kullanılacak en etkili yöntemlerden biridir (Meydan, 2009, s.242).

Günümüz ilköğretim programlarında genel olarak gezi gözlem yöntemine gerekli önem verilmektedir. Bu bakımdan yeni yapılmış olan programlarda gezi gözlem yönteminin hangi konularda uygulanacağı belirtilmiştir. Yapılacak olan gezilerde; kültür bölgelerinin korunmaya değer unsurlar olarak görülmesi gerektiği, bilinçli boş zaman faaliyetleri (turizm) ve mekânı düzenlemeye yönelik tedbirlerin değeri konularında da öğrencilerin bilinçlendirilmeye çalışılması üzerinde durulmalıdır (Meydan, 2009, s. 242).

Yeni sosyal bilgiler programı işlenirken, gezi çalışmalarının tam manasıyla uygulanması öğrencilerin öğrenmeleri açısından son derece önemlidir. Uzak yerlere yapılacak geziler çok maliyetli olsa da, yakın bir fabrikaya, baraja, ormana, müzeye v.b birçok yere yapılacak olan gezi çalışmaları, sosyal bilgiler öğretimi açısından oldukça fayda sağlamanın yanında, öğrencilerde bir gezi ve seyahat kültürünün oluşmasına oldukça katkı sağlayacaktır.

Gezi gözlem yöntemi kullanılarak öğretilen konular, öğrenciler tarafından daha iyi kavranmakta ve kavranılan bilgilerin kalıcılığı da artmaktadır. Gezi gözlem yöntemi sayesinde, öğrenciler öğrendikleri konuları yerinde, birinci elden inceleme fırsatı bulduklarından dersin amaçlarına ulaşmada bu yöntem çok etkili olmaktadır.

3.3.Gezi Gözlem Nedir?

Gezi; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanla ilgili hedef davranışları kazandırmada kullanılan bir tekniktir. Gözlem ise sistematik olarak doğal ya da toplumsal olguları inceleme; verileri kaydedip bir yargıya varma süreci olarak tanımlanabilir.

Gözlem sürecine öğrenci bilinçli bir şekilde katılmalı, gözlemi kurallara uygun olarak yapmalıdır. Gözlem tekniğinde, öğrenciye kazandırılacak davranışlar en az uygulama düzeyinde olmalıdır. Öğrenci, hem gözlem yapacağı olgunun, hem de gözlemin bilgi ve becerisine sahip olmalıdır (Sönmez, 2007, s.249-250). Gezi ve gözlem tekniklerinin birleştirilerek, okullarda öğretim amacıyla kullanıldığı yöntemle gezi gözlem yöntemi adı verilmektedir.

Gezi gözlem yöntemi; önceden hazırlanmış bir plan dâhilinde öğrencilerin gerçek hayat içinde yer alan, sınıfa getirilemeyen olguları, araçları, olayları, nesnelere ve insanları sınıf dışında incelemelerine, anlamalarına fırsat sağlayan bir yöntemdir. Gezi gözlem yöntemi; bazı kaynaklarda, saha çalışması, alan çalışması, eğitsel gezi gibi adlarla da anılmaktadır (Taşdemir, Yel, Yıldırım, 2008, s.68).

Gezileri amaç, zaman ve yapılış şekilleri bakımından birkaç türe ayırmak mümkündür.

Amaçlarına göre geziler; bilimsel amaçlı geziler ve turistik amaçlı geziler olmak üzere ikiye ayrılır.

Zaman sürecine göre geziler; kısa ve uzun süreli gezilerden oluşur.

Yapılış şekline göre geziler; bireysel bilimsel geziler, bireysel turistik geziler, grup halinde bilimsel geziler ve grup halinde turistik geziler olmak üzere dörde ayrılır (Doğanay, 1993, s.189).

Gezi gözlem yöntemi dış dünyadaki olay ve varlıklara dikkatin yönelmesidir. Gözlem gezisi yöntemi olarak da adlandırılan bu yöntem, eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul yönetimi tarafından organize edilmiş inceleme, araştırma ve soruşturma faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır (Akt: Meydan, 2009, s.243).

Gezi gözlem, gerçek yaşamdaki olayların, nesnelere, canlıların bir plan dâhilinde incelenmesidir. Öğrenciler, gezi gözlem yöntemi sayesinde yapay dünyadan gerçek dünyaya adım atarlar. Gözlem gezisi, yalnızca bir ziyaret veya gezi olarak

görülmemelidir. Gezi, belli bir amaca hizmet eden planlı bir faaliyettir. Bu nedenle gezi yapılacak yer, hedef davranışlara göre önceden belirlenmelidir (Erciyeş, 2010).

Gözlem gezisi, eğitim açısından ilginç yerlere düzenlenebileceği gibi öğrencinin üzerinde çalışmakta olduğu ya da yakın gelecekte çalışacağı konulara ilişkin, örnekler toplayabileceği ya da örneklerini görebileceği yerlere de (akıntı, göl, dağ, orman, baraj, volkan v.b. gibi) düzenlenebilir. Gezi gözlem yönteminin, öğrenci açısından faydalı olabilmesi için en önemli husus öğretmenin gezi öncesi gerekli hazırlıkları yapmasıdır (Küçükahmet, 2009).

Eğitime yapılan en eski eleştirilerden biri, eğitimin gerçek öğrenmeye yer vermemesidir. Gezi gözlem yöntemi, gerçek dünyayı görme imkânı sağladığı için bu eleştirilerin gerekçelerini büyük ölçüde karşılamaktadır. Çünkü öğrenciler, öğretim materyallerinin olduğu yere giderek, gözlem yapma ve bu materyallerin doğal yerleşimlerinde çalışma imkânına sahip olmaktadır. (Güngördü, 2002).

Gezi gözlem yöntemi, öğrencilerin olgu ve olayları daha iyi anlamalarına ve gerçek yaşamı daha yakından tanımalarına olanak sağlar. Öğrenciler gezi gözlem yöntemi aracılığı ile öğrenilecek konu ile ilgili nesne, olgu ve olayları gerçek ortamlarında inceleme olanağı bulmaktadır. Geziler aracılığıyla, öğrencilerin tarihi ve doğal çevreyi koruma bilinci edinmeleri, seyahat kültürü, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanır.

Günümüzde bilişim teknolojisinin geldiği nokta itibariyle, görsel medya elemanlarının kullanılmasıyla, bilgisayardan yararlanarak sanal alan gezileri de yapılabilmektedir. Sanal alan gezileri yardımıyla öğretmen, sosyal bilgiler konularını içeren web sayfalarını öğrencilerin ziyaret etmelerini sağlayabilir. Sanal alan gezilerinden etkili olarak yararlanılabilmesi için, öncelikle öğretmenin dersin hedefleri doğrultusunda gezilecek siteyi önceden incelemesi ve öğrencilerin inceleyecekleri bölümleri belirlemesi gerekir (Yaşar, Gültekin, 2009).

Ayrıca elektronik ortamda hazırlanmış sosyal bilgiler dersinin amaç ve ilkelerine uygun, bütün programlar öğrencilerin hizmetine sunulabilir.

3.3.1.Gözlem Çeşitleri

3.3.1.1.Yapılış şekillerine göre gözlem.

a) Hazırlayıcı gözlem: Öğrenciyi, derse konuya hazırlama amacını güden gözlem türüdür. Konunun öğretimine başlamadan önce sınıfa, bir resim, bir film gösterilmesi ve getirilmesi gibi.

b) Tamamlayıcı, uygulayıcı, değerlendirici gözlem: Konu açıklandıktan sonra, öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlamak amacıyla yapılan gözlemdir. Konu anlatımından sonra öğrencilere internet üzerinden, ya da bilgisayar programları aracılığıyla yağış oluşumlarını göstermek.

c) Ders esnasında gözlem: Ders esnasında hem gözlemin hem de konunun açıklanması şeklinde yapılan gözlemdir. Örneğin haritada bir kavramın gösterilmesi veya hava durumu ile ilgili kısa bir gözlem gibi.

3.3.1.2. Yapıldığı yere göre gözlem.

a) Okul dışında, tabii çevrede yapılan gözlem: Okul mekânı dışında yakın veya uzak çevreye yapılan geziler bu gruptandır.

b) Okulda, sınıfta ya da kültürel çevrede yapılan gözlem; Okul bahçesinde, derslikte, değişik gözlem istasyonlarında yapılan gözlemler bu gruptandır.

3.3.1.3.Mevcuda göre gözlem.

a) Sınıfça gözlem: Öğretmenin rehberliğinde, bir sınıfı mevcudunun tamamının katıldığı gözlemdir.

b) Grupça gözlem: Sınıfın ilgi gruplarına ayrılarak, grupların gözlemlerini rapor haline getirdikleri, bu raporun sınıfça değerlendirildiği gözlemdir.

c) Ferdi gözlem: Gözlemi öğrencilerin tek tek, kendi kendilerine okulda veya evlerinde yapması halidir. Bu gözlemlerin, öğretmenin rehberliği altında planlaması, rapor haline getirilmesi, raporların sınıfça değerlendirilmesinin yapılması gerekir.

3.3.1.4.Süreye göre gözlem.

a) Sürekli gözlem: Olayın, başından sonuna kadar aralıksız gözlemlendiği ve olayın sonucunun belirlendiği gözlemdir. Örneğin; güneş tutulması olayının gözlenmesi.

b) Süreksiz gözlem: Olup geçiveren, bir anlık olayların ya da fazla değişmeyen maddelerin kısa bir sürede gözlenmesidir. Örneğin trafik akışının gözlenmesi.

c) Periyodik gözlem: Örneğin olay ve oluşumların, belli aralıklarla gözlenmesi şeklinde yürütülen gözlemdir. Bir tahıl ürününün, ekimden hasadına kadar yetişme sürecinin belli aralıklarla gözlemlenmesi (Büyükkaragöz ve Çivi, 1994, s.104-105).

Gezi gözlem yöntemi genellikle ünite ya da konu işlenirken ona paralel olarak uygulanmalıdır. Gezi gözlem yönteminde gözlemlerle teorik bilgi yan yana yürütülmeli, konu işlenirken gözleme öncelik verilmelidir. Şartlar uygunsa ve gerekli ise konu ile ilgili gözlemlerden sonra planlı bir gezi çalışması yapılmalıdır. Bazı konularda, hemen gezi gözlem yapabilmek imkânı bulunmayabilir. Böyle durumlarda, konu önce sınıfta işlenir sonra uygun bir zamanda gözlem veya gezi yapılır. Örneğin, iklim ünitesi işlenirken hava durumu konuları sınıfta işlenir. Bu konularla ilgili özellikler oluştuğu anda gözleme ve geziye başvurulmalıdır (Özay, 2003).

3.4. Gezi Gözlem Yönteminin Faydaları

Gezi gözlem yönteminin eğitim-öğretimde uygulanmasının, birçok olumlu etkisi vardır. Bu etkiler kısaca şunlardır; (Güngördü, 2002, s.97, Güngördü, 2006, s.18, Küçükahmet, 2009, s.73, Özay, 2003, s.65)

1. Gezi gözlem yöntemi öğrencilerin gözlem yapma, veri toplama sureti ile sonuca ulaşarak yorum yapma yeteneklerini geliştirir.

2. Gezi gözlem yöntemi; öğrencide çevre, insan ve olaylar arasında, ilişki kurma düşüncesinin kökleşmesini sağlar.

3. Gezi gözlem yöntemi, öğrencilerin çevreye karşı olan ilgilerini, çevrenin değerlendirilmesi ve sorunların çözümü yönünden öğrencilerin duyarlılığını, toplumun bir ferdi olarak öğrencilerin çevreye karşı olan ilgi ve sorumluluğunu artırır.
4. Gezi gözlem yöntemi yardımıyla, doğal çevreyi daha iyi tanıyan; öğrencilerde yurt sevgisi gelişir.
5. Gezi gözlem yöntemi yardımıyla ülkedeki doğal güzellikler ve bu kaynakların değeri öğrenciler tarafından daha iyi kavranır, böylelikle öğrencilerde çevre ve doğal kaynakların değerinin anlaşılması bilinci gelişir.
6. Öğrenciler, gezi gözlem yöntemi ile yakın ve uzak çevrelerini daha iyi tanıma imkânı elde ederler.
7. Gezi gözlem yöntemi, ders konularının işlenmesi sırasında, çevredeki kaynaklardan daha çok yararlanılmasına fırsat verir.
8. Gezi gözlem yöntemi daha çok duyu organını öğrenme etkinliğine kattığı için, coğrafya konularında yer alan birçok soyut kavramın daha iyi anlaşılmasını sağlar.
9. Gezi gözlem yöntemi öğrencilere, bilimsel araştırma ve incelemeyle ilgili bazı temel becerileri de kazandırır.
10. Öğrencilere coğrafya açısından, gerçek ve hayati bilgiler kazandırır.
11. Öğrencilerin, iyi bir gözlemci olmalarını sağlar.
12. Gezi gözlem yöntemi, öğrencilerde çevreye karşı duyarlılığı geliştirerek, öğrencilerin buldukları çevrelerini yakından tanımalarını sağlar.
13. Gezi gözlem uygulamalarına katılan öğrenciler, uzak mesafelere yapılan geziler sonucunda bir seyahatin nasıl gerçekleşeceği, seyahate çıkarken nelere dikkat edileceği, seyahat sırasında nelere dikkat edileceğine dair bilgilerini geliştirme fırsatı bulurlar. Sonuç olarak, çeşitli gezi gözlem uygulamalarına katılan öğrenciler de bir gezi ve seyahat kültürü oluşur.

Klasik yöntemlerle yapılan, eğitim öğretim uygulamalarına yönelik yapılan en önemli eleştirilerden biri, eğitimin kapalı kapılar arkasında yapılması ve gerçek hayatla pek ilişki kurulamamasıdır. Bize göre, bu eleştiri günümüzde de önemini korumaktadır. Gezi gözlem yöntemi, diğer yöntemlere göre bu eleştirilerin, gerekçelerini bir ölçüde

karşılmaktadır. Çünkü gezi gözlem yöntemi öğrencilere gerçek dünyayı görme ve teoriyle gerçek arasında bağ kurma imkânı sağlamaktadır. Bu yöntem sayesinde öğrenciler konuda geçen öğeleri bizzat buldukları ortamda inceleyebilmektedirler.

Gezi gözlem yönteminin uygulanması, zor olsa da bu yöntemin birçok faydası vardır. Bu faydaların başında, bilimsel araştırma metodunun en köklülerinden ve en önemlilerinden biri olan gözlem fikrinin, yavaş yavaş öğrencilerde yerleşmeye başlaması gelmektedir (Doğanay, 1993, s.127). Yapılan veya gerçekleştirilen geziler, sosyal bilgiler dersine olan ilgiyi kamçılar. Öğrenciye veya öğrenene daha geniş bir bakış açısı sağlayarak öğrenenlerin veya öğrencilerin bilgilerini geliştirir (Güngördü, 2002).

Geziler; okul-çevre ilişkisinin gelişmesini, gözlem yapma yeteneğinin oluşmasını, insan ve doğal yaşama bakış açısının genişlemesini, öğrencinin birden fazla duyu organını kullanmasını, öğretim olayının daha etkili ve kolay olmasını, öğrenme için önem arz eden merak duygusunun geliştirilmesini sağlar (Akt: Meydan, 2009).

Sosyal bilgiler öğretimi için düzenlenecek bir gözlem gezisi; öğrencilerin konu hakkında ilk elden deneyim sağlaması, yaratıcı düşüncesini geliştirmesi, öğrenmeyi bilgi düzeyinden kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyine ulaştırması, dikkati belli sürede, belli noktalara toplaması, gerçek dünya ile okul arasında ilişki kurma becerisi kazandırması bakımından fayda sağlayacaktır (Akt: Meydan, 2009, s.243).

Okullarda, yakın çevreye yönelik yapılması düşünülen bir coğrafi gezide bitkilerin, nüfusun ve yerleşmenin dağılışı tespit edilebilir. Böylece, çevre-insan ilişkisini kurarak sosyal ve davranışsal ufukların gelişmesi sağlanır (Doğanay,1993). Bu yöntemi kullanan öğrenci, sosyal hayatta da öğrenciliğini devam ettirir. Dersle ilgili kitaptan okuduklarını ve televizyondan izlediklerini, yaşam alanında da gözlemlemek ister. Öğrenci, gezi gözlem yöntemi aracılığıyla bakmayı değil, görmeyi öğrenir. Yeryüzündeki olay ve varlıkların ayrıntılarına dikkat eder (Akt: Meydan, 2009).

Gözlem gezisi, eğitsel değeri oldukça yüksek bir yöntemdir. Bu yöntem, öğrencilere zengin öğrenme ortamı sağlamaktadır. Bu yöntem öğrencilerin, ilk elden bilgi edinmelerine, gerçek yaşamı ve çevrelerini daha yakından tanımalarına, yardım eder, öğrendiklerini gördüğü olgu ve olaylarla ilişkilendirmelerini sağlar (Yaşar ve Gültekin, 2009).

Gezi gözlem yöntemi ile öğrenciler yapay dünyadan gerçek dünyaya adım atarlar. Gözlem gezisi araştırma-inceleme ve bilimsel düşünmeyi geliştirir.

Gezi gözlem yöntemi, öğrencileri sınıf ortamından çıkararak, onların olayları ve nesnelere bizzat kendi ortamlarında incelemelerine imkân sağlamaktadır. Öğrenciler gezi gözlem yöntemi ile derste gördükleri soyut olguları somut olarak algılayarak, teoriyle uygulamayı bütünleştirebilmektedirler. Gezi gözlem yöntemi, derste işlenen konuları somutlaştırdığı için ve birkaç duyu organına hitap ettiği için, öğrenmede kalıcılığı da artırmaktadır.

Bu yöntem sayesinde öğrenciler, kapalı kapılar ardında ders işlemekten belirli zamanlarda da olsa kurtularak, ilk elden somut öğrenmeleri gerçekleştirebilmektedir.

Gezi gözlem yöntemi, genellikle grup halinde uygulandığı için, grupla çalışma ve işbirliğini becerilerini de geliştirir. Gezi gözlem yöntemi, çevre ile ilişkileri de gerektirdiği için, öğrencilerin sosyal ilişkilerinin gelişmesine de olumlu katkılar sağlar.

Gezi gözlem yöntemi, sosyal bilgiler programında yer alan bazı konuların öğretiminde, çok faydalı olabilecek bir yöntemdir. Örneğin sosyal bilgiler programı içinde yer alan tarih konuları ile ilgili, bir müzeye, şehitliğe vb. yerlere yapılacak olan geziler kuşkusuz öğrencilerin konuyu daha iyi kavramaları açısından çok faydalı olacaktır. Yine örneğin sosyal bilgiler programı içinde yer alan, coğrafya konularının öğretiminde de gezi gözlem yönteminin uygulanması, bu konuların anlaşılmasında büyük katkılar sağlamaktadır.

Sosyal bilgiler programında yer alan konuların öğretimi için yapılacak olan gezi uygulamaları kuşkusuz öğrencilerde bir seyahat kültürünün oluşmasına da olumlu katkılar sağlayacaktır. Öğrenciler geziye gitmeden önce öğretmenlerinin öncülüğünde gezi için yapılması gereken hazırlıkları tamamlayacaklar. Gittikleri yerlerde ders konuları kapsamında inceleyecekleri öğelerle ilgili araştırmalar yapacaklar. Bu hazırlıklardan sonra, temin edilen araçlarla, öğrenciler kendi buldukları çevreden başka çevrelere gidecekler. Gittikleri yerlerde öğretmenlerinin öncülüğünde gezdikleri yerlerdeki nesnelere inceleyecekler. Tüm bu etkinlikler sırasında öğrenciler gezilerin hazırlık, uygulama ve sonuç safhalarını yaparak yaşayarak öğrenmiş olacaklar. Sonuç olarak, gezi gözleme katılmamış öğrencilere göre bu uygulamalara katılan öğrencilerde gezi ve gözlem uygulamalarının nasıl yapılacağına, nelere dikkat edileceğine ve gezilerin nasıl uygulanacağına yönelik bir gezi ve seyahat kültürü oluşacaktır.

Yukarıda da saydığımız, birçok olumlu katkılarından dolayı gezi gözlem yöntemi, sosyal bilgiler öğretiminde gerekli ölçülerde mutlaka kullanılmalıdır.

3.5.Gezi Gözlem Yönteminin Sınırlılıkları

Gezi gözlem yönteminin olumlu yönlerinin yanında, bu yöntemin kullanımında bir takım sınırlılıklar da vardır. Bu sınırlılıklar kısaca şunlardır; (Güngördü, 2006, s.18, Güngördü, 2002, s.17, Meydan.2009, s.247-248, Küçükahmet, 2009, s.73, Karakuş,2009, s.19, Erdem, 2007, s.33);

1. Gezi gözlem yönteminin uygulanması çok zaman almakta ve pahalıya mal olmaktadır.
- 2.Okul dışında yapılan gözlemler, öğretmene ek yasal sorumluluklar yüklemektedir.
3. Gözlem yerine gidiş ve dönüşte bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir.
4. Konularına göre gözlemin yapılacağı uygun bir yer bulunabilmesi ve gözlemin organizasyonu zordur.
- 5.Gezi ve gözlem, iyi planlanmazsa boşuna zaman kaybindan öteye gidemez.
- 6.Öğrencilerin gezi gözlem süresince, güdülenmeleri ve konuya yoğunlaşmaları konusunda bazı güçlükler ortaya çıkabilmektedir.
7. Özellikle okul dışında yapılan gözlemler, çok zaman aldığı için birkaç defa yapılabilir. Bu zorunluluktan dolayı, bir gezi programında konunun aynı anda gözlemlenmesi yoluna gidilmektedir ki, buda konuların tam olarak anlaşılmasını engellemektedir.
8. Gezi esnasında disiplin, kolayca sorun haline gelebilir.
9. Gezi gözlem yönteminin uygulanması sırasında, gruba eşlik edecek yardımcı kişi ya da kişilere ihtiyaç duyulmaktadır.
10. Gezi için, izin prosedürü zaman zaman zor olmaktadır.
11. Gezi masraflarının, fazla oluşu problem oluşturmaktadır.

12.Eğitim ğretim amaçlı geziler için, programda ayrılan ayrıca bir zaman dilimi planlanması organizasyonu zorlaştırmaktadır.

13. Gezi programının yapıldığı gün öğrencilerin diğer derslerine devam etmeleri önemli bir engel teşkil etmektedir.

14. Gezi ve gözlem sırasında, kaza tehlikesi ile karşılaşma ihtimalinin olması da önemli bir problemdir.

Gezi gözlem yöntemi, fazla zaman alması, maddi bir yük getirmesi ve daha başka sınırlılıklar nedeniyle okullarımızda yeterli lde uygulanmamaktadır. (Doğanay, 1993). Gezi gözlem yönteminin çok sık kullanılmamasında; öğrenciye ve okula maddi yükümlülükler getirmesinin ve bu gezilerin öğretmenlere aşırı sorumluluklar yüklenmesinin etkisi büyüktür. Yakın bir çevreye bile yapılacak olan gezinin, bürokratik işlemlerinin çok olması ve bu faaliyetlerde öğretmenlerin yalnız bırakılarak okul idarelerince desteklenmemesi de etkilidir (Meydan, 2009).

Gezilerin gerçekleştirilmesinin zor ve karmaşık olması, çok zaman gerektirmesi, öğretmenin dışında başka kişilere gereksinim duyulması ve kimi zaman eğitsel gerekliliklerin gözden kaçırılması gezi gözlem yönteminin önemli sınırlılıklarındandır.

Gezi gözlem yönteminin uygulanması için çok geniş bir zamana ihtiyaç duyulabilir. Bize göre mevcut İlköğretim Sosyal Bilgiler Program'ında, sosyal bilgiler dersine ayrılan zaman gezi gözlem yönteminin uygulanabilmesi için yeterli değildir. Bu durumda hafta içi bir gezi gözlem planlanarak uygulama yapılması konusunda güçlükler çıkmaktadır. Bu şartlar altında gezi gözlem çalışmaları genellikle hafta sonlarına kaydırılmakta ya da diğer derslerin öğretmenleri ile koordineli bir plan yapılarak hafta içerisinde düzenlenmelidir.

Yapılacak olan geziler, programın içeriğine uygun ve hedeflere yönelik olarak düzenlenmelidir. Gezi gözlem yönteminin rehberi durumundaki öğretmenler oldukça zor bir yükümlülük altındadırlar. Çünkü gezi gözlem yöntemi, uygulaması zahmetli, sorumluluk isteyen yorucu bir faaliyettir.

Gezi gözlem uygulamasının, organize edilmesinin zor ve karmaşık aşamaları vardır. Gezi gözlem yöntemini uygulamak isteyen öğretmenler, yasal izinlerin tümünü almalı, uygulama hafta içi yapılacak ise diğer derslerle koordineli olmalı, ilgili makamlarla yazışmaları yapmalıdır. Bazı gezi gözlem uygulamalarında gezinin özel

şartlarına göre (Örneğin, öğrenci sayısının fazla olması halinde) uygulamada başka öğretmenlerinde bulunması gerekmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz tüm bu durumlar, gezi gözlem yönteminin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Tüm bu sınırlılıklarından dolayı, öğretmenler gezi gözlem yöntemini gerektiği ölçüde kullanamamaktadırlar.

3.6. İlköğretimde Coğrafya Öğretiminin Önemi

Coğrafya; yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları, insanla ilgi kurarak inceleyen bir bilim dalıdır (Doğanay, 1998, s.37). Coğrafya, insanla doğal ortam arasındaki karşılıklı etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen faaliyetlerle durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı kalarak ve çeşitli araştırma yöntemleri uygulayarak araştırıp inceleyen, elde ettiği sonuçları bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda bilim dalından oluşan bir bilimler topluluğudur (Akt: Kılıçoğlu, 2009, s.12).

İnsanı tanımadan, onun yaşadığı köyün, kasabanın, kentin özelliklerini bilmeden, üzerinde yaşadığı ülkenin, komşularının, topyekûn dünya ülkelerinin coğrafi bakımdan gösterdiği fiziki ve beşeri potansiyeli keşfetmeden, bastığı zeminin yapı ve rölyefini araştırmadan, tabiatın sinesinde gizlediği yer üstü ve yer altı zenginliklerini ve bunlardan nasıl yararlanılacağını tespit etmeden, diğer gezegenlerin dünyamıza doğrudan ve dolaylı etkilerini bilmeden, doğal olayların insanların, mal ve mülklerine faydalarını artırmak zararlarını azaltmak ilkesine sahip olmadan, iktisadi, kültürel ve siyasi gelişimleri takip etmeden, yapılacak her türlü plan, proje ve yatırımların önemli ölçüde maddi ve manevi kayıplara sebep olacağı aşikârdır. İşte coğrafyanın özünde bu temel hedefler, değerlendirmeler ve kısaca kâinatı tanıma ilkesi vardır (Biricik, 1996-97, s.1). Yukarıda bahsedilen örneklerden de anlaşılacağı gibi coğrafya öğretimi insan hayatının her evresi için çok büyük önem arz etmektedir.

Baymur' a göre, coğrafya derslerinin üç önemli amacı vardır. Bunlardan birincisi, öğrencilere bir takım bilgi ve maharetler kazandırmak, ikincisi öğrencilerin zihin kuvvetlerini işletip geliştirmektir, üçüncüsü ise; öğrencilerin duygu ve iradelerini geliştirme onları birer yurttaş olarak yetiştirme amacını taşır (Baymur, 1947, s.7).

Sosyal bilgiler programı ve sosyal bilgiler dersleri, temelde iyi birer vatandaş yetiştirmeyi hedeflemektedir. İyi vatandaşın özelliklerinden biri de, toplumla uyum içinde yaşamaktır. Coğrafya, başta yakın çevre olmak üzere, insanın yaşadığı yeri kendisine tanıtmayı hedeflemektedir. Çevresini tanıyan insanlar, onunla uyum içerisinde yaşamaya gayret gösterirler. Bu da sosyal bilgilerin iyi vatandaş yetiştirme amacına hizmet etmektedir. Sosyal bilgiler programlarının, amaçlarından biride öğrencilere genel bir sosyal bilim kültürü kazandırmaktır. Coğrafyanın bu sosyal bilim kültürüne de olumlu katkıları bulunmaktadır (Zeybek, 2006).

Öğrenciler sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularından edindikleri bilgilerle, çevre, toplum hayatı ve ekonomi gibi konularda çeşitli genellemelere ulaşabilmekte ve bu genellemeleri çeşitli sorunları çözmeye kullanabilmektedirler. Bu sayede öğrenciler, kişi ve toplum sorunlarını tanıyarak, çözüm yolları arayarak, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlayacaklardır.

Coğrafya dersinin amacı, öğrencilere doğal ve ekonomik çevrelerini tanıtmak ve onlara çevreleri ile sağlıklı uyum kurma düşüncesi ve gücü kazandırmaktır. Bu temel amaca ulaşabilmek için coğrafya dersinde, öğrencilerin dayanıklı bilgi birikimi ve verimli bilgi edinmesi sağlanmakta; böylece çevreyle uyum kurmada bilimsel yaklaşımdan yararlanmalarına olanak tanımaktadır (Meydan, 2010, s.77-78).

Coğrafya, insanla çevre arasındaki bağlantıları inceler, bu sebepten coğrafya ile sosyal bilgiler arasında önemli bir bağlantı vardır. Yurt ve dünya meselelerine bakıldığında, çözüm bulabilmek için belli bir seviyede coğrafya bilgisine ihtiyaç duyulur. Edinilen bu coğrafya bilgisiyle öğrenci; yurdunun büyüklüğünü, doğal kaynaklarını, geçim kaynaklarını, geçim yollarını, ekonomik gücünü, ulaşım durumunu, sanayi alanlarının nerelerde kuruldukları gibi durumları bilir. Bu öğrencilerin memleket meselelerini daha iyi anlamalarını sağlayarak, bu meselelere çözüm bulmalarına yardımcı olur (Meydan, 2010).

Öğrencilere coğrafya ile insan hayatı arasında doğrudan ve çok sıkı bir ilişki olduğu; coğrafya bilgisinin insan hayatını kolaylaştıracağı, hayata, topluma ve çevreye bakış açısını değiştireceği; coğrafyanın hayatın bir parçası olduğu ve coğrafi bilgilerin zaman ile mekân kısıtlaması olmadan kullanılabileceğinin vurgulanması coğrafya öğretiminin önemini ortaya koyacaktır (Akt: Meydan, 2010, s.79). Tam ve sağlıklı bir coğrafya eğitimi, dünyadaki diğer insanlarla olan bağlantımızı, çevreyle olan ilişkimizi güçlendirerek, kendimizi daha iyi anlamamıza yardımcı olur.

Hem lke ve hem de uluslararası, ekonomik ya da siyasal birçok problemlerin temelleri ve aynı zamanda zm yolları, geniş çapta coğrafyaya dayanmaktadır. Daha iyi bir refah seviyesine ulaşmayı amaçlayan ulusların, ulusal, bölgesel ya da sistematik planlarda coğrafyaya ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Coğrafya ile planlamanın yakınlığı şüphesizdir (Güngördü, 2002). Sadece yeryüzünün bugünkü ve geçmişteki dağılışını incelemekle yetinmeyen coğrafya, bunların gelecekte gösterecekleri durumlar üzerinde de durmaktadır. Coğrafyacı; mekânı, tümüyle bir organizma gibi ele aldığından, hem ekonomik hizmetler için en iyi şartların belirlenmesi ve hem de toplumsal iyileştirici öneriler geliştirilmesi ile planlamalarda önemli görevler üstlenmektedir (Güngördü,2002, s.6).

Askerlik ilminde de, coğrafya ilmi ve coğrafi görüşlerin etkin rolü bulunmaktadır. Strateji, jeo-strateji, jeopolitik gibi siyasal ve askeri ilimlerin temelleri aslında coğrafyaya dayanmaktadır. Yurt savunmasıyla komşu ülkelerin yönetimlerinin, Türkiye'ye dönük politikaları, ana çizgileriyle ve düşmanlık hisleri beslemeyecek biçimde, yeni kuşaklara anlatılıp kavratılmalıdır (Doğanay, 2002, s.180).

Coğrafyadan sağlanan bilgilerle öğrenciler çeşitli bölge ve ülkelerin ekonomisi, siyasal ilişkileri, toplumsal yaşamları hakkında bilgiler edinebilir, çeşitli sorunlara zm yolları üretebilirler. Coğrafya bilgisi ile öğrenciler, yaşadıkları fiziksel evre ve ekonomik etkinlikleri ile yaşam tarzları arasında ilişki kurabilir; çevresini tanır, deniz, nehir, gl gibi coğrafi zenginliklerin önemini kavrayarak onları korur.

Coğrafya, ğrencilerin yaşadığı alanı ve dünyayı anlamalarını ve anlamlandırmalarını sağlayan bir içeriğe sahip olmasından dolayı önemli bir disiplindir. Çünkü insanların mekânsal algıları, yaşadıkları alanın konum özellikleri ile doğrudan ilgilidir. 21. yüzyıl Türk insanının siyasal, ekonomik ve kültürel sistem ile evrebilimle ilgili gelişmeleri anlaması, bunlarla etkileşimde uyumlu ve bilinçli adımlar atabilmesi için coğrafya eğitimine ihtiyaç vardır (Akt: Gülüm ve Torun, 2009, s.2).

Coğrafyanın, ocuğun estetik eğitiminde de önemli rolü vardır. Tabiatı gözlemek ve tasvir etmek, gzelliikten zevk alan bir tabiat duygusunun uyanmasına sebep olur. Bu durum öğrencinin sanat anlayışının gelişmesine de büyük ölçüde katkıda bulunur (Baymur, 1947).

Aslında, coğrafya olmaksızın, günümüz dünyasının akışını anlamak ve sorunlarını zmek mümkün değildir (Efe, 1996-97). Yakın evremizde olup bitenlerin,

dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olaylarla da ilgisinin olabileceğinin, farkındalığını yaratmak ve dünyada meydana gelen olayların herkesi ilgilendireceğinin bilincinde olmak, coğrafya eğitiminin temel bir amacıdır. Coğrafya eğitiminin diğer bir amacı da, küreselleşen dünyada ekonomik ve ticari bağların birbiri ile çok sıkı ilişki içinde olduğunu kavratmak ve ulusların ticari faaliyetleri yaparken, kendi milli ve ulusal değerlerini koruması gerektiğini öğretmektir (Gülüm ve Torun, 2009).

Coğrafya dersi, bu hedeflere ulaşırken, öğrencilere hayatta gerekli olacak bir takım beceri ve değerleri de kazandırmaktadır. Coğrafya dersi; mesafeleri uzaklıkları hesaplayabilme, kıyaslamalar yapabilme, dünyayı ve uzayı algılama, haritalar üzerinde ölçme ve hesaplamalar yapabilme, arazide gözlem yapabilme, istatistik tablo okuma gibi becerileri kazandırırken, öğrencilerin bildiklerini hayata geçirebilmelerini, uygulayabilmelerini ve bunlardan faydalanabilmelerini de öğretir.

Bütün bu nedenler ve ihtiyaçlar, ilköğretimde coğrafya öğretimini önemli kılmaktadır. Özet olarak insanlar, dünyayı daha yakından tanımak, yeryüzünde yaşarken doğanın tehlikelerinden korunmak ve doğanın nimetlerinden faydalanmak amacıyla coğrafya biliminden yararlanmaktadır.

3.6.1. Gezi Gözlem Yönteminin Sosyal Bilgiler Programındaki Coğrafya Konularının Öğretimi Açısından Önemi

Gezi gözlem yöntemi, öğrencilerin eşya, olay ve varlıkların doğrudan kendilerinden bilgi edinmelerini ve onların bilimsel bir araştırmayla ilgili temel becerilerini kazanmalarını sağlayan, etkili bir öğretim yöntemidir. Bu yüzden okullarımızda, bu yöntem mümkün olduğu kadar yer verilmesinde yarar vardır. Ancak; hemen hemen her derste, gözlem yapılmasını sağlayacak pek çok fırsat olduğu halde bu yöntem ihmal edilmektedir. Hâlbuki gözlem, çocukta var olan inceleme ve araştırma yöneliminin, öğretimde bilimsel bir biçim almasıdır. Bu nedenle, öğretmen gözlem yapılmasını gerektiren konuları, kitaplardan okutarak ya da konuşarak değil, mutlaka gezi gözlem yöntemine yer vererek öğretmelidir (Doğanay, 1993, s.16).

Gezi gözlem yöntemi, sosyal bilgiler öğretimının temel öğretim yöntemlerinden biridir. Sadece coğrafya ile ilgili üniteler ve konularla ilgili değil, bütün sosyal bilgiler konularında da gezi gözlem yönteminden faydalanılabilir. Ancak özellikle, sosyal

bilgiler programında bulunan, coğrafya konularının öğretiminde gezi gözlem ve arazi uygulamaları çok önemlidir (Meydan, 2009). Sınıf ortamında öğretilen bilgiler teoriktir. Gezi gözlem yöntemi uygulanarak, bu teorik bilgilerle gerçek ortam arasında öğrencilerin bağ kurmaları sağlanır. Bunun sonucunda, öğrencilerin öğrendikleri bilgiler hayali olmaktan çıkar ve gerçek hayatla bütünleşir.

Sosyal bilgilerin temel amacı, çocuğu ileride üyesi olacağı topluma hazırlamaktır. Sosyal bilgiler bunu gerçekleştirmek için sosyal bilimlerin ve doğa bilimlerinin verilerinden yararlanır. Bu nedenle, gerçek kaynakların, sınıf dışında olduğu bir konu alanında öğreneni sadece sınıf içinde tutmak, bu amacın gerçekleştirilmesinde yeterli olamayacaktır (Altın ve Demirtaş, 2009).

İlköğretimin üst sınıflarında yer alan asıl coğrafya derslerine hazırlık mahiyetindeki coğrafya konuları, doğrudan doğruya incelemeyi ve gözlemi zorunlu kılar. Bunlar, yakın yurttaki bulunan coğrafi varlıklar, orada geçen coğrafya olaylarıdır. Bunlardan bir kısmını (örneğin, hava olaylarını) okulda incelemek ve gözlemek mümkündür. Bir kısmı için, ders gezintisi yapmak veya öğrenciye gözlem ve araştırma ödevi vermek gerekir. Örneğin; vadi veya köy hakkında fikir kazandırmak, yakın yurttaki kurumlar etrafında bilgi vermek için gezi ve gözlemler yapılır. Güneşin doğup batmasına, yıldızlara vb. durumlara ait gözlem ödevleri verilebilir (Baymur, 1947, s.48-49).

İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik, yakın çevredeki bir kırsal yerleşmeye, düzenlenecek bir gözlem gezisi; öğrencilere konu hakkında ilk elden deneyim sağlaması, yaratıcı düşüncüyü geliştirmesi, öğrenmeyi bilgi düzeyinden, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyine ulaştırması, dikkati belli sürelerde belli noktalara toplaması, gerçek dünya ile okul arasında ilişki kurma becerisi kazandırması bakımından çok fayda sağlayacaktır. Düzenlenecek bu gezi ile, öğrencilere ilk elden tecrübe sağlanacak ve öğrenciler çevrelerini daha iyi tanıma fırsatı bulacaklardır (Kızılçaoğlu, 2003, s.3).

Sosyal bilgiler derslerinde teorik konular ile bağlantılı olarak, şehirde bulunan bir fabrikaya öğrencileri götürerek sanayi faaliyetlerinin kuruluş şartlarının ve aşamalarının ortaya konulması sağlanabilir. Yerleşme konusunda, şehrin büyük bir kısmının görülebileceği bir noktaya öğrenciler götürülerek şehirdeki yerleşme dokusu (iş yerleri, alışveriş merkezleri, gecekondu bölgeleri vb.) hakkında bilgi verilebilir. Turizm konusunda turistik çekicilikleri öğrencilere tanıtmak amacıyla şehirdeki müze, çeşitli tarihi eserlerin bulunduğu yerlere öğrencilerimiz gününbirlik

götürülebilir. Yer şekilleri ve iklim özellikleri ile ilgili konular hakkında daha ayrıntılı bilgiler almak için yapılacak gezilerin bölgeyi aşan veya daha uzun süreli geziler olması gerekebilir (Meydan, 2009).

Amacımız, öğrenciye, üzerinde yaşadığı toprakların coğrafi ve doğal özelliklerini öğretmek ise doğaya geziler düzenlemeliyiz. Amacımız, öğrenciye tarihi öğretmek ise bunun örnekleri olan müzelere ve ören yerlerine geziler düzenlemeliyiz. Aksi takdirde, sınıf içinde gerçekleşen öğrenmeler soyut bir düzeyde kalacak ve sadece bilgi edinmenin ötesine geçemeyecektir. Oysa sınıf dışında gerçekleştirilecek öğretim etkinlikleri, öğrencinin edindiği bilgiyi kullanması için ona olanaklar sunarak, onun birçok beceriyi öğrenmesinde çok önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi içinde, konuların gerektirdiği durumlarda, sınıf dışında gözlemlere çıkılmalı, öğrencilere gerçek ortamlarda öğrenme olanakları sağlanmalıdır (Altın ve Demirtaş, 2009).

Yapılan veya gerçekleştirilen coğrafi geziler, öğrencilerin coğrafya konularına olan ilgilerini kamçılar. Öğrenciye daha geniş bir bakış açısı sağlayarak, öğrencilerin bilgilerini geliştirir. Öğrenciler öğrenmede zorlandıkları coğrafya konularını, gezi-gözlem yöntemi ile daha kolay öğrenirler. Gezi gözlem yöntemi öğrencilerde, gözlem yapma fikrini yerleştirir ve çevre-insan, coğrafi olaylar arasında ilişki kurma düşüncelerinde köklü gelişmeler sağlar (Özay, 2003).

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, doğal çevrede bulunmak çocukların temel ihtiyaçlarından biridir. Doğa, öğrencilere birçok farklı uyarıcılar sunarak, disiplinler arası öğrenme olanakları sağlar. Sosyal bilgiler dersinin içeriğine ve programına bakıldığında disiplinler arası bir yaklaşım görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına, tam anlamıyla ulaşılabilmesi için doğal ortamlarda gerçekleştirilecek öğretim-öğrenme etkinliklerine yer verilmesi zorunludur (Altın ve Demirtaş, 2009).

3.7. Sosyal Bilgiler Kapsamındaki Coğrafya Konularının Öğretiminde Gezi Gözlem Yöntemini Planlama ve Uygulama

Coğrafya eğitimi ve öğretiminde, gezi gözlem yönteminin çok önemli bir yeri vardır. Gezi gözlem yöntemi özellikle, akademik düzeyde yapılan çalışmalarda, bilgiye ulaşmada ve veri toplamada çok önemli bir yere sahiptir. Akademik araştırmalarda

yaygın olarak kullanılan gezi gözlem yöntemi, ilköğretim programlarında yer alan coğrafya konularının öğretiminde de yaygın olarak kullanılmalıdır. Ancak, bu yöntemi ihtiyaç olduğu zamanlarda kullanmalıyız. Çünkü ihtiyaçtan doğmayan, amacı öğrenciler tarafından açık ve iyi bir biçimde anlaşılmayan geziler, öğretimde yarar sağlamamaktadır.

İlköğretimde yapılacak geziler, orta öğretim ve yüksek öğretimde yapılan gezilerden yakın çevrelere ve daha kısa süreli olacak şekilde yapılmalıdır. Çünkü ilköğretim basamağındaki öğrenciler, birçok sebepten dolayı uzun süreli gezilere katılamazlar (Garipağaoğlu, 2001, s.16).

Gezi gözlem yöntemine başvuracak öğretmen, gezinin amacını belirlemeli, gözlem yapılacak noktaları önceden görmeli ve bunlarla ilgili hazırlıkları önceden yapmalıdır. İlköğretim öğrencileri, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel yönden bir lise, üniversite öğrencisi düzeyinde olmayacağı için, öğretmen geziyi planlarken ve uygularken daha çok dikkatli olmalıdır.

Özellikle, ilköğretim çağındaki öğrencilere, coğrafi olayları yerinde gözlemlemelerini sağlamak asıl amaçların başında gelmektedir. Bir sosyal bilgiler öğretmeni, yıllık planını hazırlarken, programı dikkate alarak hangi konularda ne zaman ve nereye, gezi gözlem yöntemini uygulayacağını belirtmelidir. Böylece hangi konu işlenirken bu yöntemin kullanılacağı ve ne zaman geziye gidileceği de belirlenmiş olur. Ayrıca öğretmen, bu yöntemi ne zaman uygulayacağını belirlediği için vakti geldiğinde bu yöntemi rahatlıkla uygulayabilir.

İlköğretim öğrencilerinin bilgi düzeyleri, ilgileri, ekonomik durumları ve yaşları göz önüne alınarak geziler planlanmalı ve uygulanmalıdır. Öğretmenler, bu faktörleri mutlaka göz önüne almalıdırlar. Çünkü öğretmenlerin, bu faktörlere dikkat etmemeleri sonucunda, geziden gerekli verim alınamayabilir. Günümüzde, özellikle ilköğretimde yapılan gezilerin birçoğu, amaca uygun yapılamamaktadırlar. İlköğretimde fazla zaman almayan, birkaç saatlik veya günlük olacak şekilde, okulun bulunduğu şehirdeki sanayi tesislerine, turistik yerlere, müzelere, sanat eserlerine ve birçok coğrafi yerlere geziler düzenlenmelidir.

Sosyal bilgiler öğretiminde gezi gözlem yönteminin uygulanabileceği bazı alanlarla ilgili şu önerileri getirebiliriz. Yer şekilleri başlığı altında; volkanizma, deprem, platolar, ovalar, peri bacaları, karstik şekiller, buzul şekilleri, rüzgâr şekilleri, akıntı ve dalgaların oluşturduğu şekiller, heyelanlar, toprak erozyonu, göl ve göllerin

oluşumları ile ilgili alanlara inceleme gezileri düzenlenebilir. Ayrıca yerleşme şekilleri ile ilgili yerler, tarihi ve antik kentler, sanayi kolları, enerji kaynakları ile ilgili yerlere de gezi düzenlenebilir (Meydan, 2009, s. 248-253).

3.7.1. Türkiye’de Gezi Gözlem Ve İnceleme İle İlgili Prosedür

Gezi gözlem ve inceleme yönteminin uygulanmasına yönelik araştırmalar, genelde çocukların gezilere ilişkin tutumlarına, gezi yönteminin etkililiğine ya da gezi anılarına yöneliktir.

Türkiye’de anket sorusu yöneltilen pek çok öğretmen, gezi gözlem yönteminin uygulanmasına dair sorulara verdikleri cevaplarda, Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayımladığı Tebliğler Dergisi’ndeki iki yönetmeliğe atıf yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri **1972 tarih ve 1707 sayılı** “Öğretmen ve Öğrencilerin Grup Halinde Yurt Dışına Tertip Edeceği Gezilerle İlgili Yönetmelik”, diğeri de **1983 tarih ve 2140 sayılı** “İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği”dir. Bu yönetmeliklerden **1983 tarih ve 2140 sayılı** olanı, “Okullar ve Kurumlar Arası İlişkileri Geliştirici Çalışmalar” başlığı ve “Geziler” alt başlığı altında açıklanmıştır. Burada geziler; yakın çevre, yurtiçi ve yurtdışı inceleme gezileri olarak üçe ayrılmaktadır. Yakın çevre gezileri, eğitim programlarında yer alan ve öğretmenin yıllık planında gösterdiği konularda düzenlenir. Bu yönetmeliğe göre öğretmen, gezi planını en az üç gün önce okul müdürüne verir. Gezi araçla yapıldığı ya da bir ders gününün saatlerini aştığı takdirde velinin yazılı izni alınır. Okulca düzenlenen gezilerde resmi araçlardan yararlanılabilir (Açıkgöz, 2006).

Yurtiçi gezilerinde ise gezi ve inceleme planı hazırlandıktan, yeme ve yatma imkânları sağlandıktan, veli muvafakat belgeleri alındıktan, gezilecek ve görülecek yerler için izin sağlandıktan sonra, derslerin ve milli bayram programlarının aksatılmaması şartıyla geziler yapılır. Bu geziler, öğretmen ve öğrencilerin kendi imkânları ile düzenlenir. Yoksul öğrencilerin yol giderleri, okul müdürlüğünce sağlanabilir (Açıkgöz, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığının daha yakın bir tarihte yayınlamış olduğu, 2005 tarihli ve 2569 sayılı Tebliğler dergisinde yer alan “ Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği” nin, geziler ile ilgili bölümüne göre ise, sosyal

etkinlikler kapsamında yakın çevre, yurt içi ve yurt dışına gözlem-inceleme araştırma veya kültürel, turizm ve ziyaret amaçlı geziler düzenlenebilir.

Geziler ile ilgili, bu yönetmeliğe göre şu hususlara uyulur;

1. Geziler, ders programında yer alan konularla bağlantılı olarak planlanır ve uygulanır. Geziyi düzenleyecek olan öğretmen veya öğretmenler, geziden en az 15 gün önce, gezi planını hazırlayıp okul müdürlüğüne verirler. Okul müdürlüğü ise, geziye ait gerekli evraklarla birlikte gezi için izin almak üzere il veya ilçe milli eğitim müdürlüğüne gönderir.
2. Düzenlenecek olan gezi, okulun bulunduğu il sınırları içindeyse, gezi için gerekli izin, okul müdürlüğüne verilecek izin dilekçesinin, il veya ilçe milli eğitim müdürlüğü tarafından onaylanmasıyla alınmış olur.
3. Yapılacak olan gezi il sınırları dışındaysa gerekli izin il veya ilçe milli eğitim müdürlüğünün teklifi üzerine valilik makamı tarafından verilir.
4. Bilim, tiyatro, spor, müzik, folklor, beceri yarışması, sosyal etkinlikler ve bunların hazırlık çalışmaları ile benzeri yurt dışı gezilerine katılacak resmi ve özel, örgün ve yaygın eğitimcisi ve yöneticisi, öğretmen ve öğrencilerinin görevli-izinli sayılmalarına ilişkin onay, il milli eğitim müdürlüğünün teklifi üzerine valiliklerce verilir.
5. İzin onaylarında, gezilere katılacak yönetici, öğretmen, öğrenci varsa veli isimleri ve gezi planı yer alır.
6. Gezilerde kırk öğrenciye kadar bir yönetici ve en fazla üç sorumlu öğretmen, gerektiğinde gönüllü veli görevlendirilir. Maddi imkânları yetersiz olan öğrencilerin masrafları okul-aile birliği tarafından karşılanabilir.
7. Geziler, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde düzenlenir. Ancak gezi düzenlenecek yerin uzaklığı sebebiyle, daha uzun zaman gerektiren geziler için onay verilmesi halinde yapılamayan dersler, ilgili mevzuat doğrultusunda uygulanır.

Yukarıda belirttiğimiz prosedürden de anlaşılacağı üzere, gezinin bütün yasal sorumlulukları öğretmenlerimizin üzerine yüklenmiştir. Bu durum, gezi düzenlemek isteyen öğretmenlerimizin mesleki şevklerini kırmaktadır. Gezi düzenlemek isteyen öğretmenlerimizin, okul müdürlüğünden, velilerden ve mahalli yöneticilerden izin almaları gerekmektedir. Dolayısıyla bu süreçle öğretmenler, tek başlarına uğraştıkları için bu da, öğretmenlerin derslerinde gezi gözlem yöntemini kullanmalarını engellemektedir.

3.7.2. Gözlem Gezisini Etkili Kullanım İçin Rehber İlkeler

Gezi gözlem yönteminin etkili bir şekilde kullanılıp, bu yöntemden verim alınabilmesi için dikkat edilecek bazı ilkeler vardır. Bu ilkelere baktığımızda, yöntemi kullanırken dikkat etmemiz gereken hususlar şunlardır (Meydan, 2009, s.247; Erciyeş, 2010, s.210; Büyükkaragöz ve Çivi, 1994, s.106; Küçükahmet, 2009, s.73; Yaşar ve Gültekin, 2009, s.96) ;

1. Gözlenecek varlık veya olay kendi doğal şartlarında gözlenmelidir.
2. Gezi gözlemin uygulanmasının, amaç veya amaçları olmalıdır.
3. Plansız gözlemin bilgi oluşturması çok zor olacağı için, gözlem planlı yapılmalıdır.
4. Gezi gözlem planının okul idaresi, öğrenciler ve hatta velilerle birlikte yapılması, plana öğrencinin ve velisinin katkısının sağlanması gereklidir.
5. Gezi gözlemin planlanması aşamasında, öğrencilerin gözlem konusuna ilgilerinin çekilmesi şarttır. Çünkü ilgi çekmeyen öğrenmeler kalıcı olmaz.
6. Öğrenciler gittikleri yerlerde, nelere dikkat edeceklerini ve neyi gözleyeceklerini önceden bilmelidirler.
7. Öğretmenin gözlem amaçlı geziyi planlaması, yönetimden ve aileden izin alması, gezi kurallarını önceden belirlemesi ve öğrencileri kontrol altında tutması gerekmektedir.
8. Gözlem konuları sınıfta işlenen teorik konulara paralel olarak belirlenmelidir.
9. Gözlem gerçekleştirilirken, doğal ortama ve burada yaşayan canlılara zarar verilmemesine hassasiyet gösterilmelidir.
10. Gözlem planı hazırlanırken bu gözlemlerle ilgili, gidiş-dönüş saati, gidiş-dönüş yolu, nereden ve hangi saatte hareket edileceği, güvenlik tedbirleri vb. gibi hususlar önceden belirlenmelidir.
11. Gözlem gezisinin planlanması ve uygulanması sırasında öğrencilere de bazı görevler verilmelidir.

12. Öğretmenler, öğrencilere neyi gözleyeceklerini, ne üzerinde çalışacaklarını açıklayarak onları önceden geziye hazırlamalıdır.

13. Gözlem için gidilecek olan yerdeki yetkililerle de irtibata geçilerek gerekli emniyet tedbirleri alınmalıdır.

14. Gezi sırasında ortaya çıkan ufak tefek sorunlar hemen çözülmeli ve disiplin sağlanmalıdır.

15. Gezi esnasında kısa süreli ve sonrasında daha geniş çaplı bir değerlendirme toplantısıyla yapılan gezinin tartışması yapılmalıdır. Öğrencilerden ilk ders gününde, yapılan bu gezinin raporu yazılı olarak istenmelidir.

3.7.3. Gezi Gözlemin Plan, Program ve Hazırlıklar Aşaması

Yapılacak bir gözlem gezisinin, başarılı bir şekilde sonuçlandırılabilmesi için her şeyin önceden planlanması gerekir. Çünkü zaman kısıtlı olduğu için en küçük bir aksaklık planlanan hedeflere ulaşılmasına engel olabilir. Bu bakımdan, gezi gözlem yönteminin uygulanmasından beklenen yararları sağlamak amacıyla, dikkatli bir planlama yapılması gerekmektedir.

Öğretmen, iyi bir gezi rehberidir. Öğretmen, gezi güzergâhını öğrencilerle birlikte belirlemelidir. En iyi gezi güzergâhı pahalı ve turistik olan değil, ucuz, öğrencilerin bu gezide öğrenmesi beklenen konuları, olayların tümünü, ya da tümüne yakınına inceleme olanağı sağlayan gezilerdir (Özey, 2010). Öğretmenler, gezileri planlarken mutlaka derste işlenen konularla bağlantılı olan yerleri tercih ederek, öğrencilerin bu konuları daha iyi kavramalarını sağlamalıdır.

Bir sosyal bilgiler öğretmeni gezi öncesinde şu hazırlıkları yapmalıdır (Doğanay, 1993, s.128; Meydan, 2009, s.244; Özay, 2003, s.71; Garipağaoğlu, 2001, s.17; Güngördü, 2002, s.98; Sönmez, 2010, s.250; Yalkı, 1965, s.16) :

A. Sosyal bilgiler öğretmenleri, diğer derslerin öğretmenleriyle ve öğrencileriyle iş birliği yaparak.

a.1. Gezinin düzenleneceği yeri,

- a.2.** Gezinin amaçlarını,
 - a.3.** Gezinin hangi gün ve saatte düzenleneceğini ve ne zaman döneceğini,
 - a.4.** Gezi güzergâhını,
 - a.5.** Geziye kaç öğretmen ve öğrencinin katılacağını,
 - a.6.** Gezi sırasında, nerede hangi öğretim etkinliğinin sürdürüleceğini,
 - a.7.** Nerelerde ve hangi amaçla durulacağını taslak halinde hazırlar.
- B.** Öğretmen daha sonra, önce sözlü olarak, okul müdürüne danışarak bilgi verir.
- C.** Öğretmen daha sonra okul müdüründen aldığı sözlü oluru dayanarak
- c.1.** Gezi öncesi, gezi yerini görür ya da bildiği bir yeri tercih eder.
 - c.2.** Gezinin düzenleneceği yerdeki, yetkililerle görüşür.
 - c.3.** Geziye katılacak öğrencilerin listesini hazırlar.
 - c.4.** Geziye katılacak her öğrencinin, velisinden izin dilekçesi ister.
 - c.5.** Gezi öncesi, gezi süresi ve gezi sonrasında, yapılması düşünülen etkinlikler ile nelerin gözleneceğine ilişkin, ayrıntılı bir plan hazırlayarak bir dosya oluşturur
 - c.6.** Öğrencilere, gezilecek bölge veya bölgelerin ve gezinin amaçları hakkında bilgi verir.
 - c.7.** Gezi boyunca, hangi gün nereye varılacağı ve burada hangi konu veya sorunların gözleneceği, nerelerin ziyaret edileceği, önceden belirlenerek öğrencilere açıklanır (Doğanay, 1993, s.128).
 - c.8.** Gezide uyulacak kurallar, öğrencilere açıklanmalıdır. Gezi yerinde güvenliğin sağlanması için öğrencilerin gruptan ayrılıp dolaşmamaları, ellerini, elbiseleri gereç ya da makinelerden uzak tutmaları otobüse gerektiği gibi binip inmelerinde uygulanacak kurallar belirtilmelidir.
 - c.9.** Öğretmen kendi yönetiminde, gezinin nasıl yapılacağını ve gezi sahasına hangi vasıta ile gidileceğini, hareket ve dönüş saatlerini ifade eden dilekçeyi, okul müdürlüğüne hitaben yazar ve idari izin ister (Meydan, 2009, s.245).

c.10. Gidilecek merkezlerin, kurum ve kuruluşların yönetim amirliklerine, okul yönetimi kanalı ile resmi yazılar yazılarak, önceden izin alınır (Garipağaoğlu, 2001, s.17)

D. Nerede hangi öğretim etkinliğinin sürdürüleceği, hangi araç ve gereçlerin kullanılacağı belirtilerek, öğrencilerin yanlarına almaları gereken araçlar bildirilir (Güngördü, 2002, s.98).

E. Daha gezi gözleme çıkmadan önce, geziye katılan öğrencilerin, gezi başkanı ve geziye diğer katılanların, isimlerinin bulunduğu bir liste ile, gezi gözlem planı okul yönetimine teslim edilmelidir (Doğanay, 1993, s.128).

F. Yolculukta ve gezi sırasında gerekli emniyet tedbirleri alınmalıdır. Örneğin; ilk yardım çantası bulundurulmalı, çift şoförle yola çıkılmalı ve süratli gidilmemelidir (Güngördü, 2002, s.98).

3.7.4. Gezi gözlemin Uygulama Aşaması

Gezi gözlemin uygulama safhası, gezinin başlangıcından sonuçlandırıldığı ana kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Gezi ve gözlemler iyi bir planlama aşamasının arkasından iyi bir uygulama safhası ile devam ettirilmelidir. Yukarıda gezi gözlem için, iyi bir planlama ve hazırlık aşamasının, gerekliliği üzerinde durulmuştur. Böyle bir hazırlık aşamasından sonra, uygulama safhası da son derece titizlikle devam ettirilmelidir.

Uygulama safhası, gezi gözlem yönteminin en uzun ve en önemli aşamasıdır. Bu aşama, gezi gözlemin gerçekleştirildiği, öğretme-öğrenme etkinliklerinin en yoğun olduğu aşamadır. Bu aşamanın başarılı bir şekilde yürütülüp sonuçlandırılması, gezi gözlemin olumlu sonuçlanmasını sağlar. Uygulama safhası, uzun bir zaman dilimini kapsadığından, geziden sorumlu öğretmene büyük sorumluluklar düşmektedir.

Gezinin planlanan şekilde, zamanında devamını sağlamak ve herhangi bir güçlükle karşılaşmamak için gezi sorumlusu öğretmen, daha dikkatli olmalı ve sorumluluğunu düşünerek hareket etmelidir. Üniversite çağındaki öğrencilerle yapılan gezi gözlem çalışmaları daha rahat yürütülürken, ilköğretimde öğrenim gören öğrencilerle yapılan gezilerde bu yöntemin uygulanmasında farklı birtakım güçlükler ortaya çıkmaktadır. Zira bu yaş grubundaki öğrenciler lise ve üniversite çağındaki öğrencilerden çok

farklı davranış özellikleri sergileyebilmektedirler. Bu bakımdan kontrol edilmeleri daha güçtür. Sosyal bilgiler öğretmenleri bu noktaya dikkat ederek, öğrencilerle yakından ilgilenmeli, herhangi bir sorun yaşanmaması için önceden tedbir almalıdırlar. Gezi gözlem yönteminin uygulama aşamasında, şu esaslara dikkat edilmelidir (Özay, 2003, s.71; Garipağaoğlu, 2001, s.18; Doğanay, 1993, s.128):

1. Gezi boyunca çıkması muhtemel disiplin sorunları ve karşılaşılabilecek beklenmedik sorunlar dikkate alınarak, bu uygulama, gezi gözlem konusunda yeterli bilgiye sahip, en kıdemli sosyal bilgiler öğretmeni tarafından yürütülmelidir (Özay, 2003, s.71).

2. Gezi sırasında durulacak noktalarda, öğretmenler araçlardan önce inmeli ve en son binmelidirler. İnceleme yerinden hareket etmeden önce, ekibin tam olup olmadığı kontrol edilmelidir. Belli noktalarda, ihtiyaç gidermek için mola verildiğinde, serbest bırakılan gruba, hareket saati grup başkanı tarafından kesinlikle bildirilmelidir (Özay, 2003, s.72).

3. Gezi sırasında özellikle temel ihtiyaçların, sağlanmasına özenle dikkat edilmelidir. Yemek ihtiyacının, ne zaman nerede karşılanacağı önemlidir (Özay, 2003, s.72).

4. Gezi grubu tarafından konaklanan ve kullanılan yerlerin, temiz bırakılmasına özen gösterilmelidir. Bunun sağlanması için, öğrenciler önceden uyarılmalı ve gerekli denetim sağlanmalıdır (Garipağaoğlu, 2001, s.18).

5. Gezi gözlemin amacına ulaşması, grubun disiplinli ve uyumlu hareket etmesiyle yakından ilgilidir. Bu yüzden gezi başkanı, uyulması gereken kuralları, sert ve kırıcı olmadan sık sık hatırlatmalı, uymayanları ihtar etmelidir (Garipağaoğlu, 2001, s.18).

6. Her gezi gözlem uygulamasında, ne kadar iyi uygulansa da, bazı basit disiplin olaylarının çıkması söz konusudur. Bu nedenle, öğrencileri gruplara bölerek, her gruba bir sorumlu seçmek, uygulamayı büyük ölçüde kolaylaştırabilir. Zaten bu tür gezilerde en önemli eğitsel amaç, öğrencilere birlikte ve denetimli hareket etme alışkanlığı kazandırmaktır (Doğanay, 1993, s.128).

7. Planlama aşamasında belirlenen, gezilip gözlem yapılacak noktalarda, kurum, kuruluş ve arazilerde, öğretmen konuları açık sade bir dille anlatmalı, öğrenci grubunu sıkmadan onların seviyelerine inerek açıklamalarda bulunmalıdır (Özay, 2003, s.72).

8. Gezi boyunca gözlenen, incelenen ve açıklanan konuların kalıcı olabilmesi için, öğrencilerin mutlaka not almaları ve resim çekmeleri sağlanmalıdır (Doğanay, 1993, s.129).

9. Gezi boyunca öğretmen, sert davranışlardan kaçınmalı, öğrencilerle yakından ilgilenmeli, bıkkınlık ve yorgunluğunu açığa vurmamalı, yanında sürekli bir düdük buldurmalı ve öğrencilerden sonra yatıp, öğrencilerden önce kalkmalıdır (Doğanay, 1993, s.129).

3.7.5. Gezi Gözlemin Sonuç Aşaması

Her etkinliğin bir sonuç ve değerlendirme safhası olduğu gibi, gezi gözlem uygulamasının da bir sonuç ve değerlendirme aşaması vardır. Gezi gözlem öncesi hazırlanan plan ve uygulamalar bittikten sonra, yapılacak etkinlikler bitmiş sayılmazlar.

Geziden sonra, grubun edindiği bilgiler, kazandıkları tecrübeler, varsa sorular ve problemler bir araya toplanarak, yapılan uygulama bir rapor haline getirilebilir. Bu raporun hazırlanması için uygulamaya katılan öğrenciler, en az üç gruba ayrılır ve her grup bir rapor hazırladıktan sonra, bu raporlar sosyal bilgiler öğretmenin katıldığı bir komisyonca değerlendirilip, tek rapor haline dönüştürülebilir. Bu raporlardan bir tane okul müdürlüğüne verilebilir. Daha sonra öğrenciler en son birleştirilen raporu okuduktan sonra, sınıfta öğretmen tarafından genel bir değerlendirilmesi yapılarak, gezi sonuçlandırılmış olur (Garipağaoğlu, 2001; Kızılçaoğlu, 2003).

Sosyal bilgiler öğretmeni gezi içerisinde ve sonrasında, öğrencilerle birlikte gezinin değerlendirmesini yapar. Bu değerlendirmeler; diğer öğretmenlerle iş birliği içinde tartışma, geziye ilişkin kompozisyon yazma, resim yapma, yaratıcı drama, araştırma raporu ve gezi bölgesinde gözlediklerine ilişkin kavramların, yer aldığı şarkı sözü yazma çalışmaları yapılabilir. Yapılan gezi ile ilgili olarak, toplanan materyaller, fotoğraflar ve numuneler okulda sergilenebilir (Meydan, 2009).

Gezi gözlem uygulaması sonucunda şu etkinlikler yapılabilir (Doğanay, 1993, s.129; Özay, 2003, s.73; Erciyeş, 2010, s.310; Sönmez, 2010, s.251);

1. Gezide elde edilen bilgiler, izlenimler, kazanılan tecrübeler, gezi sonunda mutlaka tartışılmalıdır.
2. Gezi sonucuna ilişkin öğrencilere, ödevler hazırlatılmalıdır.
3. Gezi sonucu, bir rapor haline getirilmelidir.
4. Sınıfta, öğretmen tarafından, gezinin değerlendirilmesi yapılmalıdır
5. Gezi gözlem sonucunda, hedeflenen sonuçlara, ulaşıp ulaşılamadığını tespit etmek için bir değerlendirme sınavı yapılabilir
6. Gezi sonu, sınıfta yapılan etkinlikler tartışılmalı ve bir sonuca varılmalı; bu sonuçlar okul müdürüne ve gezi düzenlenen kuruma rapor halinde sunulmalıdır.

3.8.Sosyal Bilgiler Dersi İçin Uygulanacak Olan Gezi Gözlem Yöntemi Uygulamasında Yapılabilecek Etkinlikler ve Değerlendirme

Yapılması planlanan bir gezinin, eğitsel bir değer taşıması için, öncelikle bu gezinin sosyal bilgiler programında yer alan hangi konu veya konularla ilgili olarak planlandığı tespit edilmelidir. Ayrıca, gezi öncesinde ve gezi sırasında hangi konuyla ilgili hangi etkinliklerin yapılacağı planlanmalıdır. Bu bakımdan, etkinlikleri; gezi öncesinde, gezi sırasında ve gezi sonrasında yapılacaklar olarak üçe ayırabiliriz.

Ders öğretmeni ilk önce, konu ile bağlantılı olarak gidilecek olan yer hakkında öğrencileri bilgilendirmelidir. Gidilecek yere hangi amaçla gideceklerini, burada öğrencilerin nelere dikkat etmeleri gerektiğini geziye gitmeden önce öğrencilere aktarmalıdır. Ayrıca öğretmen gezinin amacını açıkladıktan sonra, öğrencilerinde seviyeleri uygunsa, onlarla birlikte gidilecek olan yerin bir krokisini de hazırlayabilir. Hazırlanan bu krokiyi, fotokopi yöntemi ile çoğaltarak öğrencilere dağıtabiliriz. Üzerinde dikkat edilmesi gereken yerlerin işaretli bulunduğu bu krokiden faydalanarak incelemelerde bulunabiliriz. Yapılacak olan bu çalışma, çocukların yön bilgisinin gelişmesine de yardımcı olacaktır.

Öğretmenler geziye gitmeden önce, öğrencilerinde katılımıyla gezinin başından sonuna kadarki süreçte, bu gezide hangi konudan kimlerin sorumlu olacağını belirlemelidirler. Öğrencilerin hepsi, yapılacak olan gezide aktif olarak rol almalıdırlar. Öğretmenler geziye gitmeden önce, öğrencilerle birlikte yanlarına almaları gereken malzemeleri belirlemelidirler. Gezi için hazırlanması gereken malzemeler belirlendikten sonra, tüm öğrencilerin gezi çantası hazırlamaları sağlanmalıdır. Gezi öncesi öğrencilere, gidilecek olan yerle ilgili bir araştırma ödevi verilerek, öğrencilerin bildiklerini kullanmaları ve araştırma becerilerini geliştirmeleri de sağlanmalıdır.

Gezi alanına gelindiğinde, öğrencilerin daha önceden birlikte hazırlamış oldukları krokiden yararlanarak, incelemede bulunmaları sağlanmalıdır. Öğrenciler gezi sırasında, krokide bulunanlardan farklı bir şeylerle karşılaştıklarında, bunları krokiye ekleyebilmelidirler. Böylece öğrencilerde harita bilgisi uygulamalı bir şekilde geliştirilebilir. Öğrenciler, gezi sırasındaki incelemelerini, yanlarında getirdikleri defterlere not alarak, gözlemlerini videoya kaydederek ve fotoğraf çekerek kayıt altına da alabilirler. Daha sonra, sınıfta yapılacak etkinliklerde bunlardan faydalanabilirler.

Gezi sonrasında, öğrencilerin deneyimlerini ve düşüncelerini daha iyi değerlendirebilmek için gezi sırasında, öğrencilerin tümünün görüşlerinin alınmasına önem verilerek rapor tutulmalıdır.

Öğretmenler, gezi sırasında hareketleri ile öğrenciler için iyi bir model olmalıdırlar. Öğrencilerle aktif bir şekilde çalışmalı ve onlarla birlikte gözlem yapmalıdırlar. Örneğin; gezi sonunda, yapılan çevre temizliğinde öğrencilerle birlikte çalışarak onlara örnek olmaları onların eğitiminde önemli bir model oluşturabilir.

Gezi sonrasında, sınıfta yapılacak etkinliklerle gezinin hedeflerine ne kadar ulaşıldığı değerlendirilmelidir. Ayrıca gezi sonrası, edinilen bilgilerin ortaya konulması açısından, konuyla ilgili, tüm gezi ekibinin katılımıyla yapılacak çalışmalardan oluşan bir sergi düzenlenebilir. Gezi süresince edinilen tecrübeleri paylaşmak amacıyla, okul köşesi için gazete veya dergi hazırlanabilir. Gezi sonunda, öğrencilerin hedeflere ne kadar ulaştığını belirlemek amacıyla, konuyla ilgili öğrencilere sınav yapılabilir.

BÖLÜM IV

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları ve araştırmadaki istatistiksel süreç açıklanmaktadır.

4.2. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada, ilköğretim sosyal bilgiler programında yer alan konuların öğretiminde, gezi gözlem yönteminin kullanılmasının, öğrencilerin başarıları üzerine olan etkisini ortaya koymaya çalıştık. Çalışmada, gezi gözlem yönteminin, sosyal bilgiler öğretimi açısından önemini ortaya koymaya çalıştık. Araştırmada amaçlanan sonuçlara ulaşmak için betimsel bir çalışma uygulanmıştır.

Bu çalışmada uygulanan öğretmen ve öğrenci anketleriyle ilk olarak demografik durumlara yönelik sorular sorulmuştur. Demografik özellikleri tespit eden sorulardan sonra, anketlerde gezi gözlem yönteminin uygulanmasına yönelik yaklaşımları ve istekleri tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur.

4.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Burdur ili merkez ilçede bulunan, on beş ilköğretim okulunun, 6. Sınıf sosyal bilgiler öğrencileri ve bu öğrencilerin sosyal bilgiler derslerine giren 16 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, Burdur il merkezinde bulunan on beş ilköğretim okulundaki her bir okuldan 20 öğrenci olmak üzere seçkisiz örnekleme yöntemi ile toplam 300 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın evreni ve örnekleme, aşağıdaki tabloda ortaya konulmuştur.

Okullar	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	1	20
Gazi İlköğretim Okulu	1	20
Şeker İlköğretim Okulu	1	20
Bahçelievler İlköğretim Okulu	2	20
İstiklal İlköğretim Okulu	1	20
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	1	20
Hüsnü Bayer İlköğretim Okulu	1	20
TOKİ Yahya Kemal İlköğretim Okulu	1	20
Altın Terim Solmaz İlköğretim Okulu	1	20
Suna Uzal İlköğretim Okulu	1	20
Özboyacı İlköğretim Okulu	1	20
Sakarya İlköğretim Okulu	1	20
T.O.B.B İlköğretim Okulu	1	20
USO İlköğretim Okulu	1	20
Özel Alparslan Alican Koleji	1	20
Toplam	16	300

4.4.Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada uygulanan öğretmen ve öğrenci anketleri hazırlanırken, Sayın Erdal Özay'ın hazırlamış olduğu anket sorularından da, kendisinden gerekli izin alınarak yararlanılmıştır. Uygulanan öğretmen anketinde 33 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan ilk 9 soru, öğretmenlerin kişisel bilgileri ve demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik sorulardır. Öğretmen anketinde geri kalan sorularda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde kullandıkları öğretim yöntemlerine ve gezi gözlem yöntemine yönelik görüşlerini tespit etmeye yönelik sorulardır.

İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerine uygulanan öğrenci anketi ise toplam 15 sorudan oluşmaktadır. Öğrenci anketinin ilk sorusu demografik özelliklerini ölçmeye

yöneliktir. Öğrenci anketinin diğer soruları sosyal bilgiler dersi alan 6. Sınıf öğrencilerinin gezi gözlem yöntemine ilişkin görüşlerini ve bu yöntemin okullarımızda ne ölçüde kullanıldığını tespit etmeye yöneliktir.

4.5.Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamındaki anket soruları, 2010-2011 eğitim öğretim yılının haziran ayı içinde, Burdur ili merkez ilçede bulunan 15 ilköğretim okulunda uygulanmıştır. Öğretmenlerin genelde yıl sonunda gezi yaptıklarını göz önünde bulundurarak, araştırma kapsamında daha geçerli bulgulara ulaşmak amacıyla, eğitim öğretim faaliyetlerinin son sürecini oluşturan, haziran ayında anketi uygulamayı uygun bulduk. Anketi uygulamadan önce, tüm kurumlardan gerekli izinler alınmıştır.

Milli eğitim müdürlüğüne verilen izin dilekçesinde, okullara hangi tarihlerde gidileceği belirtilmiş ve okullara verilen o tarihlerde gidilmiştir. Okullara gidildiğinde yapılacak olan çalışmayla ilgili okul yöneticilerine, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve 6. sınıf öğrencilerine gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulanacak olan anketler sosyal bilgiler öğretmenlerine teslim edilmiş, uygulandıktan sonra, belirlenen gün ve saatlerde okullarımıza gidilerek geri alınmıştır.

4.6.Verilerin Analizi

Okullara verilen anketlerin tümü öğrenciler ve öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Araştırma sonucunda 300 öğrenci ve 16 öğretmen anketi, eksiksiz olarak teslim alınmıştır. Araştırma ile ilgili anket uygulaması okullarda tamamlandıktan sonra bilgi toplamak üzere verilen anket formlarının hepsi teker teker kontrol edilmiş, veriler bilgisayar ortamına girilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler çeşitli kategorilere ayrılarak gruplandırılmıştır.

Araştırma kapsamındaki hesaplamalar, SPSS 18 istatistik paket programında yapılmıştır. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde ise yüzde ve frekanstan yararlanılmıştır. Araştırmada Betimsel Analiz yapılmıştır.

BÖLÜM V

5. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak amacıyla elde edilen verilere dayanarak ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Sosyal Bilgiler Öğrencilerine Yönelik Bulgular

5.1.1. Sosyal Bilgiler Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Tablo 1.

Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	%
Erkek	139	46,3
Bayan	161	53,7
Toplam	300	100,0

Tablo 1' de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğrencilerin % 46,3 'ü erkek, % 53,7'si bayan öğrencilerden oluşmaktadır.

5.1.2.Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yaklaşımları

Tablo 2.

Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Olan İlgilerine Göre Dağılımları.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	217	72,3
Hayır	10	3,3
Kısmen-Biraz	73	24,3
Toplam	300	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi 300 öğrenciden 217’si sosyal bilgiler dersini severken buna karşın sadece 10 öğrenci yani öğrencilerin % 3,3’ü sosyal bilgiler dersini sevmemektedir. Öğrencilerden % 24,3’ü yani 73 kişi ise sosyal bilgiler dersini biraz sevdiklerini belirtmişlerdir. Tüm bunları göz önünde bulundurduğumuzda öğrencilerin yaklaşık %96,6’sı sosyal bilgiler dersini sevmektedir. Buradan yola çıkarak sosyal bilgiler dersinin içinde bulunan konuların öğrencilerin dikkatini çektiğini ve öğrencilerin bu derse ilgi duyduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 3.

Ankete Katılan Öğrencilerin Almış Oldukları Sosyal Bilgiler Dersinin Haftalık Ders Saati Dağılımları.

Seçenekler	Frekans	%
1 saat	3	1,0
2 saat	13	4,3
3 saat	244	81,3
4 saat	40	13,3
Toplam	300	100,0

Tablo 3'te İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulmakta olan sosyal bilgiler ders saatleri görülmektedir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre tablo 3'te de görüldüğü gibi öğrencilerin % 81,3'ü haftada 3 saat sosyal bilgiler dersi gördüklerini belirtirken, % 13,3'ü haftada 4 saat, % 4,3'ü haftada 2 saat ve % 1'de haftada 1 saat sosyal bilgiler dersi gördüklerini belirtmektedirler.

Tablo 4.

Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Ders Saatinin Konuların Kavranması Açısından Yeterliliği Konusundaki Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	196	65,3
Hayır	104	34,7
Toplam	300	100,0

Yapmış olduğumuz araştırma sonuçlarına göre, tablo 4'te de görüldüğü gibi sosyal bilgiler dersini alan 300 öğrencinin % 65,3'ü, sosyal bilgiler ders saatlerinin konuları kavramaları açısından yeterli olduğunu belirtirken, öğrencilerin % 34,7' si haftalık toplam ders saatlerinin, konuları kavramaları açısından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilgiler ders saatlerinin artırılmasının programın yetiştirilmesi açısından çok faydalı olacağını düşünmekteyiz. Ayrıca sosyal bilgiler ders saatlerinin yetersiz olması öğretmenleri fazla vakit gerektiren öğretim yöntemlerini tercih etmemelerinde son derece etkili olmaktadır.

5.1.3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Yaklaşımları

Tablo 5.

Ankete Katılan Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Anlatım Yöntemi	166	55,3
Soru-Cevap Yöntemi	82	27,3
Gezi-Gözlem Yöntemi	14	4,7
Gösteri Yöntemi	38	12,7
Toplam	300	100,0

Tablo 5'e göre öğretmenler sosyal bilgiler dersini işlerken, % 55,3'ü anlatım yöntemini, % 27,3'ü soru cevap yöntemini, %12,7'si gösteri yöntemini ve 4,7'si ise gezi gözlem yöntemini kullanmaktadırlar. Tablo 5'te de görüldüğü gibi öğretmenler fazla vakit almayan ve uygulanması özveri gerektirmeyen yöntemleri daha çok tercih etmektedirler. Bu sonuca baktığımızda öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersinin hedeflerine ulaşmak açısından, çok önemli olan gezi gözlem yöntemini yeterli oranda kullanmadıklarını görmekteyiz.

Tablo 6.

Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında ki Konuları Kavrama Yönünden Öğretim Yöntemlerine Yaklaşımları.

Seçenekler	Frekans	%
Anlatım Yöntemi	111	37,0
Soru Cevap Yöntemi	64	21,3
Gezi Gözlem yöntemi	72	24,0
Gösteri Yöntemi	53	17,7
Toplam	300	100,0

Tablo 6’da görüldüğü gibi sosyal bilgiler dersini gören öğrencilerin % 37’si anlatım yöntemi, % 24’ü gezi gözlem yöntemi, % 21,3’ü soru cevap yöntemi ve % 17,7’ si gösteri yöntemi ile konuları daha iyi kavradıklarını belirtmektedirler. Tablo 6’ dan da anlaşılacağı gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin, yeni eğitim sistemi öğrenci merkezli yaklaşımı temel almasına rağmen, en çok anlatım yönteminden faydalandıklarını ve öğrenciyi ön plana çıkaran, aktif kılan yöntemleri gerektiği gibi uygulamadıklarını görmekteyiz. Tablo 6’ da görüldüğü gibi öğrenciler en çok anlatım yöntemiyle dersi anladıklarını belirtmektedirler. Öğrenciler daha önce incelemiş olduğumuz tablo 5’te öğretmenlerin en çok anlatım yöntemini, en az ise gezi gözlem yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdi. Buradan yola çıkarak, öğretmenlerin en çok anlatım yöntemini kullanmalarından ve gezi gözlem yöntemi, problem çözme yöntemi gibi yöntemleri az kullanmalarından dolayı öğrenciler bu yöntemleri tam anlamıyla bilmemektedirler. Dolayısıyla, tablo 6’da sosyal bilgiler derslerini en iyi anlatım yöntemi ile anladıklarını belirtmektedirler.

5.1.4. Öğrencilerin Gezi Gözlem Yöntemi Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri

Tablo 7.

Ankete Katılan Öğrencilerin Daha Önce Gezi ve Gözlem Uygulamasına Katılım Durumlarının Dağılımları.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	107	35,7
Hayır	193	64,3
Toplam	300	100,0

Tablo 7’ ye göre sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin % 35,7’ si, daha önce gezi gözlem uygulamalarına katılırken, % 64,3’ ü daha önce gezi gözlem uygulamalarına katılmamıştır. Buradan yola çıkarak, ilköğretim okullarında okutulan sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretmenlerin gezi gözlem uygulamalarını yeterli ölçüde yapmadıklarını görmekteyiz. Sosyal bilgiler dersi kapsamındaki konuların

öğretiminde son derece etkili olan gezi gözlem uygulamalarına öğrencilerin büyük bir kısmının katılmaması öğrenci başarısı, çevreyi tanıma, seyahat kültürü v.b birçok yönden öğrencilerin gelişimlerini olumsuz yönden etkilemektedir. Öğrencilerin gezi gözlem uygulamalarına katılmama durumları üzerinde okul, öğretmen, aile, çevre v.b gibi birçok faktörün etkisi bulunmaktadır.

Tablo 8.

Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İşlemiş Oldukları Konularla İlgili Bir Geziye Katılma İsteklerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	264	88,0
Hayır	13	4,3
Bazen	23	7,7
Toplam	300	100,0

Tablo 8' e göre öğrencilerin % 88' i sosyal bilgiler derslerinde işlemiş oldukları konularla ilgili gezi gözlem uygulamalarına katılmak isterken, % 4,3' ü gezi gözlem uygulamalarına katılmak istememektedir. Öğrencilerin % 7,7' sinin ise okul, öğretmen, aile vb. gibi etkenlerden dolayı kararsız oldukları görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin büyük çoğunluğu gezi gözlem uygulamalarına katılmak istemektedirler. Bu nedenle, hem programlar hazırlanırken gezi gözlem yöntemine gereken önem verilmeli, hem de idareciler ve öğretmenlerin gezi gözlem yöntemine gerekli önemi vermeleri, bu yöntemin imkânlar dâhilinde kullanılması için gerekenleri yapmaları eğitim öğretim açısından önemli faydalar sağlayacaktır.

Tablo 9.

Ankete Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Gezi Gözlem Yöntemi Uygulamalarına Karşı Tutumları.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	281	93,7
Hayır	19	6,3
Toplam	300	100,0

Tablo 9' da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin % 93,7' sinin ailelerinin, sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılacak olan gezilere öğrencilerin katılmalarına izin verdiklerini, % 6,3' ünün ise gezi gözlem uygulamalarına çocuklarının katılmalarına izin vermediklerini görmekteyiz. Tablo 9' da görüldüğü gibi ailelerin büyük bir kısmı gezi gözlem uygulamalarına olumlu bakmakta ve çocuklarına da bu konuda izin vermektedirler. Öğretmenler, tüm velilerin çocuklarını geziye göndermelerini sağlamak açısından, gezinin başından sonuna kadar öncelikle, güvenli ve sağlam bir gezi planı hazırlamalı, böylece onların endişelerini ortadan kaldırarak çocuklarını gezi gözlem uygulamalarına göndermelerini sağlamalıdır. Bunun sağlanması için sosyal bilgiler öğretmenlerinin, gezi gözlem için yeterli bilgi ve uygulama tecrübesine sahip olmaları şarttır

Tablo 10.

Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamalarına Çıkmadan Önce Hazırlık Yapma Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	218	72,7
Hayır	82	27,3
Toplam	300	100,0

Tablo 10' a göre öğrencilerin % 72,7' si gezi gözlem uygulamalarına çıkmadan önce ön hazırlık yaparken, % 27,3' ü ön hazırlık yapmadan gezi gözlem uygulamalarına çıkmaktadırlar. Belli bir süre devam edecek olan gezi gözlem uygulamalarına hazırlık yaparak katılmak, gezi gözlem uygulamaları sonucunda ulaşılmak istenen hedeflere ulaşmak açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrenciler gezi gözlem uygulamalarında ve bu uygulamalara bağlı olarak uzun sürecek seyahatlerde, yanlarına çanta, giysi, defter, kalem, ayakkabı vb. gibi eşyaları almak zorundadırlar.

Bu gibi ihtiyaçların unutulmaması için öğretmenlerin, gezi öncesi, öğrencileri ne gibi hazırlıklar yapmaları gerektiğini konusunda bilgilendirmeleri gerekmektedir. Öğretmenler, bu yüzden öğrencilerle tek tek ilgilenmeli ve onların hazırlıklarını kontrol etmelidirler. Çünkü geziye hazırlıksız gelen öğrenciler, hem gezi gözlem uygulaması sonrasında ki hedeflere ulaşamayacaklar, hem de gezinin ahengini bozacaklardır. Bu nedenlerden dolayı gezi gözlemin amacına ulaşılması için hazırlık safhasındaki çalışmaların son derece titizlikle yürütülmesi gereklidir.

Tablo 11.

Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamalarında Kullanmak Amacıyla Araç Gereç Götürme Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	189	63,0
Hayır	111	37,0
Toplam	300	100,0

Tablo 11' e göre, öğrencilerin % 63' ü gezi gözlem uygulamalarına giderken yanlarında gerekli olan araç gereçleri götürürken, öğrencilerin % 37' si yanlarında araç gereç götürmemektedirler. Öğrencilerin çoğu geziye araç gereç götürse de, % 37 gibi önemli bir orandaki öğrencinin gerekli araç gereçleri götürmemesi konuların kavranması açısından zorluk çıkaracaktır. Bu gibi geziler gerçek amaçları dışında tatil havasında geçmektedirler. Bu yüzden öğretmenler bu konuda dikkatli olmalı ve öğrencilerini gezinin başından itibaren yönlendirmelidirler. Aksi takdirde, gezi gözlem uygulamaları, amaçsız, rastgele ve tatil havasındaki bir geziden öteye geçemez.

Tablo 12.

Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamaları Sırasında Öğretmenlerinin Yaptıkları Açıklamaların Yeterliliğine Yönelik Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	288	96,0
Hayır	12	4,0
Toplam	300	100,0

Tablo 12' ye göre, öğrencilerin % 96' sı, öğretmenlerinin gezi gözlem uygulamaları sırasında yaptıkları açıklamaları yeterli bulurken, öğrencilerin % 4' ü öğretmenlerinin yaptıkları açıklamaları yeterli bulmamaktadırlar. Sosyal bilgiler öğretmenleri, gezi gözlem uygulamaları sırasında, öğrencilerin konuyla ilgili şeyleri daha iyi anlamaları, fark etmeleri açısından öğrencilere açıklamalarda bulunmaları şarttır. Öğretmenlerin, öğrencilere faydalı olabilmeleri açısından öğrencileri gezi gözlem uygulamaları için götürdükleri yerleri çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmenler geziye çıkmadan önce bu konuda da gerekli hazırlıklarını mutlaka yapmalıdırlar.

Tablo 13.

Ankete Katılan Öğrencilerin Gezi Gözlem Uygulamaları Sırasında Not Almalarına Yönelik Dağılımları.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	118	39,3
Hayır	182	60,3
Toplam	300	100,0

Tablo 13' e göre öğrencilerin % 60,3'ü gezi gözlem uygulamaları sırasında not alırken, öğrencilerin % 39,3'ü gezi gözlem uygulamaları sırasında not almamaktadırlar. Tablo 13' e baktığımızda not almayan öğrencilerin oranının not

alanlara göre az olsa da gezi gözlem uygulaması sırasında ki hedeflere ulaşılması açısından bu oranın fazla olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle, sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilere geziye götürülecek araç gereçler ile ilgili bilgi verirken kalem ve not defterini dikkatle belirtmelidir. Çünkü öğrencilerin, gezi uygulamaları sırasında, öğretmenlerinin verdikleri bilgileri kaydetmeleri, daha sonra bunlardan faydalanmaları, konuyu hem anlama, hatırlama, hem de tekrar etme yönünden oldukça önemlidir. Öğretmenler, gezi gözlem uygulamaları sırasında, öğrencileri, not tutmaları konusunda sürekli ikaz etmelidirler. Çünkü gezi gözlem uygulamaları sonrasında hazırlanacak olan, gezi raporu için öğrenciler gezi sırasında tuttıkları notlara ihtiyaç duyacaklardır.

Tablo 14.

Ankete Katılan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi İçinde Gezi Gözlem Yöntemi İle İşlemek İstedikleri Konuların Dağılımı.

Konular	Frekans	%
İklim Konuları	20	6,7
Eski Yerleşim Yerleri	159	53,0
Ekonomi (Doğal Kaynaklar, Madenler, Enerji Kaynakları)	38	12,7
Fiziki Üniteler (Akarsu, Ova, Dağ)	83	27,7
Toplam	300	100,0

Tablo 14' e göre sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin % 53'ü eski yerleşim yerleri, tarih konularını, % 27,7' si akarsu, dağ, ova v.b gibi coğrafya konularını, % 12,7' si ekonomi ile ilgili konuları ve % 6,7' si ise iklim konularını gezi gözlem uygulamaları ile işlemek istemektedirler. Sosyal bilgiler dersinin programı coğrafya, tarih, felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi bilim dallarından oluşmakta ve birçok konusu hem bu yüzden hem de diğer nedenlerden dolayı soyut bilgiler içermektedir. Soyut bilgilerin kavranması için bu bilgilerin somutlaştırılması, yani gerçek hayatta görülmesi son derece önemlidir. Buda gezi gözlem uygulamalarıyla sağlanabilmektedir. Çünkü gezi gözlem uygulamaları ile öğrenciler olay ve nesnelere yerinde bakarak inceleyecek ve

beş duyu organıyla öğrenme etkinliğine katılacaklardır. Buda hem öğrenmeyi kolaylaştıracak hem de sınıf ortamında ki soyut bilgilerin gerçek hayatta daha açık bir şekilde görülmesini sağlayacaktır.

5.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Bulgular

5.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Tablo 15.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları.

Seçenekler	Frekans	%
Erkek	10	62,5
Bayan	6	37,5
Toplam	16	100,0

Tablo 15' e göre araştırmamızı yaptığımız okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 62,5' i erkeklerden, % 37,5'ü ise bayanlardan oluşmaktadır.

Tablo 16.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları.

Seçenekler	Frekans	%
22-32	5	31,3
33-43	6	37,5
44-54	5	31,3
Toplam	16	100,0

Tablo 16' ya göre araştırma yaptığımız ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 37,5'ü 33-43, % 31,3' ü 22-32 ve % 31,3' ü ise 44-54 yaşlarındadırlar.

5.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrenim Durumları

Tablo 17.

Ankete Katılan Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Mezuniyet Durumlarının Dağılımı.

Mezuniyet Durumu	F	%
Ön Lisans	-	-
Lisans	16	100
Yüksek Lisans	-	-
Doktora	-	-
Toplam	16	100

Tablo 17' ye göre, araştırma yaptığımız ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 100' ü lisans mezunlarından oluşmaktadır. Tablo 17' den de anlaşılacağı gibi lisans mezunu dışında Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini tamamlamış sosyal bilgiler öğretmeni yoktur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, lisansüstü eğitimlerini tamamlamaları için yönlendirilmeleri, hem kendi kariyerleri açısından, hem de derslerde öğrencilere daha verimli olabilmeleri yönünden, iyi olacağını düşünmekteyiz.

5.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Durumları

Tablo 18.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleklerine Karşı İlgilerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	14	87,5
Hayır	-	-
Kısmen	2	12,5
Toplam	16	100,0

Tablo 18' e göre, araştırma yapılan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 87,5'ü öğretmenlik mesleğini sevdiklerini belirtirken, % 12,5'ü ise öğretmenlik mesleğini kısmen sevdiklerini belirtmişlerdir. Burada dikkatimizi çeken önemli bir nokta hiçbir sosyal bilgiler öğretmeni mesleğini sevmediğini belirtmemiştir.

Tablo 19.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Branşlarına Karşı İlgilerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	16	100,0
Hayır	-	-
Kısmen	-	-

Tablo 19' a göre araştırmanın yapıldığı ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin hepsi sosyal bilgiler branşını sevmektedirler.

Tablo 20.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Açıdan Yeterliliklerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	13	81,3
Hayır	3	18,8
Kısmen	-	-
Toplam	16	100,0

Tablo 20' ye göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü kendilerini mesleki açıdan yeterli görürken, sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 18,8' i kendilerini mesleki açıdan yeterli görmemektedirler. Öğretmenlik mesleği, hiç şüphesiz üst seviyede özveri, beceri ve sorumluluk isteyen bir meslektir. Öğretmen kişiliğiyle, bilgisiyle, tavır ve davranışlarıyla öğrencilerine ve topluma örnek olan önder bir şahsiyettir. Öğretmenlik mesleği, bu nedenlerden dolayı birçok yeterlilik istemektedir. Öğretmenlerimizin % 81,3'ünün kendilerini mesleklerinde yeterli görmeleri son derece sevindiricidir. Ancak öğretmenlerin % 18,8'inin kendilerini mesleki açıdan yetersiz görmeleri son derece üzücüdür. Öğretmenler, sadece kendilerini yeterli veya yetersiz görmekle kalmamalı, sahip oldukları becerilerini zamana, yaşanan gelişmelere göre sürekli değiştirmeli, geliştirmeli ve bunları da derslerinde her zaman uygulamalıdır.

Tablo 21.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Alanları İle ilgili Yayınları Takip Etme Durumları.

Seçenekler	F	%
Evet	12	75
Hayır	-	-
Bazen	4	25
Toplam	16	100

Tablo 21' e göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 75'i, sosyal bilgiler ile ilgili yayınları sürekli takip ettiklerini belirtirken, öğretmenlerin % 25' i ise, sosyal bilgiler ile ilgili yayınları bazen takip ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, kendilerini günümüzün koşullarına göre sürekli geliştirmeleri sınıf içindeki performansları için son derece önemlidir. Çünkü öğretmenler kendilerini geliştirebildikleri ölçüde, kendilerini geliştirebilen öğrenciler yetiştirebilirler.

5.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntemlerini Kullanma Durumları

Tablo 22.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntemlerine Yaklaşımlarına Ait Bulgular.

Öğretim Yöntemleri	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman	
	F	%	F	%	F	%
Anlatım Yöntemi	12	75	4	25	-	-
Soru-Cevap Yöntemi	12	75	4	25	-	-
Deney Yöntemi	-	-	2	12,5	14	87,5
Gezi-Gözlem Yöntemi	1	6,3	14	87,5	1	6,3
İş Aktivite Yöntemi	2	12,5	5	31,3	9	56,3
Gösteri Yöntemi	4	25	10	62,5	2	12,5
Problem Çözme Yöntemi	3	18,8	9	56,3	4	25

Tablo 22' ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerinin % 75' i derslerinde anlatım yöntemi ile soru ve cevap yöntemini her zaman kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 87,5'ü, deney yöntemini hiçbir zaman kullanmadıklarını belirtirken, gezi gözlem yöntemini bazen kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 56,3' ü iş aktivite yöntemini hiçbir zaman kullanmadıklarını belirtirken, problem

çözme yöntemini bazen kullandıklarını belirtmektedirler. Genel olarak değerlendirdiğimizde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin anlatım yöntemi ve soru cevap yöntemleri gibi kolay uygulanabilen yöntemleri her zaman kullandıklarını ancak; öğrenciyi merkeze alan, onları ön plana çıkaran uygulanması özveri gerektiren yöntemleri çok az kullandıklarını görmekteyiz. Öyle ki sosyal bilgiler dersindeki konuların kavranması açısından çok önemli faydalar sağlayacak olan gezi gözlem yöntemi, iş aktivite yöntemi, gösteri yöntemi ve problem çözme yöntemleri çok az oranlarda kullanılmaktadır.

Tablo 23.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İşlenecek Konulara Göre Öğretim Yöntemlerinin Değiştirilmesine Yönelik Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Konulara göre öğretim yöntemleri sürekli değiştirilmelidir.	10	62,5
Öğretim yöntemi zaman zaman değiştirilebilir.	6	37,5
Toplam	16	100,0

Tablo 23' e göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 62,5' ışı dersleri işlerken konulara göre öğretim yöntemlerinin sürekli değiştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin % 37,5' ışı ise sosyal bilgiler dersi konularını anlatırken öğretim yöntemlerinin zaman zaman değiştirilmesini düşünmektedir. Öğretmenler, konuları işlerken konunun özelliklerine, öğrencilerin seviyelerine ve dersin amacına en verimli şekilde ulaşılmasını sağlayacak, öğretim yöntemlerini tercih etmelidirler. Örneğin; ilk çağ medeniyetlerinin işlendiği bir derste öğrenciler müzelere götürülerek ders anlatılabilir. Böylece öğrenciler, kitaptan okumuş oldukları medeniyetlere ait birçok ürünü görerek onları daha yakından tanıma ve anlama fırsatı bulurlar.

5.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemi Hakkındaki Bilgi, Görüş ve Uygulamaları

Tablo 24.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Daha Önce Kendi Öğrencilik Yıllarında Gezi Gözlem Uygulamalarına Katılma Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Katıldım	16	100,0
Katılmadım	-	-

Tablo 24' e göre araştırma yapılan okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı öğrencilik yıllarında gezi gözlem uygulamalarına katılmışlardır.

Tablo 25.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulama Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	13	81,3
Hayır	3	18,8
Toplam	16	100,0

Tablo 25'e göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü ders konularını işlemek amacıyla, gezi gözlem uygulamaları düzenlediklerini belirtirken, öğretmenlerin % 18,8'i gezi gözlem uygulamaları yapmadıklarını belirtmişlerdir. Şartlar uygun olduğu takdirde, öğretmenler gezi gözlem yöntemini programda yer alan konuları kavratmak amacıyla bir program dâhilinde uygulamalıdır. Çünkü yapılan gezi gözlem uygulamaları öğrencilerin konuları kavraması açısından çok

büyük faydalar sağlayacaktır. Gezi uygulanırken öğretmenler, gezinin yapılış amacına hizmet etmesi konusunda, gerekli özveriyi göstermeli, gezinin turistik bir gezi gibi yapılmasını mutlaka engellemelidirler.

Tablo 26.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulama Sıklıkları ve Gezileri Uyguladıkları Mesafelerin Dağılımı.

Gezi Mesafesi ve Sıklığı	Sık Sık		Bazen		Hiçbir zaman	
	F	%	F	%	F	%
Yakın Mesafeli	3	18,8	13	81,3	-	-
Uzak Mesafeli	-	-	16	100	-	-

Tablo 26'ya göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü bazen, yakın mesafeli yerlere gezi düzenlemektedirken, sosyal bilgiler öğretmenlerinin hepsi, bazen uzak mesafeli yerlere, gezi düzenlemektedirler. Tablo 26'yı incelediğimizde, öğretmenlerin uzak mesafeli yerlere sık sık olarak gezi düzenlemediklerini, ancak öğretmenlerin % 18,8' inin yakın mesafeli yerlere sık sık gezi düzenlediklerini görmekteyiz. Tüm bu bulgulardan yola çıkarak, öğretmenlerin gezi gözlem uygulamaları için sık sık yakın çevreyi tercih ettiklerini görmekteyiz. Gezi gözlem uygulamalarının üst seviyede bilgi, yüksek oranda sorumluluk, maliyet ve zaman gerektirmesi öğretmenlerin, uzak mesafelere gezi yapmalarını engellediği gibi yakın mesafelere de sürekli, gezi düzenlemelerini engellemektedir.

Tablo 27.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi gözlem Yöntemini Diğer Öğretmenlerle Birlikte Uygulama Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Tek	13	81,3
Beraber	3	18,8
Toplam	16	100,0

Tablo 27' ye göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü gezi gözlem uygulamalarını tek başlarına düzenlerken, öğretmenlerin % 18,8'i gezi gözlem uygulamalarını diğer öğretmenlerle birlikte düzenlemektedirler. Sosyal bilgiler programında, gezi gözlem uygulamaları için tarih verilmediği için gezi gözlem uygulamalarının, diğer öğretmenlerin dersleriyle çakışma ihtimali yüksektir. Bu nedenle, okuldaki diğer öğretmenlerle ortak bir şekilde geziler düzenlenebilir. Ancak; bu tür geziler genelde okul gezileri tarzında olmaktadır ve bu gezilerde sadece bir dersin konularına yönelik uygulamalar yapmak oldukça zordur. Bu tür geziler, yıl sonların da veya okulun açıldığı haftalarda yapılarak, okuldaki öğrencilerin kaynaşması sağlanabilir.

Tablo 28.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini Uygulamada Herhangi Bir İdari Sorunla Karşılaşma Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	5	31,3
Hayır	11	68,8
Toplam	16	100,0

Tablo 28'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 31,3'ü bu yöntemi uygulama yönünden idari sorunla karşılaşmaktayken, öğretmenlerin % 68,8'i gezi gözlem

uygulamalarını yaparken herhangi bir idari sorunla karşılaşmamaktadırlar. Yöneticiler, genellikle yüksek maliyet, sorumluluk, zaman gerektirdiği için gezi gözlem uygulamalarına sıcak bakmamaktadırlar. Şartlar ne olursa olsun, idareciler imkânlar dâhilinde, gezi gözlem uygulamalarının yapılması konusunda öğretmenlere yardımcı olmalıdırlar. Olanaklar dâhilinde, yıl içinde, uzak çevrelere en az bir defa ve yakın çevrelere ise birkaç defa gezilerin düzenlenmesi öğrenciler açısından son derece faydalı olacaktır.

Tablo 29.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi gözlem Yöntemini Uygulamada Velilerden Kaynaklanan Herhangi Bir Sorunla Karşılaşma Durumlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	2	12,5
Hayır	14	87,5
Toplam	16	100,0

Tablo 29' a göre gezi gözlem uygulaması yapan öğretmenlerinin, % 12,5'ü velilerden kaynaklanan bir sorunla karşılaşırken, öğretmenlerin % 87,5'ü velilerden kaynaklanan herhangi bir sorunla karşılaşmamışlardır. Çocuklarının, gezi gözlem uygulamalarına izin vermeyen velilerin oranının çok az olduğunu görmekteyiz. Ancak; bu rakam azda olsa öğretmenlerin bu velilerin endişelerini gidererek, onlarında çocuklarını gezi gözlem uygulamalarına göndermelerini sağlamalıdırlar. Özellikle, sosyal bilgiler ders konularının işlenmesi için düzenlenmiş olan gezilere, bu öğrencilerin katılmaları, öğrenciler arasındaki öğrenme farklarının azaltılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Tablo 30.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düzenlemiş Oldukları Gezi Gözlem Uygulamalarına Öğrencilerin Katılımlarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	14	87,5
Hayır	2	12,5
Toplam	16	100,0

Tablo 30' a göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin düzenlemiş oldukları gezi gözlem uygulamalarına öğrencilerin % 87,5'ü katılım gösterirken, öğrencilerin % 12,5'ü, gezilere katılım göstermemişlerdir. Uzak mesafeli gezilerin düzenlenebilmesi için bu gezilere gerekli ölçüde katılımın olması şarttır. Yeterli katılımın olmadığı durumlarda uzak mesafelere geziler yapılamaz. Çünkü bu geziler günübirlik olmadıklarından hem ücret, hem zaman, hem de sorumluluk yönünden maliyetlidirler. Bu nedenle uzak mesafeli gezilerin, oldukça iyi bir plan dâhilinde en az maliyetle gerçekleştirilmeleri gezinin uygulanabilmesi açısından önemlidir.

Tablo 31.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düzenlemiş Oldukları Gezi Gözlem Uygulamaları Sırasında Karşılaştıkları Dört Önemli Sorunun Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Gezi sırasında öğrencileri kontrol etmek.	4	25,0
Uzak mesafe gezilerinde aracın yaş şartı sorunu ve ulaşım sıkıntısı	4	25,0
Gezilerin pahalıya mal olması	3	18,8
Gezi öncesinde alınması gereken izinler.	5	31,3
Toplam	16	100,0

Tablo 31' e göre gezi gözlem uygulaması düzenleyen öğretmenlerin % 31,3' ü gezi öncesinde alınması gereken izinler konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtirken, öğretmenlerin % 25' i ise, uzak mesafeli gezilerde ulaşım için kullanılacak araçların temin edilmesi, bu araçların yaş sınırı ve gezi esnasında öğrencileri kontrol etme sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin % 18,8'i ise, gezi gözlem uygulamaları düzenlerken karşılaştıkları sorunların başında maliyet sıkıntısına dikkat çekmektedirler. Öğretmenlerin yaşadığı bu sıkıntıları göz önünde bulundurursak gezi gözlem uygulamalarının iyi bir şekilde yapılabilmesi için okullara ders konuları ile ilgili yapılacak geziler için bir bütçe ayrılmalı, gezilerin daha kolay yapılabilmesi için gerekli izin prosedürü yeniden düzenlenmelidir.

Tablo 32.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Uygulamamalarından Sonra Uygulama Konuları İle İlgili Öğrencilere Çalışma Yaptırmalarının Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	13	81,3
Hayır	3	18,8
Toplam	16	100,0

Tablo 32' ye göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3' ü yapmış oldukları gezi gözlem uygulamaları sonrasında, geri dönüt almak ve geziyi değerlendirmek amacıyla öğrencilere çalışma yaptıırken, öğretmenlerin % 18,8' inin öğrencilere herhangi bir çalışma yaptırmadıkları görülmektedir. Gezi gözlem uygulamaları sırasında elde edilen bulguların, kaydedilip daha sonra bunların bir rapor olarak sunulması ve değerlendirilmesi gezinin hedeflerine ulaşılması açısından son derece önemlidir. Bu yüzden, öğretmenler geziyi turistik geziden çıkararak, konuların daha iyi kavranmasına yönlendirmeleri için gezi sırasında, mutlaka öğrencilere not aldirmaları ve gezi sonrasında bunların, mutlaka öğrenciler tarafından değerlendirilmesinin yapılmasını sağlamalıdır. En son olarak, ortak bir rapor ortaya konulmalıdır.

Tablo 33.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi gözlem Yöntemini Uygulamama Nedenlerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Fiziki Yetersizlikler	-	-
Ekonomik Nedenler	15	93,8
Uygulama Yetersizlikleri	1	6,8
Bilgi Yetersizlikleri	-	-
Toplam	16	100

Tablo 33' e göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem uygulamalarını yapamama nedenlerinin başında, % 93,8 gibi bir büyük oranla ekonomik nedenler gelmektedir. Yani öğretmenlerin büyük bir kısmı, maddi yetersizliklerden dolayı gezi gözlem uygulamalarını yapamadıklarını belirtmektedirler. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi konularının öğretiminde, son derece faydalı olabilecek bu yöntemin uygulanabilmesi için belirli ölçüde bütçe ayrılması veya en azından İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde gezilerin düzenlenmesinde kullanılmak üzere araç bulundurulması gerekmektedir. Çünkü gezilerdeki giderlerin, en büyük kısmını ulaşım giderleri oluşturmaktadır. Öğretmenlerin % 6,8' i ise, uygulama yetersizliklerinden dolayı gezi gözlem uygulamalarını yapamadıklarını belirtmektedirler.

Tablo 34.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Kullanabilecekleri En Etkili Öğretim Yöntemi Hakkında ki Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Soru Cevap Yöntemi	2	12,5
Gezi Gözlem Yöntemi	10	62,5

Gösteri Yöntemi	4	25,0
Anlatım Yöntemi	-	-
Toplam	16	100,0

Tablo 34'te görüldüğü gibi, sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 62,5'ğine göre, sosyal bilgiler dersinde ki konuların anlatımında ve öğrencilerin konuları en iyi şekilde anlamalarını sağlamada en etkili öğretim yöntemi gezi gözlem yöntemidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 25'i gösteri yöntemini, % 12,5'ğu ise soru cevap yöntemini en etkili yöntemler olarak görürken, hiçbir öğretmen çok sık olarak kullandıkları anlatım yöntemini etkili bir yöntem olarak görmemektedir. Öğrencilerin sınıfta soyut olarak gördükleri konuları, yerinde incelemelerini ve görmelerini sağlayan gezi gözlem yönteminin, beş duyu organına hitap etmesi öğrenmeyi kolaylaştıracağından, sosyal bilgiler eğitiminde diğer yöntemlere göre gezi gözlem yöntemini öğrenme üzerinde daha etkili kılmaktadır. Öğretmenler de bu durumun farkında olmalarına rağmen çeşitli nedenlerden dolayı bu yöntemi gerektiği ölçüde kullanamamaktadırlar.

Tablo 35.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Konularının Gezi gözlem yöntemi Dışında ki Yöntemlerle de Yeterince Anlaşılabilirliğine Dair Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	-	-
Hayır	9	56,3
Kısmen	7	43,8
Toplam	16	100,0

Tablo 35' e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 56,3'ü, gezi gözlem yöntemi dışındaki yöntemlerle işlenen, sosyal bilgiler dersini öğrencilerin anlayamayacağını savunurken, öğretmenlerin % 43,8' i ise, öğrencilerin, gezi gözlem yöntemi dışındaki yöntemlerle işlenen dersleri kısmen anlayabileceklerini savunmaktadırlar. Buda

bizlere, gezi gözlem yönteminin sosyal bilgiler öğretiminde en etkili yöntemlerden biri olduğunu göstermektedir.

Tablo 36.

Ankete Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemini İle İlgili Teorik ve Uygulama Yönlerinden Bilgilerinin Dağılımı.

Seçenekler	Frekans	%
Evet	12	75,0
Hayır	-	-
Çok Az	4	25,0
Toplam	16	100,0

Tablo 36' ya göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 75'i, kendilerini gezi gözlem yöntemini uygulamak için gerekli tecrübe, bilgi ve uygulama açısından yeterli bulmaktadırlar. Öğretmenlerin, % 25'i kendilerini, gezi gözlem yöntemini uygulama açısından kısmen yeterli görürken, hiçbir sosyal bilgiler öğretmeni bu konuda kendilerini yetersiz görmemektedir. Gezi gözlem uygulamalarının dersin hedeflerine hizmet etmesi için bu yöntemi kullanacak öğretmenlerin gezi gözlem yöntemini teori ve uygulama yönünden iyi bilmeleri gerekmektedir. Bu yüzden, öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri sırasında bu konuda iyi yetiştirilmeleri ve sık sık gezi gözlem uygulamalarına götürülerek, bu yöntemi çok iyi öğrenmeleri sağlanmalıdır.

5.1.6.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yönteminin Öğrenci Başarısına Olan Etkilerine Dair Görüşleri

Tablo 37.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Ders Konularının Gezi Gözlem Yöntemi İle İşlendiğinde Konuların Kavranması Açısından Ortaya Çıkabilecek Sonuçlara Dair Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Öğrenciler teorik bilgileri görerek, yaşayarak öğrendikleri için öğrenmelerin kalıcılığı artar.	8	50,0
Öğrenmeler daha etkili bir şekilde ve kısa sürede gerçekleşir.	5	31,3
Öğrenciler çevrelerini daha iyi tanır ve öğrencilerin seyahat kültürleri gelişir.	3	18,8
Toplam	16	100,0

Tablo 37' ye göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 50' si, ders konuları gezi gözlem yöntemi işlendiğinde, öğrenciler sınıf ortamında soyut olarak öğrendikleri bilgileri, gerçek hayatta görerek yaşayarak öğrenme fırsatı elde ettiklerinden dolayı, öğrenmelerin kalıcılığı artmaktadır. Tablo 37'ye göre, öğretmenlerin % 31,3'ü, gezi gözlem yöntemi ile yapılan derslerde, öğrencilerin konuyu kavramaları, öğrenmeleri daha kısa sürede gerçekleşmektedir. Öğretmenlerin, % 18,8'ine göre ise, gezi gözlem yöntemi ile işlenen dersler sonucunda, öğrenciler çevrelerini daha iyi tanımakta ve öğrencilerin seyahat kültürleri gelişmektedir.

Tablo 38.

Ankete Katılan Öğretmenlerin Gezi Gözlem Yönteminin Öğrenme Öğretme ve Öğrenci Başarısına Etkilerine Dair Görüşleri.

Seçenekler	Frekans	%
Öğrenciler görerek, yaşayarak birinci elden öğrendikleri için öğrenmelerin kalıcılığı artar.	9	56,3
Öğrenciler çevrelerinde gerçekleşen olayları daha iyi kavrarlar.	2	12,5
Öğrencilerin derse karşı ilgileri ve öğrenme istekleri artar.	2	12,5
Gezi gözlem yöntemi, başarı oranının yükselmesini sağlar.	3	18,8
Toplam	16	100,0

Tablo 38' e göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 56,3'ü gezi gözlem yönteminin, öğrencilerin birinci elden öğrenmelerini sağladığı için öğrenmelerin kalıcılığını artırmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 18,8'i ise gezi gözlem yönteminin öğrencilerin başarılarını artırdığını düşünmektedir. Tablo 38'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 12,5'ğu gezi gözlem yönteminin, öğrencilerin derse karşı ilgilerini buna bağlı olarak öğrenme isteklerini artırmakta ve öğrencilerin çevrelerinde gerçekleşen olayları daha iyi kavradıklarını düşünmektedirler.

Bir öğretim etkinliğinden, elde edilmek istenen hedeflerin gerçekleşmesi, birçok faktöre bağlıdır. Etkinlikleri gerçekleştirmede kullanılmakta olan yöntemler, bu faktörlerin başında gelmektedir. Sosyal bilgiler gibi içinde birçok farklı bilim dalından bilgi barındıran ve soyut bilgilerin yoğun olduğu derslerde, hedeflere ulaşmak açısından seçilen öğretim yöntemleri çok önemlidir. Gezi gözlem yönteminin sosyal bilgiler dersi için en önemli öğretim yöntemlerinden biri olduğu tüm eğitimciler tarafından bilinen bir gerçektir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin şartlar uygun oldukça, bu yönetime başvurmaları gerekir. Ders konularının tam olarak kavratılması, öğrenmenin sağlanması, başarının elde edilmesi ve sosyal bilgiler programındaki

hedeflere ulaşmada bu yöntemin amaçları doğrultusunda kullanılmasının büyük önemi vardır.

BÖLÜM VI

6.Sonuç ve Öneriler

Sonuç ve öneriler bölümünde araştırmanın sonuçları değerlendirilerek, ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, ilköğretim sosyal bilgiler dersinde gezi gözlem yönteminin daha iyi kullanımını sağlayarak öğrencilerin başarılarını artırmaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.1.Sonuç

Araştırma kapsamında, Burdur ili merkez ilçede bulunan 15 ilköğretim okulundan toplam 300 öğrenci ve 16 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanan anket çalışması araştırmanın hedeflerine ulaşılması açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada uygulanan anketlerin sonuçları genel olarak değerlendirilerek, gezi gözlem yönteminin okullarda ne derece uygulandığına ve bu yöntemin öğrenci başarısı üzerine etkilerine dair genel sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınmış olan öğrenci ve öğretmen anketlerinden elde edilen bulgular ışığında bir değerlendirme yapılacak olursa aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmaktadır;

Araştırmanın sonuçlarına göre, 300 öğrenciden 217'si sosyal bilgiler dersini severken buna karşın sadece 10 öğrenci, yani öğrencilerin % 3,3'ü sosyal bilgiler dersini sevmemektedirler.

Sosyal bilgiler dersi alan öğrencilere göre öğretmenlerinin sadece % 4,7'si, derslerde gezi gözlem yöntemini kullanmaktadırlar.

Öğrenci anketinden elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler dersini gören öğrencilerin % 24'ü gezi gözlem yöntemi ile işlenen konuları daha iyi kavradıklarını belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin, % 93,7' sinin yapılacak olan gezi gözlem uygulamaları için çocuklarına izin verdiklerini görmekteyiz. Sosyal bilgiler dersi alan

öğrencilerin % 35,7'si, daha önce gezi gözlem uygulamalarına katılırken, öğrencilerin % 64,3' ü daha önce gezi gözlem uygulamalarına katılmamıştır. Durum böyleyken öğrencilerin % 88' i sosyal bilgiler derslerinde işlemiş oldukları konularla ilgili gezi gözlem uygulamalarına katılmak istediklerini belirtmektedirler.

Öğrencilerin % 72,7'si gezi gözlem uygulamalarına çıkmadan önce ön hazırlık yaparken, % 27,3'ü ön hazırlık yapmadan gezi gözlem uygulamalarına çıkmaktadırlar. Öğrencilerin % 63'ü gezi gözlem uygulamalarına giderken yanlarında gerekli olan araç gereçleri götürürken, öğrencilerin % 37' si yanlarında araç gereç götürmemektedirler.

Öğrencilerin % 96' sı, öğretmenlerinin gezi gözlem uygulamaları sırasında yaptıkları açıklamaları yeterli bulurken, % 4,3'ü ise öğretmenlerinin yaptıkları açıklamaları yeterli bulmamaktadırlar. Öğrencilerin % 60,3' ü gezi gözlem uygulamaları sırasında yapılan açıklamaları ve izlenimlerini not alırken, öğrencilerin % 39,3' ü gezi gözlem uygulamaları sırasında not tutmamaktadırlar.

Araştırmanın sonuçlarına göre sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin % 53'ü eski yerleşim yerleri, tarih konularını, % 27,7'si akarsu, dağ, ova vb. gibi coğrafya konularını, % 12,7'si ekonomi ile ilgili konuları ve % 6,7'si ise iklim konularını gezi gözlem uygulamaları ile öğrenmek istemektedirler.

Araştırmanın yapıldığı ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tümü lisans mezunlarından oluşmaktadır. Araştırma yapılan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 87,5'ğu öğretmenlik mesleğini sevdiklerini belirtirken, % 12,5'ğu ise öğretmenlik mesleğini kısmen sevdiklerini belirtmişlerdir.

Tüm sosyal bilgiler öğretmenleri branşlarını sevdiklerini belirtirken, öğretmenlerin % 81,3'ü kendilerini mesleki açıdan yeterli bulduklarını, % 18,8' i ise kendilerini mesleki açıdan yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 75'i, sosyal bilgiler ile ilgili yayınları sürekli takip ettiklerini belirtirken, öğretmenlerin % 25'i ise, sosyal bilgiler ile ilgili yayınları bazen takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 75' i derslerinde anlatım yöntemi ile soru ve cevap yöntemini her zaman kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 87,5'ü ise, gezi gözlem yöntemini bazen kullandıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin gezi gözlem yöntemini yeterli oranda kullanmadıklarını görmekteyiz. Öğretmenler daha çok, kolay olan, fazla emek gerektirmeyen, kendilerini uğraştırmayacak yöntemleri sık sık kullanırken, öğrenciyi merkeze alan özveri gerektiren yöntemleri tercih etmemektedirler.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 62,5'ü dersleri işlerken konulara göre öğretim yöntemlerinin sürekli değiştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz sonuçları değerlendirdiğimiz de öğretmenlerin böyle düşünseler de bu düşüncelerini uygulamadıklarını net bir şekilde görmekteyiz.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü ders konularını işlemek amacıyla, gezi gözlem uygulamaları düzenlediklerini belirtirken, öğretmenlerin % 18,8'i gezi gözlem uygulamaları yapmadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü, yakın mesafeli yerlere, bazen gezi düzenlediklerini belirtirken, bütün öğretmenler uzak mesafeli yerlere bazen geziler düzenlediklerini belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun gezi gözlem yöntemini en az bir defa uyguladığını görmekteyiz. Ancak öğretmenler gezi gözlem yöntemini istenilen seviyede uygulamamaktadırlar.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 31,3'ü gezi gözlem yöntemini uygularken idari sorunlarla karşılaştıklarını belirtirken, öğretmenlerin % 68,8'i ise, gezi gözlem uygulamalarını yaparken herhangi bir idari sorunla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sadece, % 12,5' ü velilerden kaynaklanan bir sorunla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri düzenlemiş oldukları gezi gözlem uygulamalarına öğrencilerin % 87,5'ünün katılım gösterdiğini belirtmektedirler. Bu oran öğrencilerin ailelerinin gezilere olumlu baktıklarını ve gezi gözlem uygulamalarına katılmaları için çocuklarına izin verdiklerini bize gösteriyor.

Gezi gözlem uygulamaları düzenleyen öğretmenlerin % 31,3'ü gezi öncesinde alınması gereken izinler konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtirken, öğretmenlerin % 25'i ise, uzak mesafeli gezilerde ulaşım için kullanılacak araçların temin edilmesi, bu araçların yaş sınırı ve gezi esnasında öğrencileri kontrol etme sorunlarıyla

karşılaştıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin % 18,8'i ise, gezi gözlem uygulamaları düzenlerken karşılaştıkları sorunların başında maliyet sıkıntısına dikkat çekmektedirler. Sosyal bilgiler öğretmenleri, gezi gözlem uygulamalarını yeterince gerçekleştirememeye nedenlerinin başında, % 93,8'i gibi bir büyük oranla ekonomik nedenleri göstermektedirler.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 81,3'ü yapmış oldukları gezi gözlem uygulamaları sonrasında, geri dönüt almak ve geziyi değerlendirmek amacıyla öğrencilere çalışma yaptırırken, öğretmenlerin % 18,8'inin öğrencilere herhangi bir çalışma yaptırmadıkları görülmektedir

Anket uygulamasındaki sorulara öğretmenlerin verdikleri cevapları değerlendirdiğimizde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 62,5'ğine göre, sosyal bilgiler dersinde ki konuların anlatımında ve öğrencilerin konuları en iyi şekilde anlamalarını sağlamada en etkili öğretim yöntemi gezi gözlem yöntemidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 56,3'ü, gezi gözlem yöntemi dışındaki yöntemlerle işlenen, sosyal bilgiler dersini öğrencilerin anlayamayacağını savunurken, öğretmenlerin % 43,8'i ise, öğrencilerin, gezi gözlem yöntemi dışındaki yöntemlerle işlenen dersleri kısmen anlayabileceklerini savunmaktadırlar

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 75'i, kendilerini gezi gözlem yöntemini uygulamak için gerekli tecrübe, bilgi ve uygulama açısından yeterli görmektedirler.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin % 50'si ne göre, ders konuları gezi gözlem yöntemi işlendiğinde, öğrenciler sınıf ortamında soyut olarak öğrendikleri bilgileri, gerçek hayatta görerek yaşayarak öğrenme fırsatı elde ettiklerinden dolayı, öğrenmelerin kalıcılığı artmaktadır. Öğretmenlerin % 31,3'ü ise, gezi gözlem yöntemi ile yapılan derslerde, öğrencilerin konuları daha iyi ve daha kısa sürede kavradıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin, % 18, 8'ine göre ise, gezi gözlem yöntemi ile işlenen dersler sonucunda, öğrenciler çevrelerini daha iyi tanımakta ve öğrencilerin seyahat kültürleri gelişmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 18,8'i gezi gözlem yönteminin öğrencilerin başarılarını artırdığını, öğretmenlerin % 12,5'ğini ise gezi gözlem yöntemi ile öğrencilerin derse karşı ilgileri, buna bağlı olarak öğrenme isteklerini artmakta ve öğrencilerin çevrelerinde gerçekleşen olayları daha iyi kavramaları gerçekleşmektedir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa bugün için Burdur ilinde bulunan ilköğretim okullarında gezi gözlem yöntemi gerekli ölçüde uygulanmamaktadır. Bu yöntemin, teori ve uygulamada birçok zorluklar içermesi, maddi masraflara sebep olması ve diğer yöntemlere göre daha fazla emek ve zaman gerektirmesi gezi gözlem yönteminin uygulanmasını engellemektedir.

İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenler ve eğitim görmekte olan öğrenciler gezi gözlem yönteminin öneminin farkındadırlar. Ancak araştırmanın önceki kısımlarında da bahsedildiği gibi birçok farklı nedenlerden dolayı bu yöntem yeteri kadar uygulanmamaktadır. Bize göre eğitimin hangi basamağında olursa olsun özellikle de sosyal bilgiler dersi işlenirken gezi gözlem yöntemine mutlaka başvurulmalıdır.

Sonuç olarak bize göre böyle bir çalışmanın kapsamı genişletilerek mümkün olduğu kadar Türkiye genelinde birçok okula ulaştırılmaya çalışılmalı ve buradan alınacak sonuçlar karşılaştırılarak daha objektif değerlendirmelere varılmalıdır. Böylesi bir yaklaşımın ülkemizde sadece sosyal bilgiler dersi için değil birçok dersin eğitim ve öğretiminin daha etkili hale gelmesine de yardımcı olması beklenmelidir. Yapmış olduğumuz bu çalışma ile bu konuya bir parça da olsa ışık tuttuğumuza inanmaktayız.

6.2.Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkarak ilköğretim sosyal bilgiler eğitimi ve öğretimine yönelik geliştirdiğimiz önerileri şöyle sayabiliriz;

Sosyal bilgiler öğretmenleri mesleki bilgi ile öğretim yöntemlerini bilme ve uygulayabilme yönünden daha iyi yetiştirilmelidir. Öğretmen adayları eğitim öğretimleri sırasında, sadece teorik bilgi yönünden değil, uygulama yönünden de öğretim yöntemlerini bilecek ve uygulayabilecek şekilde yetiştirilmelidirler.

Sosyal bilgiler eğitimi ve öğretiminde son derece faydalı olabilecek gezi gözlem yöntemi ilköğretimde yeterli ölçüde kullanılmamaktadır. Gezi gözlem yönteminin önemi, eğitim öğretim faaliyetlerinin başında bulunan tüm yöneticiler tarafından benimsenmeli ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin, uygun zaman ve saatler dâhilinde gezi gözlem uygulamalarına başvurmalarına yöneticilerin de yardımcı olmaları sağlanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B) ilköğretimde, gezi gözlem uygulamalarını yönetmelik, genelge, öğretmenlere vereceği seminerler ve gerekli maddi kaynaklarla desteklemelidir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrenci başarısını en üst düzeye çıkarmak için öğretim etkinliklerini çeşitlendirmeli, dersleri işlerken konuların içeriğine ve hedeflere en uygun yöntemleri seçmelidirler. Sosyal bilgiler öğretmenleri derslerde, tüm konuları en az zahmetle, fazla emek ve zamanlarını almayan, sadece klasik yöntemlerle işlemeyi bırakıp, öğrencileri merkeze alan, öğrenciyi aktif kılarak, onları ön plana çıkaran yöntemleri de kullanmaları gerekmektedir. Bu yöntemlerden biri olan gezi gözlem yöntemi, sosyal bilgiler programında ki konular kapsamında, imkânlar dâhilinde gerekli ölçüde kullanılmalıdır.

Her ilköğretim okulu, yılda bir kaç defa yakın çevreye, en az bir defa da uzak çevreye gezi gözlem uygulaması yapma etkinliğini yıllık çalışma, plan ve programına almalıdır.

Okullarımızda sosyal bilgiler dersi için hazırlanmış, içinde bu derste kullanılabilecek her türlü araç gerecin bulunduğu bir laboratuvar mutlaka bulunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, M. (2006). Sosyal bilgiler öğretiminde gezi gözlem ve inceleme yönteminin etkililiğinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı amacı önemi ve Türkiye'deki yeri, R.Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ. (Editörler). *Sosyal bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar 1*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.2-21'deki makale.
- Aksoy, B. (2003). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularının öğretim ilkeleri açısından değerlendirilmesi. C. Şahin. (Editör). *Sosyal bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme kılavuzu*, Birinci baskı. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, s.227-241' deki makale.
- Altın, B.N. ve Demirtaş, S. (2009). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (Müze ve Arazi Çalışmaları), M. Safran. (Editör). *Sosyal bilgiler Öğretimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.507-541'deki makale.
- Antel, S. C (1952). Umumi Didaktik. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları Basımevi.
- Aziz, A. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ballı, A. (2009). 9. sınıf fiziki coğrafya konuları öğretiminde gezi gözlem yönteminin önemi (bağıcılar örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baymur, F. (1947). *Coğrafya öğretimi.*(3. Basım). İstanbul: Maarif Basımevi.
- Batır, B. ve Mater, B. (2005), İlköğretim sosyal bilgiler dersinde uygulamalı çevre gezilerinin önemi. Van: *II. Sosyal Bilimler Eğitim Kongresi*.
- Bilgili, A.S. (2006). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler, İ.H. Demircioğlu (Editör). *Sosyal bilgilerin Temelleri*, Ankara: Mikro Basım Yayın Dağıtım, s. 3-51'deki makale.
- Bilgili, A.S. (2010). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler, A.S Bilgili (Editör). *Sosyal bilgilerin temelleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s. 2-31'deki makale.

- Biricik, A.S. (1996-1997). Coğrafyanın özü ve önemi.(Editörden mektup). *Marmara Coğrafya Dergisi*.1. (1), 2. Sayfadaki makale
- Büyükkaragöz, S ve Çivi, C (1994). Genel öğretim metotları. Konya: Atlas Kitabevi.
- Çağlıyan, A. ve Özan, M. (2004). Coğrafya öğretiminde gezi gözlem yönteminin öğrenmede etkililiğinin değerlendirilmesi. Ankara: *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi*.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyada metodoloji genel metodlar ve özel öğretim metodları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Doğanay, H. (1998). Coğrafyaya giriş. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. C. Şahin. (Editör). *Sosyal bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Birinci baskı. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, s. 31-41'deki makale.
- Efe, R. (1996-97). Coğrafyada yeni yaklaşımlar, coğrafya öğretiminde çağdaş metot ve teknikler. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 1. 123-135.
- Erciyeş, G. (2010). Öğretim yöntem teknikleri, Ş. Tan. (Editör). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kpss El Kitabı*, Altıncı baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.253-374'deki makale.
- Erden, M, *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Erdem, M. (2007). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem yöntemine ilişkin görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 2. (3), 13-30.
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafyada öğretim yöntemleri ilkeler ve uygulamalar*. (1. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngördü, E. (2006). Eğitim fakülteleri için coğrafyada öğretim yöntemleri ve çağdaş öğretim yaklaşımları ilkeler-uygulamalar. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Güngördü, E. (2002). Eğitim fakülteleri için coğrafyada öğretim yöntemleri ilkeler ve uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Güngördü, E (2001). İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. Bursa: *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı. 1 Cilt 16.
- Gülüm, K. ve Torun, F. (2009). Oyun ve etkinliklerle coğrafya öğretimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güven, B. (2010). Öğretim ilke ve yöntemleriyle ilgili temel kavramlar, Ş. Tan. (Editör). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kpss El Kitabı*, Altıncı baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.1-36'daki makale.
- Hesapçioğlu, M. (2011). Öğretim ilke ve yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İslamoğlu, A.H. (2011). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kabapınar, Y. (2007). İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- Kaptan, F. (1999). Din öğretiminde gezi gözlem metodu. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayağ, R. (2009). Sosyal bilgiler dersinin etkililiği açısından materyal kullanımı ve gezi gözlem metodunun uygulanması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal bilgiler tanımı dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi, M. Safran. (Editör). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.3-16'daki makale.
- Kızılçaoğlu, A. (2003). İlköğretim okullarında bir kırsal yerleşmeye düzenlenecek gözlem gezisinde gerçekleştirilecek etkinlikler ile bir gezi planı örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9, 2-21.
- Köstüklü, N. (2006). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. (4. Basım). Konya: Sebat Ofset Matbaacılık.
- Kurtkan, Â. (1980). Sosyal ilimler metodolojisi. İstanbul.
- Küçükahmet, L. (2009). Öğretim ilke ve yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Mazman, F. (2007). Sosyal bilgiler eğitiminde gezi gözlem metotunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat Örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meydan, A. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde gezi gözlem ve doğa eğitimi. R.Turan, A.M. Sünbül ve H. Akdağ. (Editörler). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar 1*, Birinci baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık, s.242-260'daki makale.
- Meydan, A. (2010). Sosyal bilgiler disiplininde coğrafyanın yeri ve önemi, K. Ulusoy ve R. Turan. (Editörler). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*, Ankara: Maya Akademi Yayıncılık, s. 63-80'deki makale.
- Oral, B. (2010). Öğretimde verimlilik, Ş. Tan. (Editör). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kpss El Kitabı*, Altıncı baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.403-438'deki makale.
- Özey, R. (2010). Coğrafyada yapılandırmacı yaklaşıma göre öğretmen-öğrenci ilişkisi, R. Özey ve S. İncekara (Editörler). *Coğrafya Eğitiminde Kavram ve Değişimler*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.1-8'deki makale.
- Özey, R. (1998). Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi ve öğretimi. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Özay, E. (2003). Ortaöğretim coğrafya eğitimi ve öğretiminde gezi-gözlem metodunun öğrenci başarısı üzerine etkisi ve diğer öğretim metodlarıyla karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztaş, S. (2000). İlköğretim altıncı sınıflar sosyal bilgiler tarih ünitelerinin işlenişinde öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Özkan, İ. (2009). Gezi-gözlem ve inceleme yönteminin 6. sınıf sosyal bilgiler programı ülkemizin kaynakları ünitesindeki öğrenci başarılarına etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler; toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk. (Editör). *Sosyal Bilgiler Eğitimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 2-30'daki makale.
- Özdemir, M.Ç. ve Ünal, M. (2008). Sosyal bilgilerde öğretim etkinliklerini planlama, B. Tay ve A. Öcal. (Editörler). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal bilgiler Öğretimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 123-143' deki makale.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış, B. Tay ve A. Öcal. (Editörler). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal bilgiler Öğretimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 2-17' deki makale.
- Safran, M. (1993). *Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminin Yapı ve Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma*. Ankara.
- Serin, E. (2003). İlköğretim II. kademe din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde gezi-gözlem ve inceleme yönteminin uygulanma durumu. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Sönmez, V. (1998). Sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2005). Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2010). Öğretim ilke ve yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, C. (2003). Coğrafyaya giriş. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Şahin, C. (2001). *Türkiye' de coğrafya öğretimi*. (1. Basım). Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Şahin, C. (Ed.) (2003). *Sosyal bilgiler konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Şefik, Y. ve Gültekin, M. (2009). Anlamli öğrenme için etkili öğretim stratejileri, C. Öztürk. (Editör). *Sosyal bilgiler Eğitimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 78-109'daki makale.

- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tokcan, H. ve Demirkaya, H. (2009). Sosyal bilgilerde strateji yaklaşım yöntem ve teknikler, M. Safran. (Editör). *Sosyal bilgiler Öğretimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.435-469'daki makale.
- Tomal, N. (2004), Lise coğrafya öğretmenlerimizin kullandıkları öğretim Yöntemleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, s. 1–9.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2010). Sosyal bilgiler dersinde tarihin yeri ve önemi, K. Ulusoy ve R. Turan. (Editörler). *Sosyal bilgilerin Temelleri*, Ankara: Maya Akademi Yayıncılık, s. 41-60'daki makale.
- Tunç, S. (2006). Gezi-gözlem yönteminin coğrafya eğitim-öğretimindeki önemi, öğrenci başarılarına etkisi ve diğer öğretim yöntemleriyle karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- T.D.K. (2009). Türkçe yazım kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Turan, İ. (2004). Sınıf öğretmenlerinin yakın çevre gözlemleri ve bu gözlemlerin sosyal bilgiler dersinde öğrencilere aktarımı. Malatya: *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*.
- Tütengil, C.O. (1971). Sosyal ilimlerde araştırma ve metot. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Yalkı, M. (1965). Bireysel ödevler ve grup çalışmaları. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.
- Yaşar, Ş ve Gültekin, M. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde araç gereç kullanımı, Ö, Cemil (Editör). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s. 310-341 deki makale.
- Yel, S, Taşdemir, A ve Yıldırım, K. (2008). Sosyal bilgilerde öğretim strateji, yöntem ve teknikleri, B. Tay ve A. Öcal. (Editörler). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal bilgiler Öğretimi*, Birinci baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 38-86' daki makale.
- Yoğurtçugil, K. (1976). Örneklemeye yöntemler ve uygulama. İstanbul: Sermet Matbaası.

Zeybek, H.İ. (2006). Coğrafya, İ.H. Demircioğlu (Editör). *Sosyal bilgilerin Temelleri*, Ankara: Mikro Basım Yayın Dağıtım, s. 205-237'deki makale.

Variş, F. (1985). Eğitim bilimine giriş. (3. Basım). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Yayınları.

